

**«Қазақстан Ипотекалық Компаниясы»
Ипотекалық ұйымы» АҚ**

2019 жылғы 31 желтоқсанда
аяқталған жыл үшін
Қаржылық есептілік

Мазмұны

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі	
Пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы есеп	8
Қаржылық жағдай туралы есеп	9
Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп	10-11
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есеп	12
Қаржылық есептілікке ескертпелер	13-87

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

«Қазақстан Ипотекалық компаниясы» Ипотекалық ұйымы» АҚ Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз “Қазақстан Ипотекалық Компаниясы” Ипотекалық ұйымы” АҚ (бұдан әрі – “Компания”) 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен, пайда немесе залал және өзге де жиынтық кіріс туралы есептерден, меншікті капиталдағы өзгерістер және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептерден, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелерінен және өзге де түсіндірме ақпараттан және ескертулерден тұратын қаржылық есептілікке аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 2019 жылғы 31 желтоқсандағы Компанияның қаржылық жағдайы бойынша, сондай-ақ оның қаржылық есеп беруінің халықаралық стандарттарына (“ХҚЕС”) сәйкес көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін оның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысы бойынша қаржылық жағдайын барлық маңызды аспектілерде нақты көрсетеді.

Пікір білдіруге негіз

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің жауапкершілігіміз бұдан әрі біздің есебіміздің «Қаржылық есептілік аудиті үшін аудиторлардың жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған. Біз Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық этикасы кодексіне (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) және Қазақстан Республикасындағы қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Компанияға қатысты тәуелсізбіз, және біз осы талаптарға және аталған Кодекске сәйкес өзге де этикалық міндеттерді

орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін негіз болу үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп есептейміз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері - бұл біздің кәсіби пайымдауымызға сәйкес, ағымдағы кезеңдегі қаржылық есептілік аудитіміз үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің қаржылық есептілік аудитінің контекстінде және осы есептілік туралы біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз осы мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

Клиенттерге берілген кредиттер бойынша күтілетін кредиттік шығындар (ECL) және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек

Қаржылық есептілікке 3(д)(iv), 4, 13 және 14-ескертпелерді қараңыз.

Аудиттің негізгі мәселесі	Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты аудиторлық рәсімдер
<p>Клиенттерге берілген кредиттер және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек активтердің 76% - ын құрайды және тұрақты негізде есептелетін және пайдаланылатын жорамалдарға сезімтал күтілетін кредиттік шығындар резервін (ECL) шегере отырып ұсынылған.</p> <p>Клиенттерге берілген кредиттер және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек активтердің 76% - ын құрайды және тұрақты негізде есептелетін және пайдаланылатын жорамалдарға сезімтал күтілетін кредиттік шығындар резервін (ECL) шегере отырып ұсынылған.</p> <p>Компания басшылықтан кәсіби пікір қолдануды және келесі негізгі салаларға қатысты жорамалдарды пайдалануды талап ететін ECL бағалау моделін пайдаланады:</p> <ul style="list-style-type: none"> - клиенттерге берілген несиелерге жататын кредиттік тәуекелдің және дефолт оқиғаларының және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің едәуір артуын уақтылы анықтау - дефолт ықтималдығын (PD) және дефолт жағдайында шығын шамасын бағалау (LGD); 	<p>Біз қаржылық тәуекелдерді басқару бойынша өз мамандарын тарта отырып, 9 ХҚЕС (IFRS) талаптарына сәйкестігі мәніне ECL бағалауына қатысты Компания әдіснамасы мен саясатының негізгі аспектілеріне талдау жүргіздік.</p> <p>ECL резервін бағалауға қатысты басшылық жасаған кәсіби пікір мен жорамалдарды талдау үшін біздің аудиторлық рәсімдеріміз мыналарды қамтыды:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Біз несие тәуекелінің сатылары бойынша Қаржылық жалдау бойынша кредиттер мен дебиторлық берешекті жіктеуге қатысты бақылаудың дизайнын және операциялық тиімділігін тестілеуді өткіздік. - ECL бағасының әлеуетті өзгерістері қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі мүмкін клиенттерге берілген кредиттерді іріктеуге қатысты біз қаржылық және қаржылық емес ақпаратты, сондай-ақ Компания пайдаланған жорамалдар мен кәсіби пікірлерді талдау арқылы Компания кезеңдер бойынша жіктеуді дұрыс жүзеге асырмағанын тестілеуді өткіздік. - Клиенттерге берілген ипотекалық кредиттерге және ECL ұжымдық негізде бағаланатын 1 және 2 кредиттік тәуекел сатыларына жатқызылған қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешекке қатысты біз дизайнды және тиісті модельдерді енгізуді, сондай-ақ ішінара негізде растайтын құжаттары бар кіріспе деректерді тексеруді жүргіздік. <p>Біз сондай-ақ қаржылық есептіліктегі ақпараттың тиісті түрде ашылуын Компанияның кредиттік тәуекелге ұшырауын көрсететінін бағаладық.</p>

<p>- клиенттер берген кредиттер үшін күтілетін ақша ағындарының және кредиттік-құнсызданған болып табылатын қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің болжамы.</p> <p>Клиенттерге берілген кредиттер көлемінің және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің, ECL моделінің елеулі болуы және осыған байланысты бағалаудың белгісіздігі салдарынан осы облыс аудиттің негізгі мәселесі ретінде қарастырылады.</p>	
Өзге ақпарат	

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты. Өзге ақпарат жылдық есептегі ақпаратты қамтиды, бірақ қаржылық есептілікті және ол бойынша біздің аудиторлық есебімізді қамтымайды. Жылдық есеп осы аудиторлық есеп күнінен кейін ұсынылады.

Қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз басқа ақпаратқа қолданылмайды, және біз осы ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділік қамтамасыз ете отырып, қорытынды бермейміз.

Біздің қаржылық есептілікке аудит жүргізуімізге байланысты біздің міндетіміз басқа ақпаратпен танысу және бұл ретте басқа ақпарат пен қаржылық есептілік немесе аудит барысында алынған біздің білімдеріміз арасында елеулі сәйкессіздік бар ма және басқа да ықтимал елеулі бұрмалаушылықтар жоқ па деген мәселені қарау болып табылады.

Басшылық пен корпоративтік басқаруға, қаржылық есептілікке жауап беретін тұлғалардың жауапкершілігі

Басшылық ХҚЕС-ке сәйкес көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін және басшылық теріс пиғылды әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауға, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашуға және басшылық Компанияны таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниеттенген немесе оның қызметін тоқтатудан басқа, қандай да бір нақты балама болмаған жағдайларды қоспағанда, Қызметтің үздіксіздігі туралы жол беру негізінде есептілікті жасауға жауапты болады.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар Компанияның қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

Аудиторлардың қаржылық есептілік аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз қаржылық есептілікте теріс пиғылды әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаулар болмайтынына және біздің пікіріміз бар аудиторлық есепті шығаруда ақылға қонымды сенімділік алу болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары сенімділік білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит бар болған жағдайда елеулі бұрмалаушылықтарды әрдайым анықтайды. Бұрмалаулар теріс пиғылды әрекеттердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке немесе жиынтығында осы қаржылық

есептілік негізінде қабылданатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, елеулі болып саналады.

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит шеңберінде біз кәсіби пікірді қолданамыз және бүкіл аудит барысында кәсіби скептицизмді сақтаймыз. Сонымен қатар, біз төмендегілерді орындаймыз:

- теріс пиғылды әрекеттер немесе қателер салдарынан қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және өткіземіз; біздің пікірімізді білдіру үшін негіз болу үшін жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Теріс пиғылды іс-әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалауды табуға қатесі нәтижесінде елеулі бұрмалауды табуға қатесіне қарағанда, теріс пиғылды іс-әрекеттер сөз байласу, жалған сөз байласу, қасақана өткізу, ақпаратты бұрмалау немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өту әрекеттерін қамтуы мүмкін;
- аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінуді аламыз, сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында, бірақ Компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес;
- қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және бухгалтерлік бағалаудың негізділігін және басшылық дайындаған ақпараттың тиісті ашылуын бағалаймыз;
- басшылықтың Қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдарды қолданудың заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдемелер негізінде оқиғалар мен жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік бар ма, соның нәтижесінде Компанияның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән туындауы мүмкін деген қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық есепте қаржылық есептіліктегі ақпараттың тиісті ашылуына назар аударуымыз керек немесе, егер ақпаратты мұндай ашу тиісті емес болса, біздің пікірімізді түрлендіруіміз керек. Біздің қорытындыларымыз аудиторлық есеп беруімізге дейін алынған аудиторлық дәлелдемелерге негізделген. Алайда болашақ оқиғалар немесе шарттар Компания өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін жоғалтуына әкелуі мүмкін.
- жалпы қаржылық есеп беруді, оның құрылымы мен мазмұнын, оның ішінде ақпараттың ашылуын, сондай-ақ қаржылық есеп берудің оның негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды дұрыс ұсыну қамтамасыз етілетіндей етіп ұсынатындығын бағалауды жүргіземіз.

Біз корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асырамыз, олардың мәліметтеріне, басқаларымен қатар, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер туралы, оның ішінде аудит процесінде анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы ақпаратты жеткіземіз.

Біз сондай – ақ корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғаларға тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтадық және бұл тұлғаларды аудиторлардың тәуелсіздігіне негізді түрде әсер ететін деп санауға болатын барлық өзара қарым-қатынастар мен өзге де мәселелер туралы, ал қажет болған жағдайларда тиісті сақтық шаралары туралы хабардар еттік.

Біз корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалардың назарына жеткізген мәселелерден біз ағымдағы кезең үшін қаржылық есептілік аудиті үшін неғұрлым маңызды болған және демек, аудиттің негізгі мәселелері болып табылатын мәселелерді анықтаймыз. Біз бұл мәселелерді біздің аудиторлық есепте сипаттаймыз, осы мәселелер туралы ақпаратты жария түрде ашу заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынған немесе өте сирек жағдайларда біз қандай да бір мәселе туралы ақпарат біздің есепте хабарланбауымыз керек деген қорытындыға келсек, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарламасынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асып түседі деп негізді түрде болжауға болады.

Нәтижелері бойынша тәуелсіз аудиторлардың осы аудиторлық есебі шығарылған тапсырма басшысы:

Урдабаева А. А.
Қазақстан Республикасының
Сертификатталған аудитору
Аудитордың біліктілік куәлігі
2012 жылғы 27 тамыздағы №ҚМ-0000096

«Аудит КПМГ» ЖШС

Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі 2006 жылғы 6 желтоқсанда берген № 0000021 аудиторлық қызметпен айналысуға мемлекеттік лицензия

Дементьев С. А.
Жарғының негізінде әрекет ететін «Аудит КПМГ»
ЖШС-нің Бас директоры

28 ақпан 2020 жыл

	Ескертпе	2019 г. мың теңге	2018 г. мың теңге
Тиімді мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер		11,308,769	8,781,322
Өзге пайыздық кірістер		9,077,209	8,415,454
Пайыздық шығыстар		(7,939,522)	(7,381,735)
Таза пайыздық кіріс	5	12,446,456	9,815,041
Комиссиялық кірістер		13,045	3,857
Комиссиялық шығыстар		(285,583)	(201,252)
Таза комиссиялық шығыс		(272,538)	(197,395)
Шетел валютасымен операциялардан таза шығын		(4,719)	(4,418)
Өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздармен операциялардан түскен таза іске асырылған пайда		99,509	142,692
Басқа операциялық кірістер		202,877	396,503
Операциялық кіріс		12,471,585	10,152,423
Борыштық қаржы құралдарының құнсыздануынан түскен кірістер/(шығындар)	6	882,225	(921,017)
Қызметкерлерге арналған шығыстар	7	(1,676,499)	(1,546,733)
Жалпы және әкімшілік шығыстар	8	(1,715,606)	(1,442,533)
Амортизацияланған құны бойынша ескерілетін қаржы активтерін тануды тоқтатудан болған шығын	24(в)	(42,594)	(427,226)
Салық салынғанға дейінгі пайда		9,919,111	5,814,914
Табыс салығы бойынша шығыс	9	(1,327,345)	(1,195,768)
Бір жылдағы пайда және жалпы жиынтық табыс		8,591,766	4,619,146
Акцияға базалық және ажыратылған пайда, теңгемен	23(д)	1,413	760

8-ден 87-ге дейінгі беттерде ұсынылған Қаржылық есептілік басшылықпен 2020 жылғы 28 ақпанда мақұлданды және оның атынан қол қойылды:

Мұхамеджанов А.Б.
Басқарма Төрағасы

Сагимкулова Б.Д.
Басқарушы директор

Тоқтаркожа А.Т.
Бас бухгалтер

*«Қазақстан Ипотекалық Компаниясы» Ипотекалық ұйымы» АҚ
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есеп*

	Ескертпе	2019 г. мың теңге	2018 г. мың теңге
АКТИВТЕР			
Ақша қаражаты және олардың баламалары	10	32,735,123	45,903,390
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	11	2,013,628	2,402,821
Инвестициялық бағалы қағаздар: - Өзгерістері пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын			
Инвестициялық бағалы қағаздар: - Өзгерістері пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатындар	12	2,719,292	4,764,226
- Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын	12	19,918,195	12,119,171
Клиенттерге берілген кредиттер	13	62,663,247	43,066,563
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	14	143,791,036	141,153,096
Ағымдағы салық активі		1,135,442	2,045,362
Жылжымайтын мүлік объектілерін сатып алу және салу үшін төленген аванстар	15	581,978	972,687
Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер	16	2,274,682	5,180,554
Аяқталмаған құрылыс	17	1,534,061	5,643,479
Негізгі құралдар		1,968,153	2,129,083
Инвестициялық меншік		187,421	647,704
Басқа активтер	18	1,183,936	1,297,734
Барлық активтер		272,706,194	267,325,870
Міндеттемелер			
Борыштық бағалы шығарылған қағаздар	19	67,683,718	66,920,124
Басқа да тартылған қаражат	20	33,389,460	31,320,645
Болашақ кезендердің кірістері	21	98,052,131	102,126,287
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	9	1,870,669	1,604,292
Басқа міндеттемелер	22	2,617,680	3,467,988
Барлық міндеттемелер		203,613,658	205,439,336
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ			
	23		
Акционерлік капитал		63,313,800	63,313,800
Эмиссиялық кіріс		12,661	12,661
Акционерлерден сатып алынған меншікті акциялар		(2,597,522)	(2,597,522)
Қосымша төленген капитал		5,822,856	5,822,856
Резервтік капитал		2,734,447	2,734,447
Жинақталған шығындар		(193,706)	(7,399,708)
Барлық меншікті капитал			
Меншікті капитал мен міндеттемелердің барлығы		69,092,536	61,886,534

*«Қазақстан Ипотекалық Компаниясы» Ипотекалық ұйымы» АҚ
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есеп*

Меншікті капитал мен міндеттемелердің барлығы	272,706,194	267,325,870
--	--------------------	--------------------

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Алынған пайыздық кірістер	15,384,760	13,054,649
Төленген пайыздық шығыстар	(6,501,788)	(4,893,531)
Алынған комиссиялық кірістер	12,870	3,874
Төленген комиссиялық шығыстар	(255,471)	(115,565)
Өзге кірістер бойынша түсімдер	369,779	291,068
Қызметкерлерге төленген шығыстар	(1,635,305)	(1,547,831)
Төленген жалпы және әкімшілік шығыстар	(1,322,393)	(1,265,085)
	6,052,452	5,527,579
Операциялық активтердің (ұлғаюы) / азаюы		
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	459,270	3,654,403
Өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы активтері	2,003,151	1,846
Клиенттерге берілген кредиттер	(19,042,721)	7,537,021
Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер	(1,889,871)	(1,085,272)
Аяқталмаған құрылыс	(666,445)	(6,430,219)
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	6,449,271	5,378,036
Басқа активтер	761,708	588,875
Операциялық міндеттемелердің ұлғаюы/(азаюы)		
Субсидиялар	(340,297)	(84,025)
Басқа міндеттемелер	(163,128)	(4,850,022)
Табыс салығын төлегенге дейін операциялық қызметтен алынған / пайдаланылған ақша қаражатының таза қозғалысы	(6,376,610)	10,238,222
Төленген табыс салығы	(37,775)	(33,067)
Операциялық қызметтен/(ке) ақша қаражатының түсуі	(6,414,385)	10,205,155
ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздарды сатып алу	(86,481,398)	(10,157,463)
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздарды өтеу	79,500,000	3,218,541
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтерді сатып алу	(245,843)	(95,332)
Инвестициялық меншікті сату	297,954	71,059
Инвестициялық қызметте ақша қаражатын пайдалану	(6,929,287)	(6,963,195)

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Шығарылған борыштық бағалы қағаздарды сатып алу/өтеу	(10,000,000)	(7,920,500)
Борыштық бағалы қағаздарды шығарудан түсетін түсімдер	11,425,002	31,356,189
Басқа да тартылған қаражатты өтеу	-	(1,621,372)
Төленген дивидендтер	(1,385,764)	(1,108,575)
Қаржылық қызметтен ақша қаражатының түсуі	39,238	20,705,742
Ақша қаражаты мен олардың баламаларының таза (кемуі) / ұлғаюы	(13,304,434)	23,947,702
Ақша қаражатына және олардың баламаларына күтілетін кредиттік шығындар өзгерістерінің әсері	139,339	71,805
Айырбастау бағамдары өзгерістерінің ақшалай қаражат шамасына әсері және олардың баламалары	(3,172)	83,687
Жыл басындағы жағдай бойынша ақша қаражаты және олардың баламалары	45,903,390	21,800,196
Жыл соңындағы жағдай бойынша ақша қаражаты және олардың баламалары (10-ескертпе)	32,735,123	45,903,390

*АО «Ипотечная организация «Казахстанская Ипотечная Компания»
Отчет об изменениях в собственном капитале за год, закончившийся 31 декабря 2019 года*

мың теңге	Акционерлік капитал	Эмиссиялық кіріс	Акционерлер ден сатып алынған меншікті акциялар	Қосымша төленген капитал	Резервтік капитал	Жинақталған шығындар	Барлығы
2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	63,313,800	12,661	(2,597,522)	5,822,856	2,734,447	(10,910,279)	58,375,963
Бір жылдағы жалпы жиынтық кіріс және пайда							
Бір жылдағы пайда және жалпы жиынтық табыс	-	-	-	-	-	4,619,146	4,619,146
Меншікті капитал құрамында тікелей көрсетілген меншік иелерімен жасалатын операциялар							
Жарияланған дивидендтер (23-ескертпе (б))	-	-	-	-	-	(1,108,575)	(1,108,575)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қалдық	63,313,800	12,661	(2,597,522)	5,822,856	2,734,447	(7,399,708)	61,886,534
2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	63,313,800	12,661	(2,597,522)	5,822,856	2,734,447	(7,399,708)	61,886,534
Бір жылдағы жалпы жиынтық кіріс және пайда							
Бір жылдағы пайда және жалпы жиынтық табыс	-	-	-	-	-	8,591,766	8,591,766
Меншікті капитал құрамында тікелей көрсетілген меншік иелерімен жасалатын операциялар							
Жарияланған дивидендтер (23-ескертпе (б))	-	-	-	-	-	(1,385,764)	(1,385,764)

*АО «Ипотечная организация «Казахстанская Ипотечная Компания»
Отчет об изменениях в собственном капитале за год, закончившийся 31 декабря 2019 года*

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қалдық

<u>63,313,800</u>	<u>12,661</u>	<u>(2,597,522)</u>	<u>5,822,856</u>	<u>2,734,447</u>	<u>(193,706)</u>	<u>69,092,536</u>
-------------------	---------------	--------------------	------------------	------------------	------------------	-------------------

1 Есеп беретін ұйым

(а) Ұйымдық құрылым және қызмет

«Қазақстан Ипотекалық компаниясы» Ипотекалық ұйымы» АҚ (бұдан әрі – «Компания») Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің (бұдан әрі – «ҚР ҰБ») 2000 жылғы 20 желтоқсандағы №469 Қаулысына сәйкес 2000 жылғы 29 желтоқсанда құрылды. Компанияның негізгі қызметі ипотекалық кредиттер бойынша талап ету құқықтарын сатып алу, қаржылық жалдау және реттеуші органдардың лицензиясына сәйкес ипотекалық кредит беру болып табылады. Компания сенімді басқару, факторинг, форфейтинг және лизинг операцияларын қосымша жүзеге асыра алады.

2010 жылғы 12 сәуірде Компания кредит берудің банктік операцияларын жүргізуге №5.1.69 банктік лицензиясын алды.

Компанияның қызметін Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі реттейді.

Компанияның заңды мекенжайы: Қазақстан Республикасы, А05Е3В4, Алматы қ., Қарасай батыр к-сі, 98. 2018 жылғы 26 қазанда Компанияның директорлар кеңесі Компанияның Астана қаласындағы Өкілдігін 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап жабу туралы шешім қабылдады, сонымен қатар, Астана қаласы Әділет департаментінің Есіл аудандық Әділет басқармасының 2019 жылғы 03 қаңтардағы № 0008 бұйрығына сәйкес Компанияның Астана қаласындағы Өкілдігі есептен шығарылды.

(б) Акционерлер

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания толығымен («Иегер Компания») «Бәйтерек» Ұлттық басқарушы холдингі» АҚ-ға тиесілі. Қазақстан Республикасының Үкіметі Компанияны түпкілікті бақылауға ие тарап болып табылады.

(в) Қазақстан Республикасында шаруашылық қызметті жүзеге асыру шарттары

Компания өз қызметін басым түрде Қазақстан Республикасының аумағында жүзеге асырады. Тиісінше, дамушы нарықтың ерекшеліктеріне тән Қазақстанның экономикасы мен қаржы нарықтары компанияға әсер етеді. Құқықтық, салық және әкімшілік жүйелер дамуды жалғастыруда, алайда олардың талаптарын түсіндірудің біркелкі емес тәуекелімен ұштасады, олар сонымен бірге жиі өзгерістерге ұшырайды, олар басқа заңды және фискалдық кедергілермен жиынтығында Қазақстанда бизнес жүргізетін кәсіпорындар үшін қосымша проблемалар туғызады. Ұсынылған қаржылық есептілік басшылықтың Компанияның қызметіне және қаржылық жағдайына жоғарыда көрсетілген бизнесті жүргізу шарттары қандай әсер ететіні туралы көзқарасын көрсетеді. Шаруашылық жүргізудің болашақ шарттарының нақты әсері олардың басшыларының бағалауынан өзгеше болуы мүмкін.

2 Есеп негіздері

(а) Қолданылатын стандарттар

Осы Қаржылық есептілік халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі – «ХҚЕС») сәйкес дайындалды.

Бұл 16 «Жалға алу» ХҚЕС (IFRS) талаптарын қолдана отырып дайындалған Компанияның жылдық қаржылық есептілігінің бірінші жиынтығы.

(б) Қаржылық көрсеткіштерді бағалау қағидаттары

Қаржылық есептілік өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарын және қаржы активтерін қоспағанда, нақты шығындар бойынша есепке алу қағидатына сәйкес дайындалды.

(в) Бағалау мен пікірлерді пайдалану

ҚЕХС-ке сәйкес қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан кәсіби пайымдауларды дайындауды, есеп саясатының қолданылатын принциптеріне және активтердің, міндеттемелердің, кірістер мен шығыстардың көрсетілген сомаларына әсер ететін есептік бағалар мен жорамалдарды пайдалануды талап етеді. Нақты нәтижелер көрсетілген бағалардан өзгеше болуы мүмкін.

Бағалау және олардың негізінде жатқан жорамалдар тұрақты негізде қайта қаралады. Бағалаудағы түзетулер тиісті бағалар қайта қаралған есепті кезеңде және олар қозғайтын кез келген кейінгі кезеңдерде танылады.

Пайымдар

Қаржылық есептілікте танылған сомаларға неғұрлым елеулі әсер еткен есеп саясатын қолдану кезінде пайдаланылған пайымдар туралы ақпарат мынадай ескертулерде ашылған:

- қаржы активтерін жіктеу: оның шеңберінде қаржы активтері ұсталатын бизнес-модельді бағалау және қаржы активінің шарттық талаптары тек қана негізгі соманы және негізгі соманың өтелмеген қалдығына сыйақы төлеуді көздейтінін бағалау – 3(д)(і) ескерту.
- қаржы активі бойынша кредиттік тәуекелдің алғашқы танылған сәтінен бастап айтарлықтай артуы орын алған-болмағанын бағалау критерийлерін белгілеу, ЖБК бағалауға болжамды ақпаратты енгізу жөніндегі әдіснаманы айқындау, сондай-ақ ЖБК бағалау үшін пайдаланылатын үлгілерді таңдау және бекіту – 4-ескертпе.

Бағалардың болжамдары мен белгісіздігі

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін қаржылық есептіліктегі деректерді елеулі түзетудің себебі болуы мүмкін елеулі тәуекелі бар белгісіздікпен байланысты жорамалдар мен бағалаулар туралы ақпарат мынадай ескертпелерде ашылған:

- қаржы құралдарының құнсыздануы: ЖБК бағалау моделі үшін бастапқы деректерді айқындау, оның ішінде болжамды ақпаратты енгізу – 4-ескертпе.
- клиенттерге берілген кредиттердің және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің құнсыздануы бөлігінде– 6-ескертпе, 13-ескертпе, 14-ескертпе.
- Қаржылық активтер мен міндеттемелердің әділ құнын бағалау бөлігінде – 28-ескертпе.

(г) Функционалдық валюта және есептілікті ұсыну валютасы

Компанияның функционалдық валютасы теңге болып табылады, ол Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы бола отырып, Компания жүргізетін операциялардың көпшілігінің және оның қызметіне әсер ететін олармен байланысты мән-жайлардың экономикалық мәнін ең жақсы көрсетеді.

Теңге осы қаржылық есептіліктің деректерін ұсыну валютасы болып табылады.

Теңгемен ұсынылған барлық сандық көрсеткіштер, егер өзгесі көрсетілмесе, ең жақын мыңға дейін дөңгелектелген.

1 (д) Есеп саясатын және 16 «Жалдау» ХҚЕС (IFRS) деректерін ұсыну тәртібін өзгерту

Компания алғаш рет 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап 16 «Жалдау» ХҚЕС (IFRS) қолданды.

2019 жылғы 1 қаңтардан бастап басқа стандарттарға бірқатар түзетулер күшіне енеді, бірақ олар Компанияның қаржылық есептілігіне елеулі әсер етпейді.

Жалға алуды анықтау

Бұрын, Шарт жасалған күні Компания келісім жалға алу болып табыла ма немесе жалдау қарым-қатынастарынан тұратындығын, «Келісімде жалға алу белгілерінің болуын анықтау» (IFRIC) 4-ке сәйкес анықтайтын. Енді Компания Жалға алу шартының жаңа анықтамасына

сүйене отырып, Шарт жалға алу болып табыла ма жоқ әлде жалға алу қарым-қатынастарының бар-жоқтығын бағалайды. 16 ХҚЕС (IFRS) сәйкес Шарт жалдау шарты болып табылады немесе егер осы Шарт бойынша белгілі бір уақыт кезеңі ішінде сәйкестендірілген активтің өтемге айырбасталуына пайдаланылуын бақылау құқығы берілсе, жалдау қатынастары болады.

16 ҚЕХС-ке (IFRS) көшкен кезде Компания жалға алуды анықтау мақсатында операцияларды бұрын жүргізілген бағалау нәтижелерін қайта қарамауға мүмкіндік беретін практикалық сипаттағы жеңілдетуді пайдалануды шешті. Компания 16 ХҚЕС-ті (IFRS) бұрын жалдау шарттары ретінде сәйкестендірілген шарттарға ғана қолданды. 17 ХҚЕС-ке (IAS) және 4 ХҚЕС (IFRIC) ҚР ХҚЕС-ке (IFRIC) сәйкес Жалдау шарттары ретінде сәйкестендірілмеген шарттар 16 ХҚЕС (IFRS) айқындамасына сәйкес оларда жалдау қатынастары бар-жоғы тұрғысынан қайта бағаланбаған.

Компания жалға алушы ретінде

Компания жылжымайтын мүлік объектілерін қоса алғанда, активтерді жалға алады.

Жалға алушы ретінде Компания бұрын осы жалдау шеңберінде базалық активке меншік құқығымен байланысты барлық тәуекелдер мен пайдалардың мәні бойынша берілгенін өзінің бағалауына сүйене отырып, жалдау шарттарын операциялық немесе қаржылық жалдау ретінде жіктеді.

Компания төмен құны бар активтерді жалдаудың қысқа мерзімді шарттарына қатысты пайдалану құқығы және жалдау бойынша міндеттемелер нысанындағы активтерді танымау туралы шешім қабылдады. Компания осы жалдау шарттарына қатысты жалдау төлемдерін жалдау мерзімі ішінде шығын ретінде тең деп таниды.

Көшу

16 ХҚЕС (IFRS) 17 ХҚЕС (IAS) сәйкес бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелген жалдау шарттарына қатысты қолданғанда, Компания практикалық сипаттағы мынадай оңайлатуларды пайдаланды, яғни жалдау мерзімі 12 айдан аз болатын жалдау шарттары бойынша пайдалану құқығы нысанындағы активтерді және міндеттемелерді мойындамауға мүмкіндік беретін босатуды қолданды.

Компания жалға беруші ретінде

Жалға беруші ретінде компанияға қолданылатын есепке қойылатын талаптар 17 ХҚЕС (IAS) мазмұндарынан ерекшеленбейді.

16 ҚЕХС-ке (IFRS) көшу кезінде, Компанияға онда ол жалға беруші ретінде әрекет ететін жалдау шарттарына қатысты қандай да болмасын түзету талап етілмейді.

Қаржылық есептілікке әсері

Ауысу күніне

16 ХҚЕС –ке (IFRS) көшу кезінде пайдалану құқығы нысанында қосымша активтерді тану үшін объектілер Компанияда болған жоқ.

3 Есеп саясатының негізгі ережелері

2(д) ескертуде сипатталған өзгерістерді қоспағанда, Компания осы қаржылық есептілікте ұсынылған барлық кезеңдерге есеп саясатының мынадай ережелерін дәйекті түрде қолданған.

(а) шетел валютасы

Шетел валютасындағы операциялар операцияларды жасау күніне қолданыста болған валюталық бағамдар бойынша Компанияның функционалдық валютасына аударылады.

Есепті күнгі жағдай бойынша шетел валютасында көрсетілген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданыста болған валюталық бағам бойынша функционалдық валютаға аударылады. Монетарлық активтермен және шетел валютасында көрсетілген міндеттемелермен жасалатын операциялардан түскен пайда немесе шығын кезең ішіндегі пайыздар мен төлемдердің тиімді мөлшерлемесі бойынша есептелген шамаға түзетілген кезең басындағы жағдай бойынша функционалдық валютадағы амортизацияланған құн мен есепті кезең соңындағы жағдай бойынша валюталық бағам бойынша функционалдық валютаға аударылған шетел валютасындағы амортизацияланған құн арасындағы айырманы білдіреді.

Әділ құны бойынша бағаланатын шетел валютасында көрсетілген монетарлық емес активтер мен міндеттемелер әділ құнды айқындау күніне қолданыста болған валюталық бағамдар бойынша функционалдық валютаға аударылады. Шетел валютасында көрсетілген және нақты шығындар бойынша көрсетілген монетарлық емес активтер мен міндеттемелер операция жасалған күні қолданыста болған валюталық бағам бойынша функционалдық валютаға аударылады.

Шетел валютасына аудару нәтижесінде туындайтын бағамдық айырмалар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

(б) Ақша қаражаты және олардың баламалары

Ақша қаражаты мен олардың баламаларына қолма-қол банкноттар мен монеталар, ҚР ҰБ-дағы және басқа банктердегі бос қалдықтар («Ностро» үлгісіндегі шоттар), сондай-ақ әділ құн өзгеруінің елеулі тәуекеліне ұшырамаған және Компания қысқа мерзімді міндеттемелерді реттеу үшін пайдаланатын бастапқы өтеу мерзімі 3 айдан аз жоғары өтімді қаржы активтері кіреді. Ақша қаражаты мен олардың баламалары қаржылық жағдай туралы есепте амортизацияланған құны бойынша көрсетіледі.

(в) Пайыздық кірістер мен шығыстар

Тиімді пайыздық мөлшерлеме

Пайыздық кірістер мен шығыстар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі. «Тиімді пайыздық мөлшерлеме» - бұл қаржы құралының нақты:

- қаржылық активтің жалпы теңгерімдік құны; немесе
- қаржылық міндеттеменің амортизацияланған құнына дейін күтіліп отырған әрекет ету мерзімі ішінде болашақ есептік төлемдерді немесе түсімдерді дисконттайтын мөлшерлеме.

Сатып алынған немесе құрылған кредиттік-құнсызданған активтер болып табылмайтын қаржы құралдары бойынша тиімді пайыздық мөлшерлемені есептеу кезінде Компания осы қаржы құралының барлық шарттық талаптарын назарға ала отырып, бірақ күтілетін кредиттік шығындарды ескермей ақша қаражатының болашақ ағындарын бағалайды.

Сатып алынған немесе құрылған кредиттік-құнсызданған қаржы активтері үшін кредиттік тәуекелді ескере отырып түзетілген тиімді пайыздық мөлшерлеме күтілетін кредиттік шығындарды қоса алғанда, ақша қаражатының күтілетін болашақ ағындарының шамасын пайдалана отырып есептеледі.

Тиімді пайыздық мөлшерлемені есептеу мәміле бойынша шығындарды, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын төленген немесе алынған сыйақылар мен сомаларды қамтиды. Мәміле бойынша шығындар қаржылық активті немесе қаржылық міндеттемені сатып алуға немесе шығаруға тікелей қатысты қосымша шығындарды қамтиды.

Амортизацияланған құны және жалпы теңгерімдік құны

Қаржылық активтің немесе қаржылық міндеттеменің «амортизацияланған құны» - бұл бастапқы тану кезінде қаржылық актив немесе қаржылық міндеттеме бағаланатын сома, борышты негізгі сомасының есебіне төлемдерді минус, аталған бастапқы сома мен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген өтеу мерзімі басталған кезде төленетін сома арасындағы және шығындарға арналған бағалау резервін ескере отырып түзетілген қаржы активтеріне қатысты айырма жинақталған амортизациясының шамасы.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын «Қаржы активінің жалпы теңгерімдік құны» - бұл шығындар бойынша бағалау резервінің шамасына түзетілгенге дейінгі қаржы активінің амортизацияланған құны.

Пайыздық кіріс пен шығыс есебі

Қаржылық актив немесе қаржылық міндеттеме бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеме қаржылық активті немесе қаржылық міндеттемені бастапқы тану кезінде есептеледі. Пайыздық кіріс пен шығысты есептеген кезде тиімді пайыздық мөлшерлеме активтің жалпы теңгерімдік құнының (актив кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын кезде) немесе міндеттеменің амортизацияланған құнының шамасына қолданылады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруін көрсету мақсатында өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар құралдар бойынша ақша қаражаты ағындарын мерзімді қайта бағалау нәтижесінде қайта қаралады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме, сондай-ақ тиісті түзету амортизациясының басталу күніне әділ құнды хеджирлеуге байланысты түзетулерді көрсету үшін қайта қаралады.

Алайда бастапқы танылғаннан кейін кредиттік-құнсызданған қаржы активтері бойынша пайыздық кіріс қаржы активінің амортизацияланған құнына тиімді пайыздық мөлшерлемені қолдану арқылы есептеледі. Егер қаржы актив бұдан былай кредиттік-құнсызданған болып табылмаса, онда пайыздық кірісті есептеу жалпы теңгерімдік құн негізінде қайтадан жүргізіледі.

Бастапқы тану кезінде кредиттік-құнсызданған қаржы активтері бойынша пайыздық кіріс кредиттік тәуекелді ескере отырып түзетілген тиімді пайыздық мөлшерлемені қаржы активінің амортизацияланған құнының шамасына қолдану арқылы есептеледі. Мұндай активтер бойынша пайыздық кірісті есептеу, тіпті егер олар бойынша кредиттік тәуекел кейіннен азайтылса да, жалпы теңгерімдік құн негізінде жүзеге асырылмайды.

Қандай жағдайларда қаржылық активтер кредиттік-құнсызданған болып табылатыны туралы ақпарат 3(д)(iv) ескертуде берілген.

Пайда немесе залал және өзге де жиынтық кіріс туралы есепте ұсынылған тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер:

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша пайыздық кірістерді;
- өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық қаржы құралдары бойынша пайыздық кірістерді қамтиды.

Пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы есепте ұсынылған пайыздық шығыстар қаржылық міндеттемелер бойынша пайыздық шығыстарды қамтиды.

Ақпаратты ұсыну

Пайда немесе залал және өзге де жиынтық кіріс туралы есепте ұсынылған тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер:

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша пайыздық кірістерді;
- өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық қаржы құралдары бойынша пайыздық кірістерді қамтиды.

Пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы есепте ұсынылған пайыздық шығыстар амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы міндеттемелері бойынша пайыздық шығыстарды қамтиды.

(г) Комиссиялық кірістер мен шығыстар

Қаржылық актив немесе қаржылық міндеттеме бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссиялық кірістер мен шығыстар тиімді пайыздық мөлшерлеменің есебіне енгізіледі (3(в) ескертпені қараңыз).

Шоттарға қызмет көрсеткені үшін комиссияны, инвестицияларды басқару бойынша қызмет көрсеткені үшін сыйақыны, сатудан комиссиялық сыйақыны, синдикатталған кредитті орналастырғаны және ұйымдастырғаны үшін комиссияларды қоса алғанда, басқа да комиссиялық кірістер тиісті қызметтер көрсетілуіне қарай танылады. Егер қарыз беру жөніндегі міндеттеме шеңберінде кредит қарыз алушыға берілетіні жоғары ықтимал болмаса, онда қарыз бергені үшін комиссиялық төлемдер қарыз беру жөніндегі міндеттеменің қолданылу мерзімі ішінде біркелкі танылады.

Нәтижесі Компанияның қаржылық есептілігінде танылған қаржы құралы болып табылатын сатып алушымен жасалған шарт ХҚЕС (IFRS) 9 қолдану аясына және ХҚЕС (IFRS) 15 қолдану аясына ішінара жатқызылуы мүмкін. Бұл жағдайда Компания 9 ХҚЕС (IFRS) қолдану саласына жататын Шарттың бөлігін бөліп, бағалау үшін 9 ХҚЕС (IFRS) қолданады, содан кейін осы Шарттың қалған бөлігіне 15 ХҚЕС (IFRS) қолданады. Басқа комиссиялық шығыстар, ең алдымен, тиісті қызметтерді алу шамасына қарай шығыстарға жататын мәмілені сүйемелдеу және қызмет көрсету шығындарын қамтиды.

(d) Қаржылық активтер және қаржылық міндеттемелер

(i) Қаржы құралдарын жіктеу

Қаржылық активтер

Бастапқы тану кезінде қаржы актив бағаланатын не амортизацияланған құны бойынша не өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша не пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша жіктеледі.

Қаржы активі амортизацияланған құны бойынша, егер ол төмендегі екі шарттарға жауап берсе және Компанияның қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктелмесе ғана бағаланады:

- актив шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алу үшін активтерді ұстап қалу мақсаты болып табылатын бизнес-модель шеңберінде ұсталатын; және
- қаржылық активтің шарттық талаптарында борыштың негізгі сомасын және негізгі соманың өтелмеген бөлігіне есептелген пайыздарды төлеуді ғана білдіретін ақша қаражаты ағынының белгіленген мерзімде пайда болуы көзделген болса. Борыштық құрал өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша, егер ол төменде көрсетілген шарттарға да жауап берсе және Компанияның қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктелмесе ғана бағаланады;
- актив бизнес-модель шеңберінде ұсталса, оның мақсаты шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алу арқылы, сондай-ақ қаржы активтерін сату арқылы қол жеткізіледі; және
- қаржылық активтің шарттық талаптарында борыштың негізгі сомасын және негізгі соманың өтелмеген бөлігіне есептелген проценттерді төлеуді ғана білдіретін ақша қаражаты ағынының белгіленген мерзімде пайда болуы көзделген болса.

Өзге жиынтық кіріс, пайда және залалдар арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық қаржы активтері бойынша өзге жиынтық кіріс құрамында танылады, пайда немесе залал құрамында амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржы активтері сияқты танылатын мынадай баптарды:

- тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер;
- күтілетін кредиттік шығындар және құнсызданудан болған шығындардың қалпына келтірілген сомасы; және
- валюта бағамдарының өзгеруінен пайда немесе шығындарды қоспағанда.

Өзге жиынтық кіріс, жинақталған пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық қаржы активін тану тоқтатылған кезде бұрын өзге жиынтық кіріс

құрамында танылған меншікті капитал құрамынан пайда немесе шығын құрамына қайта сыныпталады.

Үлестік құралдардың саудасына арналмаған инвестицияларды бастапқы тану кезінде Компания өзге жиынтық кіріс құрамында инвестициялардың әділ құнының кейінгі өзгерістерін ұсыну туралы, оны кейіннен күшін жою құқығынсыз, өз қалауы бойынша шешім қабылдай алады. Бұл таңдау әрбір инвестициялар үшін жеке жүргізіледі.

Мұндай үлестік құралдар бойынша пайда мен шығындар ешқашан пайда немесе шығын құрамына қайта сыныпталмайды және пайда немесе шығын құрамындағы құнсыздану танылмайды. Дивидендтер инвестициялардың бастапқы құнының бір бөлігін қайтаруды білдіретін жағдайларды қоспағанда, пайда немесе шығын құрамында танылады және бұл жағдайда дивидендтер өзге де жиынтық кіріс құрамында танылады. Инвестициялар істен шыққан кезде өзге жиынтық кіріс құрамында танылған жинақталған пайда мен шығындар инвестициялардың істен шығуынан бөлінбеген пайда құрамына ауыстырылады.

Барлық өзге қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктеледі.

Бұдан басқа, бастапқы тану кезінде Компания өз қалауы бойынша, кейіннен қайта сыныптау құқығынсыз, амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалау үшін критерийлерге жауап беретін қаржылық активті, егер бұл басқаша туындайтын есептік сәйкессіздікті жоюға немесе елеулі дәрежеде азайтуға мүмкіндік берсе, пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына жіктей алады.

Бизнес-модельді бағалау

Компания қаржы құралдары портфелінің деңгейінде актив ұстап тұратын бизнес-модельдің мақсатына бағалау жүргізеді, өйткені бұл бизнесті басқару тәсілін және ақпарат басшылыққа қалай ұсынылғанын жақсы көрсетеді. Компания келесі ақпаратты талдайды.

Басқару үшін белгіленген саясат пен мақсаттар, сондай-ақ аталған саясаттарды іс жүзінде іске асыру. Атап айтқанда, Басқару стратегиясы шартта көзделген пайыздық кірісті алуға, пайыздық мөлшерлемелердің белгілі бір құрылымын қолдауға, қаржы активтерін өтеу мерзімдерінің осы активтерді қаржыландыру үшін пайдаланылатын қаржылық міндеттемелерді өтеу мерзімдеріне сәйкестігін қамтамасыз етуге немесе активтерді сату арқылы ақша қаражаты ағынын сатуға бағдарлана ма?

- Портфельдің нәтижелілігі қалай бағаланады және бұл ақпарат Компания басшылығына қалай жеткізіледі.
- Бизнес-модельдің нәтижелілігіне әсер ететін тәуекелдер (және осы бизнес-модель шеңберінде ұсталатын қаржы активтері) және осы тәуекелдерді басқару қалай жүзеге асырылады.
- Портфельді басқаруға жауапты менеджерлерге сыйақы қалай жүзеге асырылады (мысалы, бұл сыйақы көрсетілген активтердің әділ құнына немесе шартта көзделген активтер бойынша алынған ақша қаражатының ағынына байланысты ма?); өткен кезеңдерде сатудың жиілігі, көлемі және туындау мерзімдері, осындай сатудың себептері, сондай-ақ болашақ сату деңгейіне қатысты күту.
- Портфельді басқаруға жауапты менеджерлерге сыйақы қалай жүзеге асырылады (мысалы, бұл сыйақы көрсетілген активтердің әділ құнына немесе шартта көзделген активтер бойынша алынған ақша қаражатының ағынына байланысты ма); өткен кезеңдерде сатудың жиілігі, көлемі және туындау мерзімдері, осындай сатудың себептері, сондай-ақ болашақ сату деңгейіне қатысты күту. Алайда сату деңгейі туралы ақпарат оқшауланған емес, компания мәлімдеген қаржы активтерін басқару мақсатына қалай қол жеткізетінін және ақша ағындарының қалай іске асырылып жатқанын бірыңғай тұтас талдау шеңберінде қарастырылады.

Сауда үшін ұсталатын немесе басқаруы жүзеге асырылатын және нәтижелілігі әділ құн негізінде бағаланатын қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланады, өйткені олар шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алу мақсатында де, шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алу, сондай-ақ қаржы активтерін сату мақсатында де ұсталмайды.

Шартта көзделген ақша ағындары негізгі сома мен пайыздарды ғана төлеу болып табылатындығын бағалау

Осы бағалаудың мақсаттары үшін «негізгі сома» оны бастапқы тану кезінде қаржылық активтің әділ құны ретінде айқындалады. «Пайыздар» ақшаның уақытша құны үшін, белгілі бір уақыт кезеңі ішінде өтелмеген негізгі сомаға қатысты кредиттік тәуекел үшін және кредит беруге байланысты басқа да негізгі тәуекелдер мен шығындар үшін (мысалы, өтімділік тәуекелі және әкімшілік шығындар), сондай-ақ пайда маржасы үшін өтем ретінде айқындалады.

Шартта көзделген ақша қаражатының ағымдары негізгі соманың және негізгі соманың өтелмеген бөлігіне пайыздардың тек қана төлемдері болып табылатындығын ("SPPI критерийі") бағалау кезінде Компания қаржы құралының шарттық талаптарын талдайды. Бұл яғни шарт жағдайларына қаржы активі бойынша қандай да бір шарт, ол өзгерту мерзімін немесе ақша қаражаты ағындарының сомасын келісім-шарт бойынша өзгерте алады, бұл қаржы активі талданатын қанағаттандырылмаған талапты бағалауды қамтиды. Бағалауды жүргізу кезінде Компания: назарға алады:

- ақша ағындарының мерзімін немесе сомасын өзгерте алатын шартты оқиғаларды;
- иінтірек әсері бар шарттар (левередж);
- мерзімінен бұрын өтеу және қолданылу мерзімін ұзарту туралы талаптар;
- Компанияның талаптарын келісілген активтерден ақша ағынымен шектейтін шарттар (мысалы, регресс құқығынсыз қаржы активтері); және
- ақшаның уақытша құны үшін өтемнің өзгеруіне әкелетін шарттар-мысалы, мерзімдік негізде пайыздық пайыздарды қайта қарау.

Қайта жіктеу

Қаржылық активтерді бастапқы танудан кейін жіктеу Компания өзінің қаржылық активтерді басқару жөніндегі бизнес-моделін өзгерткеннен кейінгі кезеңді қоспағанда, өзгермейді.

Қаржылық міндеттемелер

Компания қаржылық кепілдік шарттарынан және қарыздар беру жөніндегі міндеттемелерден басқа, қаржылық міндеттемелерді амортизацияланған құн бойынша немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктейді.

Қайта жіктеу

Қаржылық міндеттемелерді жіктеу оларды бастапқы танудан кейін өзгертуге жатпайды.

(i) Тануды тоқтату

Қаржылық активтер

Компания қаржы активінің танылуын осы активтен ақша қаражатының ағындарына шартта көзделген құқықтардың қолданылу мерзімі аяқталған кезде не ол мәміле нәтижесінде осы активтен ақша қаражатының ағындарын алу құқығын берген кезде тоқтатады, басқа Тарапқа осы қаржы активіне меншік құқығымен байланысты барлық тәуекелдер мен пайда іс жүзінде беріледі немесе Компания осы қаржы активіне меншік құқығымен байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы бермейді және осы қаржы активіне бақылауды сақтамайды.

Басқа жиынтық кіріс арқылы Компанияның қалауы бойынша әділ құн бойынша бағалау санатына жіктелген үлестік инвестициялық бағалы қағаздар бойынша өзге жиынтық кіріс құрамында танылған пайданын/залалдың кез келген жинақталған сомасы, 3(д)(i) ескертуде түсіндірілгендей, осындай бағалы қағаздарды тану тоқтатылған кезде пайда немесе шығын

құрамына қайта сыныптауға жатпайды. Компания құрған немесе оның артында сақталған тануды тоқтату үшін талаптар сақталатын берілген қаржы активтеріне қатысудың кез келген үлесі жеке актив немесе міндеттеме ретінде танылады.

Компания шарттары бойынша қаржылық жағдай туралы есепте танылған активтерді беретін мәмілелерді жасайды, бірақ бұл ретте берілген активтерге не олардың бір бөлігіне меншік құқығымен байланысты барлық немесе іс жүзінде барлық тәуекелдер мен пайданы өзінде сақтайды. Мұндай жағдайларда берілген активтерді есепке алуды тоқтату жүргізілмейді. Мұндай мәмілелердің мысалдары заемға бағалы қағаздар мен «РЕПО» мәмілелерін беру болып табылады.

Компания өзінде сақтайтын және қаржы активіне меншік құқығымен байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде беретін және берілген активке бақылауды сақтайтын мәмілелерде ол активті берілген актив құнының өзгеру тәуекеліне компанияның ұшырау дәрежесі ретінде айқындалатын, активке жалғасатын қатысуды сақтаған дәрежеде тануды жалғастырады.

Қаржылық міндеттемелер

Компания ол бойынша шарттық міндеттемелер орындалған, жойылған немесе тоқтатылған кезде қаржылық міндеттемені тануды тоқтатады.

(i) Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер талаптарының модификациясы

Қаржылық активтер

Егер қаржы активінің шарттары өзгерсе, Компания осындай модификацияланған актив бойынша ақша қаражатының ағынының айтарлықтай ерекшеленетінін бағалайды. Егер ақша қаражатының ағындары айтарлықтай өзгеше болса («шарттардың едәуір модификациясы»), онда бастапқы қаржы активі бойынша шартта көзделген ақша қаражатының ағындарына құқықтар аяқталды деп есептеледі. Бұл жағдайда бастапқы қаржы активін тану тоқтатылады және жаңа қаржы активі әділ құны бойынша есепте танылады және мәміле бойынша тиісті шығындар қосылады. Модификация шеңберінде туындаған комиссиялық сыйақының алынған сомалары мынадай түрде:

- жаңа активтің әділ құнын айқындау кезінде ескерілетін комиссиялық сыйақы сомасы, сондай-ақ мәміле бойынша тиісті шығындарды өтеуді білдіретін комиссиялық сыйақы сомасы осы активтің бастапқы бағасына енгізіледі; және
- комиссиялық сыйақының басқа сомасы тануды тоқтатудан түскен пайданың немесе залалдың бөлігі ретінде пайда немесе шығын құрамында есепте танылады.

Қолданыстағы қаржы активтері немесе қаржылық міндеттемелер бойынша ақша қаражаты ағындарының шамасының өзгеруі, егер олар Шарттың ағымдағы талаптарының салдары болып табылса, мысалы, егер тиісті кредит беру шарты Компанияның пайыздық мөлшерлемелерді өзгерту мүмкіндігін көздейтін болса, ҚР ҰБ негізгі мөлшерлемесінің өзгеруі салдарынан Компанияның пайыздық мөлшерлемелерінің өзгеруі шарттардың модификациясы болып саналмайды.

Компания шарттардың модификациясы едәуір болып табылатындығына, яғни бастапқы қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындары мен модификацияланған немесе оны ауыстырған қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындары айтарлықтай айырмашылығының болуына сандық және сапалық бағалау жүргізеді. Егер ақша қаражатының ағындары едәуір өзгеше болса, онда шартта көзделген бастапқы қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындарына құқықтар аяқталды деп есептеледі. Осы бағалауды жүргізу кезінде Компания ұқсас қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтатуға қатысты нұсқауларды басшылыққа алады.

Компания шарттардың модификациясы келесі сапалық факторлардың негізінде елеулі болып табылады деген қорытындыға келеді:

- қаржы активінің валютасын өзгерту;
- қамтамасыз ету түрін немесе активтің сапасын арттырудың басқа да құралдарын өзгерту.

Егер модификация қарыз алушының қаржылық қиындықтарына байланысты болса, онда мұндай модификацияның мақсаты, әдетте, бастапқы активтерден едәуір ерекшеленетін шарттарда жаңа активті құру (беру) емес, шарттың бастапқы талаптарына сәйкес активтің құнын барынша мүмкін болатын сомада өтеу болып табылады. Егер Компания қаржылық активті қолданыстағы шартта көзделген ақша қаражаты ағындарының бір бөлігін кешіруге әкеп соқтыратындай етіп түрлендіруді жоспарласа, онда ол модификация жүргізгенге дейін осы активтің бір бөлігін есептен шығару керек пе, жоқ па, талдануы тиіс (төменде есептен шығаруға қатысты саясатты қараңыз). Бұл тәсіл сандық бағалау нәтижесіне әсер етеді және мұндай жағдайларда тиісті қаржы активін тануды тоқтату үшін критерийлер әдетте сақталмауына әкеп соғады. Компания сондай-ақ шарттардың модификациясы едәуір болып табылатындығына сапалы баға береді. Егер амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржы активінің шарттарын модификациялау осы қаржы активін тануды тоқтатуға әкелмесе, онда Компания осы актив бойынша бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып, осы активтің жалпы теңгерімдік құнын қайта есептейді және пайда болған айырманы пайда немесе шығын құрамында түрлендіруден пайда немесе шығын ретінде таниды. Өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар қаржы активтеріне қатысты түрлендіруден түсетін пайданы немесе шығынды есептеу кезінде пайдаланылатын бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме түрлендіруді жүргізу сәтіндегі ағымдағы нарықтық шарттарды көрсету үшін түзетіледі. Осындай модификация шеңберінде туындаған шеккен шығындар немесе төленген комиссиялар және алынған комиссиялық сыйақылар модификацияланған қаржы активінің жалпы теңгерімдік құнын түзетеді және модификацияланған қаржы активінің қалған қолданылу мерзімі ішінде амортизацияланады. Егер мұндай түрлендіру қарыз алушының қаржылық қиындықтарына байланысты болса, онда тиісті пайда немесе шығын құнсызданудан болған шығындар құрамында ұсынылады (3(д)(iv) ескертпені қараңыз).

Қалған жағдайларда тиісті пайда немесе залал тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер құрамында ұсынылады (3(в) ескертпені қараңыз). Шарттарында қарыз алушының елеулі айыппұлсыз номиналды құны бойынша мерзімінен бұрын өтеуге құқығы көзделген тіркелген пайыздық мөлшерлемесі бар кредиттер үшін нарықтық жағдайлардың өзгеруіне жауап ретінде пайыздық мөлшерлеменің нарықтық деңгейге дейін өзгеруін Компания өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар құралдар үшін есепке алу тәртібіне ұқсас есепке алады, яғни тиімді пайыздық мөлшерлеме перспективалы түрде қайта қаралады.

Қаржылық міндеттемелер

Компания қаржылық міндеттемені тануды, оның шарттары модификацияланған міндеттеме бойынша ақша қаражаты ағындарының шамасы айтарлықтай өзгертін жолмен өзгертілгенде тоқтатады. Бұл жағдайда өзгертілген шарттары бар жаңа қаржылық міндеттеме әділ құн бойынша танылады. Бұрынғы Қаржылық міндеттеменің теңгерімдік құны мен өзгертілген шарттары бар жаңа қаржылық міндеттеменің құны арасындағы айырма пайда немесе шығын құрамында танылады. Төленген өтем, егер мұндайлар бар болса, берілген қаржылық емес активтерді және жаңа модификацияланған қаржылық міндеттемені қоса алғанда, өзіне қабылданған міндеттемелерді қамтиды.

Компания сапалық факторларды, сандық факторларды және сапалық және сандық факторлардың жиынтық әсерін талдай отырып, жағдайларды түрлендірудің маңыздылығына сандық және сапалық бағалауды жүргізеді. Компания шарттардың модификациясы келесі сапалық факторлардың негізінде елеулі болып табылады деген қорытындыға келеді:

- қаржылық міндеттеме валютасының өзгеруі;
- қамтамасыз ету түрін немесе активтің сапасын арттырудың басқа да құралдарын өзгерту;
- айырбастау шарттарын қосу;
- қаржылық міндеттеменің субординациясын өзгерту

Сандық бағалауды жүргізу мақсаттары үшін, егер бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша дисконтталған алынған комиссиялық сыйақыны шегергендегі комиссиялық сыйақыны төлеуді қоса алғанда, жаңа шарттарға сәйкес ақша қаражаты ағындарының келтірілген құны бастапқы қаржылық міндеттеме бойынша қалған ақша қаражаты ағындарының дисконтталған келтірілген құнынан кем дегенде 10% - ға өзгеше болса, шарттар едәуір өзгеше болып саналады.

Егер қаржылық міндеттеме шарттарының модификациясы оны тануды тоқтатуға әкеп соқпаса, онда міндеттеменің амортизацияланған құны бастапқы тиімді пайыздық ставка бойынша ақша қаражатының модификацияланған ағындарын дисконттау жолымен қайта есептеледі және нәтижесінде пайда болған айырма пайда немесе шығын құрамындағы түрлендіруден пайда немесе залал ретінде танылады. Өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар қаржылық міндеттемелерге қатысты түрлендіруден түсетін пайданы немесе шығынды есептеу кезінде пайдаланылатын бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме түрлендіруді жүргізу сәтіндегі ағымдағы нарықтық шарттарды көрсету үшін түзетіледі. Модификация шеңберінде туындаған шеккен шығындар немесе төленген комиссиялар міндеттеменің теңгерімдік құнын түзету ретінде танылады және құралдар бойынша тиімді пайыздық мөлшерлемені қайта есептеу жолымен түрлендірілген қаржылық міндеттеменің қалған қолданылу мерзімі ішінде амортизацияланады.

(ii) Құнсыздану

Сондай-ақ 4-ескертуді қараңыз.

Компания пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын келесі қаржы құралдары бойынша күтілетін кредиттік шығындарға арналған бағалау резервін таниды:

- борыштық құралдар болып табылатын қаржы активтері;
- қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек;
- шығарылған қаржылық кепілдік шарттары; және
- қарыз беру бойынша шығарылған міндеттемелер

Үлестік құралдарға инвестициялар бойынша құнсызданудан болған шығын танылмайды.

Компания резерв сомасы 12 айлық күтілетін кредиттік шығындарға тең болатын мынадай құралдарды қоспағанда, барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындарға тең сомада күтілетін кредиттік шығындарға арналған бағалау резервтерін таниды:

- есепті күнгі жағдай бойынша төмен кредиттік тәуекелі бар борыштық инвестициялық бағалы қағаздар; және
- кредиттік тәуекел бастапқы танылған сәттен бастап айтарлықтай көтерілмеген өзге қаржы құралдары (4-ескертуді қараңыз).

12-айлық күтілетін кредиттік шығындар («12-айлық есеп») – Есепті күннен кейін 12 ай ішінде ықтимал қаржы құралы бойынша дефолт оқиғалары салдарынан күтілетін кредиттік шығындардың бір бөлігі. 12 айлық ЖБК танылатын қаржы құралдары «1-кезең» қаржы құралдарына жатады.

Барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар («Барлық мерзім ішінде ЖБК») қаржы құралы бойынша барлық ықтимал дефолт оқиғаларының нәтижесінде оның күтіліп отырған мерзімі ішінде ЖБК ретінде анықталады. Барлық мерзім ішінде ЖБК танылатын қаржы құралдары «2-кезең» қаржы құралдарына жатады.

Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау

Күтілетін кредиттік шығындар дефолттың басталу ықтималдығы бойынша мөлшерленген кредиттік шығындардың есептік бағасын білдіреді. Олар келесідей бағаланады:

- есепті күнгі жағдай бойынша кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын қаржы активтеріне қатысты: барлық күтілетін ақша қаражатының толық алынбауының келтірілген құны ретінде (яғни Шартқа сәйкес Компанияға тиесілі ақша қаражатының ағындары мен Компания алуға күтілетін ақша қаражатының ағындары арасындағы айырма);

- есепті күнгі жағдай бойынша кредиттік-құнсызданған болып табылатын қаржы активтеріне қатысты: активтердің жалпы теңгерімдік құны мен ақша қаражатының есепті болашақ ағындарының келтірілген құны арасындағы айырма ретінде;
- қарыз беру бойынша міндеттемелердің пайдаланылмаған бөлігіне қатысты: егер қарыз алушы несие алу құқығын пайдаланса, шарт бойынша Компанияға тиесілі ақша қаражатының шартта көзделген ағындары мен егер бұл кредит берілетін болса, компания алуды күтетін ақша қаражатының ағындары арасындағы айырманың келтірілген құны ретінде; және
- қаржылық кепілдік шарттарына қатысты: Компания өтеуді күткен соманы шегере отырып, шарт ұстаушысына оларға келтірілген кредиттік шығынды өтеу үшін күтілетін төлемдердің келтірілген құны ретінде.

Сондай-ақ 4-ескертуді қараңыз.

Қайта құрылымдалған қаржы активтері

Тараптардың келісімі бойынша қаржы активінің шарттары қайта қаралған немесе қаржы активінің шарттарын модификациялаған немесе қарыз алушының қаржылық қиындықтары себебінен қолда бар қаржы активін жаңасымен ауыстырған жағдайда осы қаржы активін тануды тоқтату қажеттілігі тұрғысынан бағалау жүргізіледі (3(д)(III) ескертпені қараңыз) және күтілетін кредиттік шығындар былайша бағаланады:

- Егер күтілетін қайта құрылымдау қолданыстағы активті тануды тоқтатуға әкелмесе, онда модифицирленген қаржы активі бойынша ақша қаражатының күтілетін ағындары бар актив бойынша ақша қаражатын толық алмау сомасының есебіне енгізіледі (4-ескертпені қараңыз).
- Егер күтілетін қайта құрылымдау қолданыстағы активті тануды тоқтатуға алып келетін болса, онда жаңа активтің күтілетін әділ құны оны тануды тоқтату сәтінде қолданыстағы актив бойынша ақша қаражатының түпкілікті ағыны ретінде қаралады. Бұл сома қолданыстағы қаржы активі бойынша бастапқы тиімді пайыздық ставканы пайдалана отырып, тануды тоқтатудың күтілетін күнінен есепті күнге дейінгі кезең үшін дисконтталатын қолда бар қаржы активі бойынша ақша қаражатын толық алмау сомасының есебіне енгізіледі.

Кредиттік-құнсызданған қаржы активтері

Әрбір есепті күнге Компания амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін және өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық қаржы активтерін, сондай-ақ қаржылық жалдауға олардың кредиттік құнсыздануы мәніне таза инвестицияларын («3-сатылы» қаржы активтеріне жатады) бағалауды жүргізеді. Қаржы активі осындай қаржы активі бойынша ақша қаражатының болашақ есептік ағындарына теріс әсер ететін бір немесе бірнеше оқиға болған кезде «Кредиттік-құнсызданды» болып табылады.

Қаржы активінің кредиттік құнсыздануының куәлігі, атап айтқанда, мынадай байқалатын деректер болып табылады:

- қарыз алушының немесе эмитенттің елеулі қаржылық қиындықтары;
- дефолт немесе төлем мерзімін өткізіп алу сияқты Шарт талаптарын бұзу;
- Компанияның кредитті немесе аванстық төлемді басқа жағдайларда қарастырмауы мүмкін шарттарда қайта құрылымдауы;
- қарыз алушының банкроттығы немесе өзге де қаржылық қайта ұйымдастырылуы ықтималдығының туындауы; немесе
- қаржылық қиындықтар нәтижесінде бағалы қағаз үшін белсенді нарықтың жоғалуы.

Қарыз алушының қаржылық жай-күйінің нашарлауы салдарынан талаптары қайта қаралған Кредит, егер шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алмау

тәуекелі айтарлықтай төмендегені және құнсызданудың басқа белгілері жоқ екендігі туралы куәлік болмаса ғана кредиттік-құнсызданған болып есептеледі. Бұдан басқа, 90 күн немесе одан көп мерзімге мерзімі өткен бөлшек кредиттер кредиттік-құнсызданған болып есептеледі.

Қаржылық жағдай туралы есепте күтілетін кредиттік шығындарға бағалау резервін ұсыну

Күтілетін кредиттік шығындарға арналған бағалау резервінің сомасы қаржылық жағдай туралы есепте былайша берілген:

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері: осы активтердің жалпы теңгерімдік құнының азаюы ретінде;
- қарыздар беру бойынша міндеттемелер және қаржылық кепілдік шарттары: жалпы жағдайда резерв ретінде;
- егер қаржы құралында талап етілген, сондай-ақ талап етілмеген компонент болса және Компания талап етілген бөлігі (берілген кредит) бойынша күтілетін кредиттік шығындардан бөлек қарыз беру бойынша қабылданған міндеттеме бойынша күтілетін кредиттік шығындарды анықтай алмайды): Компания екі компонент бойынша шығындар бойынша жиынтық бағалау резервін ұсынады. Жиынтық сома талап етілген бөліктің (берілген кредиттің) жалпы теңгерімдік құнының азаюы ретінде ұсынылады. Берілген кредиттің жалпы теңгерімдік құнынан шығынмен бағалау резерві шамасынан кез келген асып кету резерв ретінде ұсынылады; және
- өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құралдар: шығындарға арналған бағалау резерві қаржылық жағдай туралы есепте танылмайды, өйткені осы активтердің теңгерімдік құны олардың әділ құны болып табылады. Алайда шығындарға арналған бағалау резервінің шамасы ашылады және әділ құнның өзгерістері резервінің құрамында танылады.

Есептен шығару

Кредиттер мен борыштық бағалы қағаздар қаржы активін толық сомада немесе оның бір бөлігінде өтеудің негізделген күтулері болмаған кезде (ішінара немесе толық сомада) есептен шығаруға жатады. Әдетте, бұл Компания қарыз алушыда есептен шығаруға жататын берешек сомасын өтеу үшін жеткілікті көлемде ақша қаражатының ағынын генерациялайтын активтер немесе кіріс көздері жоқ екенін анықтаған жағдай. Бұл бағалау әрбір актив үшін жеке орындалады.

Бұрын есептен шығарылған сомаларды өтеу пайда немесе залал және өзге де жиынтық кіріс туралы есепте «Борыштық қаржы активтерінің құнсыздануынан болған шығындар» бабында көрсетіледі.

Есептен шығарылған қаржы активтеріне қатысты Компания тиесілі сомаларды өтеу жөніндегі саясатқа сәйкес берешекті өндіріп алу жөніндегі қызметті жүзеге асыруды жалғастыра алады.

Құнсызданудың объективті куәлігі

Әрбір есепті күнге Компания пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша ескерілмейтін қаржы активтеріне қатысты құнсызданудың объективті куәлігінің болуы мәніне бағалау жүргізеді. Қаржы активі немесе қаржы активтері тобы, егер активті (активтерді) бастапқы танудан кейін шығынға әкеп соққан оқиға орын алғаны туралы объективті куәлік болса және көрсетілген оқиға сенімділікпен бағалауға болатын осы актив (активтер) бойынша ақша қаражатының болашақ ағындарына әсер еткен жағдайда ғана құнсызданған болып есептеледі.

- Қаржы активтері құнсыздануының объективті дәлелі болып табылады;
- қарыз алушының немесе эмитенттің елеулі қаржылық қиындықтары;
- міндеттемелерді орындамау (дефолт) немесе қарыз алушының төлеу мерзімін өткізіп алу;

- Компанияның кредитті немесе аванстық төлемді басқа жағдайларда қарастырмауы мүмкін шарттарда қайта құрылымдауы;
- қарыз алушының немесе эмитенттің ықтимал банкроттығының белгілері;
- қандай да бір бағалы қағаз үшін белсенді нарықтың жоғалуы; немесе
- топқа кіретін қарыз алушылардың немесе эмитенттердің төлем қабілеттілігінің нашарлауы немесе қарыз алушылардың немесе көрсетілген топқа кіретін эмитенттердің міндеттемелерді орындамауымен (дефолтпен) корреляцияланатын экономикалық шарттардың өзгеруі сияқты активтер тобына жататын бақыланатын деректер.

Қарыз алушының қаржылық жай-күйінің нашарлауы салдарынан талаптары қайта қаралған Кредит, егер шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алмау тәуекелі айтарлықтай төмендеп, құнсыздандудың басқа белгілері болмаса ғана құнсызданды деп есептеледі.

Бұдан басқа, үлестік бағалы қағазға салынған инвестициялардың әділ құнының оның бастапқы құнынан едәуір немесе ұзақ төмендеуі құнсыздандудың объективті дәлелі болып табылады.

Компания кредиттер мен дебиторлық берешекке және өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялық бағалы қағаздарға қатысты жеке (яғни әрбір актив бойынша жеке), сондай-ақ топтық негізде құнсыздандудың болуы мәніне бағалау жүргізеді. Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын кредиттер мен дебиторлық берешекке және инвестициялық бағалы қағаздарға қатысты, олардың әрқайсысының жеке алынған шамасы елеулі болып табылады, бағалау жеке негізде жүргізіледі. Бағалау нәтижелері бойынша жеке негізде құнсызданду белгілері анықталмаған активтер бұрын болған, бірақ әлі анықталмаған («IBNR») құнсыздандудан болған шығындардың болуы мәніне топтық негізде одан әрі бағалауға жатады. Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын кредиттер, дебиторлық берешек және инвестициялық бағалы қағаздар, олардың әрқайсысының жеке алынған шамасы елеулі болып табылмайды, топтық негізде құнсызданду мәніне бағаланады, ол үшін олар үшін кредиттік тәуекелдің сипаттамалары ұқсас топтарға біріктіріледі.

Жеке немесе топтық негізде бағалау

Құнсыздандуды жеке негізде бағалау басшылықтың алуға күтілетін ақша қаражаты ағындарының келтірілген құнын ең жақсы бағалауына сүйене отырып жүргізіледі. Көрсетілген ақша қаражатының ағындарын бағалау кезінде басшылық борышкердің қаржылық жағдайына және тиісті қамтамасыз етуді ықтимал сатудың таза құнына қатысты пікірді пайдаланады. Әрбір құнсыздандыған актив үшін проблемалы берешекті реттеу жөніндегі стратегияны және өтеуге күтілетін ақша қаражаты ағындарының шамасын бағалауды ескере отырып, оның құнын өтеуге бағалау жүргізіледі. Бір текті кредиттер топтары үшін топпен резервті бағалау бағалаудың статистикалық әдістерін пайдалана отырып жүргізіледі, ал жеткілікті көлемде ақпарат жоқ шағын портфельдер үшін тарихи шығындар деңгейі негізінде есептеу тәсілі пайдаланылады.

Бір мерзімін өткізіп алу санатынан басқасына өту ықтималдығына негізделген әдістеме негізінде төлемдердің мерзімін өткізіп алу бойынша өткен кезеңдердегі деректерді статистикалық талдау салынған. Басшылық өткен кезеңдердегі ақпарат негізінде алынған залалды есептік бағалау есепті күнгі экономикалық шарттар мен портфельдердің сипаттамаларын ескере отырып, тиісті түрде түзетілуі үшін пікірді қолданады. Басшылық өткен кезеңдердегі ақпарат негізінде алынған залалды есептік бағалау есепті күнгі экономикалық шарттар мен портфельдердің сипаттамаларын ескере отырып, тиісті түрде түзетілуі үшін пікірді қолданады.

Келтірілген, бірақ әлі анықталмаған («IBNR») шығындарға арналған резерв кредиттік тәуекелдің ұқсас сипаттамаларымен бірге өтеу мерзіміне дейін ұсталатын кредиттер мен дебиторлық берешек және инвестициялық бағалы қағаздар портфеліне тән, көрсетілген портфельдерде құнсыздандыған активтер бар деп болжауға мүмкіндік беретін объективті куәлік бар кредиттік тәуекелдің ұқсас сипаттамаларымен енеді.

Топтық негізде шығындарға резерв құру қажеттілігін бағалау кезінде басшылық кредиттік сапа, портфельдің мөлшері, тәуекел шоғырлануы және экономикалық факторлар сияқты факторларды қарайды. Резервтің қажетті шамасын бағалау үшін басшылық портфельге тән шығындардың қалай жасалғанына, сондай-ақ тарихи тәжірибе мен ағымдағы экономикалық жағдайлар негізінде модельдің талап етілетін бастапқы параметрлері қалай анықталғанына қатысты жорамалдарды пайдаланады. Резерв шамасын есептеудің дұрыстығы топтық негізде бағалау жүргізу кезінде пайдаланылатын модельдің рұқсат етулері мен параметрлеріне байланысты болады. Топтық негізде құнсыздану мәніне бағалауға жататын кредиттер құнсызданған болып табылмайды.

Құнсыздануды бағалау

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын активтердің құнсыздануынан болған залалдар теңгерімдік құн мен тиісті қаржы активі бойынша бастапқы тиімді пайыздық ставканы пайдалана отырып дисконтталған ақша қаражатының болашақтағы бағалау ағындарының келтірілген құны арасындағы айырма ретінде есептеледі. Сату үшін қолда бар активтердің құнсыздануынан болған шығындар теңгерімдік және әділ құн арасындағы айырма ретінде есептеледі.

Құнсызданудан болған шығынның қалпына келтірілген сомалары

- *Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын активтерге қатысты:* егер құнсызданудан болған шығындар танылғаннан кейін болған оқиға құнсызданудан болған залал сомасының азаюына әкеп соқса, онда құнсызданудан болған залалды азайту шамасы тиісті сомаларды пайданың немесе залалдың құрамында көрсете отырып, қалпына келтіруге жатады.
- *Сату үшін қолда бар борыштық бағалы қағаздарға қатысты:* егер келесі кезеңде сату үшін қолда бар құнсызданған борыштық бағалы қағаздың әділ құны өссе және ұлғаю құнсызданудан болған залал танылғаннан кейін болған оқиғамен объективті байланысты болса, онда құнсызданудан болған залал тиісті сомаларды пайданың немесе залалдың құрамында көрсете отырып қалпына келтіріледі; өзге жағдайда әділ құнның кез келген ұлғаюы өзге жиынтық кіріс құрамында танылады.

Сату үшін қолда бар құнсызданған үлестік бағалы қағаздың әділ құнын кез келген кейінгі қалпына келтіру Өзге жиынтық кіріс құрамында әрдайым танылады.

Ақпаратты ұсыну

Құнсызданудан болған шығындар пайда немесе шығын құрамында танылады және өтеу мерзіміне дейін ұсталатын кредиттер мен дебиторлық берешектің немесе инвестициялық бағалы қағаздардың құнсыздануына резерв шоты бойынша көрсетіледі. Құнсызданған қаржы активтері бойынша пайыздық кірісті тану дисконтты босату арқылы жалғасады.

Сату үшін қолда бар инвестициялық бағалы қағаздардың құнсыздануынан болған залалдар Өзге жиынтық кіріс құрамында танылған жинақталған шығынды қайта сыныптау түзету ретінде пайданың немесе залалдың құрамына аудару арқылы танылады. Өзге жиынтық кіріс құрамынан пайда немесе шығын құрамына қайта жіктелетін жинақталған шығын бұрын пайда немесе шығын құрамында танылған құнсызданудан болған залалды шегере отырып, негізгі сома мен амортизацияның кез келген төлемдерін шегере отырып, сатып алу құны мен ағымдағы әділ құн арасындағы айырманы білдіреді.

Есептен шығару

Компания тиісті берешекті өндіріп алу мүмкін еместігін анықтағаннан кейін құнсыздануға тиісті резерв есебінен кредитті немесе инвестициялық борыштық бағалы қағазды ішінара немесе толық сомада есептен шығарады.

(е) Клиенттерге берілген кредиттер

Қаржылық жағдай туралы есептің «Клиенттерге берілген кредиттер» бабында:

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын клиенттерге берілген кредиттер (З(д) (i)) ескертпені қараңыз; олар бастапқыда әділ құны бойынша және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, олардың амортизацияланған құны бойынша қосымша тікелей шығындар қосу арқылы бағалануы қамтылған.

Клиенттерге берілген кредиттер тіркелген немесе анықталатын төлемдері бар, белсенді нарықта баға белгілеулері жоқ және Компания дереу немесе жақын болашақта сатуға ниет білдірмейтін туынды емес қаржы активтерін білдіреді.

Клиенттерге берілген кредиттер кредиттер және дебиторлық берешек ретінде жіктелген кредиттерді қамтиды.

Клиенттерге берілген кредиттер бастапқыда әділ құны бойынша және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, амортизацияланған құны бойынша бағаланатын болады.

(ж) Инвестициялық бағалы қағаздар

Қаржылық жағдай туралы есептің «Инвестициялық бағалы қағаздар» бабында: қамтылған.

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық инвестициялық бағалы қағаздар (3(д)(і) ескертпені қараңыз); олар бастапқыда әділ құны бойынша плюс мәміле бойынша қосымша тікелей шығындар және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, олардың амортизацияланған құны бойынша бағаланады.
- пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша міндетті түрде бағаланатын немесе Компанияның қалауы бойынша осы санатқа жіктелетін борыштық және үлестік инвестициялық бағалы қағаздар (3(д)(і) ескертуді қараңыз); олар өзгерістері пайда немесе шығын құрамында дереу танылатын әділ құн бойынша бағаланады.

(з) Шығарылған борыштық бағалы қағаздар және реттелген міндеттемелер

Шығарылған борыштық бағалы қағаздар мен реттелген міндеттемелер бастапқыда мәміле бойынша тиісті шығындар шегеріле отырып әділ құн бойынша және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, олардың амортизацияланған құны бойынша бағаланады.

(и) «РЕПО» және «Кері РЕПО» мәмілелері

Кері сатып алу міндеттемесімен сату туралы келісімдер шеңберінде сатылған бағалы қағаздар (бұдан әрі «РЕПО» мәмілелері) бағалы қағаздар кепілімен қамтамасыз етілген қаржыландыруды тарту бойынша операциялар ретінде көрсетіледі, бұл ретте бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілуі жалғастырылады, ал «РЕПО» мәмілелері бойынша кредиторлық берешек құрамына енгізілген контрагенттер алдындағы міндеттемелер өзге тартылған қаражат құрамында көрсетіледі. Сату бағасы мен кері сатып алу бағасы арасындағы айырмашылық пайыздық шығыс болып табылады және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, «РЕПО» мәмілесінің қолданылу кезеңіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

Кері сату міндеттемесімен сатып алу туралы келісімдер (бұдан әрі – «кері РЕПО» мәмілелері) шеңберінде сатып алынған, «кері РЕПО» мәмілелері бойынша дебиторлық берешек құрамына енгізілген бағалы қағаздар ақша қаражатының және олардың баламаларының құрамында көрсетіледі. Сатып алу бағасы мен кері сату бағасы арасындағы айырма пайыздық табысты білдіреді және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, «кері РЕПО» мәмілесінің қолданылу кезеңіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі. Егер қайта сату міндеттемесімен сатып алу туралы келісімдер шеңберінде сатып алынған активтер үшінші тараптарға сатылса, бағалы қағаздарды қайтару міндеттемесі саудаға арналған міндеттеме ретінде көрсетіледі және әділ құны бойынша бағаланады.

(к) Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу

Қаржылық активтер мен міндеттемелер Компания қазіргі уақытта заңды қорғаумен қамтамасыз етілген танылған сомаларды өзара есепке алуды жүзеге асыруға құқығы бар және нетто-негізде олар бойынша есеп айырысуды жүргізуге не активті сатуға және міндеттемені бір мезгілде орындауға ниеттенген жағдайда ғана нетто-шамада қаржылық жағдай туралы есепте өзара есепке алынады және ұсынылады. Компания қазіргі уақытта, егер бұл құқық болашақта оқиға болып табылмаса және әдеттегі қызмет барысында де, компанияның немесе контрагенттердің бірінің міндеттемелері орындалмаған, дәрменсіздігі немесе банкротқа ұшырауы жағдайында да заңды түрде орын алатын болып табылса, өзара есеп айырысуды жүзеге асыру құқығы бар.

(л) Жалға алу

2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап қолданылатын есеп саясаты

Шарт жасасу кезінде Шарт тұтастай немесе оның жекелеген компоненттері Жалдау шарты болып табылатындығын ұйымдастыруды бағалайды. Егер осы Шарт бойынша белгілі бір уақыт кезеңі ішінде сәйкестендірілген активтің орнын толтыруға айырбастауға пайдаланылуын бақылау құқығы берілсе, Шарт Жалдау шарты болып табылады немесе Жалдау компоненті бола алады. Осы Шарт бойынша сәйкестендірілген активтің пайдаланылуын бақылау құқығы берілгенін бағалау үшін Компания 16 ХҚЕС (IFRS) сәйкес жалдау анықтамасын қолданады. Бұл есеп саясаты 2019 жылдың 1 қаңтарында немесе кейінірек жасалған шарттарға қолданылады.

(i) Компания жалға алушы ретінде

Жалға алу құрауышы бар шарттың қолданылуы немесе модификациясы басталған кезде, Компания шартта көзделген өтемді жалдаудың әрбір компонентіне оның оқшауланған мәміленің салыстырмалы бағасы негізінде бөледі. Алайда, кейбір жылжымайтын мүлік объектілерін жалдау шарттарына қатысты Компания жалға алу болып табылмайтын компоненттерді бөлмеу және жалға алу компоненттері мен жалға алу болып табылмайтын тиісті компоненттерді жалдаудың бір компоненті ретінде есепке алу туралы шешім қабылдады. Компания пайдалану құқығы нысанында активті және жалдау басталған күнгі жалдау бойынша міндеттемені мойындайды. Пайдалану құқығы нысанындағы Актив бастапқыда жалдау басталған күні немесе осындай күнге дейін жасалған жалдау төлемдерінің шамасына түзете отырып, келтірілген бастапқы тікелей шығындарға ұлғайтылған жалдау жөніндегі міндеттеменің бастапқы шамасын құрайтын бастапқы құны бойынша және жалдау бойынша алынған ынталандырушы төлемдерді шегере отырып, базалық активті бөлшектеу және орнын ауыстыру, базалық активті немесе ол орналасқан учаскені қалпына келтіру кезінде туындаған шығындардың бағалау шамасы бойынша бағаланады.

Жалдау шартына сәйкес базалық активке меншік құқығы Компанияға жалдау мерзімінің соңына дейін берілетін немесе пайдалану құқығы нысанындағы активтің бастапқы құны Компанияның сатып алуға опционды орындауын көрсететін жағдайларды қоспағанда, кейіннен пайдалану құқығы нысанындағы актив жалдау басталған күннен бастап және жалдау мерзімі аяқталғанға дейін желілік әдіспен амортизацияланады. Мұндай жағдайларда пайдалану құқығы нысанындағы актив негізгі құралдар үшін қолданылатын тәсілді пайдалана отырып айқындалатын базалық активті пайдалы пайдалану мерзімі ішінде амортизацияланады. Бұған қосымша пайдалану құқығы нысанындағы активтің құны ол болған кезде құнсызданудан болған шығындардың шамасына мезгіл-мезгіл төмендейді, сондай-ақ жалдау бойынша міндеттемелерге белгілі бір қайта бағалау жүргізу кезінде түзетіледі.

Жалдау бойынша міндеттеме бастапқыда жалдау шартына енгізілген пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып дисконтталған, жалдау басталған күні төленбеген жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша немесе, егер мұндай ставка Компанияның қосымша қарыз қаражатын тарту ставкасын пайдалана отырып оңай айқындалмаса, бағаланады. Әдетте, Компания өзінің қосымша Қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін дисконттау мөлшерлемесі ретінде пайдаланады.

Компания әр түрлі сыртқы көздерден пайыздық мөлшерлемелерге сүйене отырып, қосымша қарыз қаражатын тартудың өз ставкасын айқындайды және жалға алынатын активтің түрі мен жалдау шарттарын ескеру үшін белгілі бір түзетулер жасайды.

Жалдау бойынша міндеттемелерді бағалауға енгізілетін жалдау төлемдері мыналарды:

- тіркелген төлемдер, соның ішінде мәні бойынша тіркелген төлемдер;
- жалдаудың басталу күніне индексті немесе мөлшерлемені пайдалана отырып бастапқы бағаланатын индекске немесе мөлшерлемеге байланысты ауыспалы жалдау төлемдері;
- сомасын, олар, күтіліп отырғандай, төленсе бойынша жалгер кепілдік тарату құны;
- егер Компания осы опционды орындайтынына жеткілікті сенімділік болса, сатып алуға арналған опционды орындау бағасы, жалдауды ұзартуға арналған опционның болу түрі пайда болатын жалдаудың қосымша кезеңі ішінде жалдау төлемдері, егер Компания осы опционды жалға алуды ұзартуды орындайтынына жеткілікті сенімділік болса, жалға алуды ұзартуға арналған опционның бар болу түріне байланысты жалдау мерзімін мерзімінен бұрын тоқтатқаны үшін айыппұлдар, Компания жалға беруді мерзімінен бұрын тоқтатпайтынына жеткілікті сенімділік болған жағдайларды қоспағанда, қамтиды.

Жалдау бойынша міндеттеме тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, амортизацияланған құны бойынша бағаланады. Егер Компания сатып алуға арналған опционды, жалға алуды ұзартуға немесе оны тоқтатуға арналған опционды өзгертсе немесе егер шын мәнінде тіркелген болып табылатын жалдау төлемі қайта қаралса, онда алдағы жалдау төлемдері индекстің немесе мөлшерлеменің өзгеруіне байланысты өзгерсе, егер Компания тарату құнының кепілдігі бойынша төлеуге жататын соманың бағасын өзгертсе, ол қайта бағаланады.

Жалға беру бойынша міндеттеме осылайша қайта қаралғанда, тиісті түзету пайдалану құқығы нысанындағы активтің теңгерімдік құнына қатысты жүргізіледі немесе егер активтің теңгерімдік құны пайдалану құқығы нысанындағы бұрын нөлге дейін азайтылған болса, пайдаға немесе шығынға жатқызылады.

Компания төмен құны бар активтерді жалдау шарттарына және қысқа мерзімді жалдау шарттарына қатысты пайдалану құқығы және жалдау бойынша міндеттемелер нысанындағы активтерді танымау туралы шешім қабылдады. Компания осындай шарттарға сәйкес жүзеге асырылатын жалдау төлемдерін жалдау мерзімі ішінде желілік әдіспен шығын ретінде таниды.

(ii) Компания жалға беруші ретінде

Жалға алу құрауышы бар шарттың қолданылуы немесе модификациясы басталған кезде, Компания шартта көзделген өтеуді олар үшін бар оқшауланған мәміленің салыстырмалы бағалары негізінде жалдаудың әрбір құрауышына бөледі.

Компания жалға беруші болып табылатын жағдайларда, ол жалдау қатынастары басталған күні шарттардың әрқайсысы қаржылық жалға немесе операциялық жалға алу болып табылатынын айқындайды.

Жалдау шартын жіктеу үшін Компания жалдау шартының базалық активке иелік етуге байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде беретініне жалпы баға береді. Егер бұл орын алса, онда жалдау шарты қаржылық жалдау болып табылады; әйтпесе шарт операциялық жалдау болып табылады. Осы бағалау шеңберінде Компания белгілі бір индикаторларды, атап айтқанда, жалдау мерзімі активті экономикалық пайдалану мерзімінің елеулі бөлігін құрайтынын қарастырады.

Компания аралық болып табылатын жағдайларда, жалға беруші, бас жалдау және қосалқы жалдау шарты жеке ескеріледі. Компания базалық актив негізінде емес, активтерді нысанда пайдалану құқығы негізінде қосалқы жалдау шартының жіктелуін белгілейді. Егер Бас жалдау шарты қысқа мерзімді болып табылса, оған қатысты Компания жоғарыда сипатталған ерекшелікті қолданатын болса, қосалқы жалдау шарты операциялық жалдау ретінде жіктеледі.

Егер Келісім жалдау компоненті мен жалға алушы болып табылмайтын компонентті қамтыса, Компания шарт бойынша өтеуді бөлу үшін ХҚЕС (IFRS) 15 қолданады. Компания 9 ҚЕХС (IFRS) талаптарын жалға алынған таза инвестицияға қатысты тануды және

құнсыздандуды тоқтатуға қатысты қолданады. Бұдан басқа, Компания жалға берілген жалпы инвестициялар есебінде пайдаланылған кепілдік берілмеген тарату құнының есептік шамаларын өзгерту қажеттілігі тұрғысынан тұрақты түрде талдайды.

Компания операциялық жалдау шарттары бойынша алынған жалдау төлемдерін жалдау мерзімі ішінде "өзге кірістер" б-ының құрамында желілік әдіспен кіріс ретінде таниды.

Әдетте, Компания жалға беруші ретінде қолданған есептік саясат бұл салыстырмалы кезеңде ХҚЕС (IAS) 16 құжат талаптарына айырықшаланбады.

2019 жылдың 1 қаңтарына дейін қолданылған есеп саясаты

2019 жылғы 1 қаңтарға дейін жасалған шарттар бойынша Компания осы Келісім жалпы жалға алу болып табыла ма немесе бағалау негізінде жалдау элементін қамтитынын анықтады:

- келісімнің орындалуы қандай да бір нақты активті немесе активтерді пайдалануға байланысты ма; және
- осы Келісім шеңберінде активті пайдалану құқығы берілді ме. Егер мынадай шарттардың кез келгені орындалса, келісім активті пайдалану құқығын берді;
- сатып алушының сол уақытта осы актив шығарған өнімді елеусіз көлемнен асатын көлемде ала отырып немесе бақылай отырып, осы активті басқаруға мүмкіндігі немесе құқығы болды;
- сатып алушының активке физикалық қол жетімділікті бақылау мүмкіндігі немесе құқығы бар, бұл ретте осы актив өндірген өнімді елеусіз көлемнен асатын көлемде ала отырып немесе бақылай отырып;
- фактілер мен мән-жайлар басқа Тараптардың өнім елеусіз көлемнен асатын көлемде алатыны ықтималдығының төмендігін көрсетті және бұл ретте өнім бірлігінің бағасы шартта өнім бірлігінің сомасы ретінде тіркелмеген және өнім бірлігінің ағымдағы нарықтық бағасына тең емес.

(i) Компания жалға алушы ретінде

Салыстырмалы кезеңде Компания жалға алушы ретінде жалдау шарттарын жіктеді, оларға сәйкес қаржылық жалға ретінде активті иеленуге байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде берді. Бұл жағдайда жалға алынған активтер бастапқыда ең аз шамалар бойынша: әділ құны бойынша немесе ең аз жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша бағаланды. Шартты жалдау төлемін қоспағанда, жалға алушыдан талап етілген жалдау мерзімі ішіндегі төлемдер ең аз жалдау төлемдері болып табылады. Бастапқы танудан кейін активтер осындай активтерге қолданылатын есеп саясатына сәйкес есепке алынды.

Операциялық жалдау ретінде жіктелген қалған шарттар бойынша жалға алынған активтер Компанияның қаржылық жағдайы туралы есепте танылмаған. Операциялық жалдау бойынша төлемдер жалдау мерзімі ішінде пайданың немесе залалдың құрамында желілік әдіспен танылған. Жалдау шарттары шеңберінде алынған ынталандырушы төлемдер жалдау мерзімі ішінде жалдау бойынша жалпы шығыстардың ажырамас бөлігі ретінде танылды.

(ii) Компания жалға беруші ретінде

Компания жалға беруші ретінде әрекет еткенде, ол жалдау қатынастары басталған күні жалдау шарттарының әрқайсысы қаржылық немесе операциялық жалдау болып табылатындығын анықтады.

Жалға алуды жіктеу үшін Компания жалдау нәтижесінде активті иеленуге байланысты барлық тәуекелдер мен пайданың берілгеніне жалпы баға берді. Мұндай жағдайда жалдау қаржылық деп жіктелді; өзге жағдайларда жалдау операциялық болып табылды. Осы бағалау шеңберінде Компания белгілі бір индикаторларды, атап айтқанда, жалдау мерзімі активті экономикалық пайдалану мерзімінің елеулі бөлігін құрай ма деп қарастырды.

(м) Алынған активтер

Алынған активтер екі шаманың ең азы бойынша есептеледі: нақты өзіндік құны немесе ықтимал сатудың таза құны. Бастапқы құн жаппай сәйкестендіру әдісі негізінде айқындалады және алу күніне қаржылық жалдау бойынша тиісті талаптың таза теңгерімдік құны бойынша көрсетіледі. Ықтимал сатудың таза құны – бұл жұмыстарды аяқтауға және іске асыруға арналған есептік шығындарды шегергендегі іскерлік айналымның әдеттегі жағдайларында сатудың болжамды бағасы.

Негізгі құралдар

(i) меншікті активтер

(н) Негізгі құралдар

(i) Меншікті активтер

Негізгі құралдар объектілері амортизацияның жинақталған сомаларын және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, өзіндік құн бойынша көрсетіледі.

Егер негізгі құралдардың объектісі пайдалы пайдаланудың әртүрлі мерзімі бар бірнеше компоненттерден тұратын болса, мұндай компоненттер негізгі құралдардың жекелеген объектілері ретінде көрсетіледі.

(i) Амортизация

Негізгі құралдар бойынша амортизация оларды пайдалы пайдаланудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі. Амортизация объектіні сатып алған күннен бастап, ал шаруашылық тәсілмен тұрғызылған негізгі құралдар объектілері үшін – объектінің құрылысы аяқталған және оны пайдалануға дайын болған сәттен бастап есептеледі. Жер учаскелері бойынша амортизация есептелмейді.

Негізгі құралдардың әртүрлі объектілерін пайдалы пайдалану мерзімдері былайша ұсынылуы мүмкін:

- ғимараттар	8-100 жыл;
- компьютерлік жабдықтар	2-10 жыл;
- көлік құралдары	5-7 жыл;
- өзге активтер	3-20 жыл.

(о) Материалдық емес активтер

Сатып алынған материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, нақты шығындар бойынша қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуге лицензиялар сатып алуға және оны енгізуге арналған шығындар тиісті материалдық емес активтің құнына капиталдандырылады.

Материалдық емес активтер бойынша амортизация оларды пайдалы пайдаланудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі. Материалдық емес активтерді пайдалы пайдалану мерзімі лицензия үшін бағдарламалық қамтамасыз ету үшін 1 жылдан 20 жылға дейін өзгереді.

(п) Инвестициялық меншік

Инвестициялық меншікке әдеттегі шаруашылық қызмет процесінде сату, тауарларды өндіру немесе жеткізу, қызметтер көрсету кезінде пайдалану немесе әкімшілік қызмет үшін емес, жалға беруден пайда алуға және/немесе оның нарықтық құнын ұлғайтуға арналған меншік жатады. Инвестициялық меншік амортизацияның жинақталған сомаларын және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, өзіндік құны бойынша көрсетіледі.

Егер инвестициялық меншік объектісін пайдалану сипаты өзгерсе және оны негізгі құралдар санатына қайта сыныптау жүргізілсе, онда қайта сыныптау күніне осы объектінің әділ құны оны кейіннен қаржылық есептілікте көрсету мақсатында осы объект бойынша нақты шығындарға айналады.

(p) Сату үшін ұсталатын активтер

Құнын өтеу, ең алдымен, пайдалануды жалғастыратын емес, сату есебінен күтілетін активтер мен міндеттемелерді қамтитын айналым активтері немесе істен шығу топтары сату үшін ұсталатын санатқа айқындалады. Сатуға арналған ұсталатын санатына тікелей жатқызудың алдында Компанияның есеп саясатына сәйкес шығу тобының активтері немесе компоненттерін қайта бағалау жүргізіледі. Сәйкесінше, активтерді немесе шығу топтарын бағалау екі шаманың ең азы бойынша жүргізіледі: сатуға арналған шығындарды шегергендегі теңгерімдік құны немесе әділ құны.

(c) Қорлар

Қорлар қаржылық жалдау шарттары бойынша берілуге жататын активтерді және өзге де қорларды қамтиды. Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер Компания сатып алған және Компания осы объектілерге меншік құқығын алғаннан кейін лизинг алушыларға берілетін жылжымайтын мүлік объектілерін білдіреді. Қорлар екі шаманың ең азы бойынша көрсетіледі: өзіндік құны немесе ықтимал сатудың таза құны. Қорлардың өзіндік құны орташа өлшенген құн қағидаты негізінде айқындалады және оған қорларды сатып алуға арналған шығындар, өндіруге немесе өңдеуге арналған шығындар және қорларды олардың осы орналасқан жеріне дейін жеткізуге және оларды тиісті жағдайға келтіруге арналған өзге де шығындар енгізіледі. Жеке өндіріс және аяқталмаған өндіріс қорларына қатысты, кәсіпорынның өндірістік қуаттарының қалыпты жүктемесін негізге ала отырып есептелген өзіндік құнға өндірістік үстеме шығыстардың тиісті үлесі қосылады. Ықтимал сатудың таза құны – бұл жұмыстарды аяқтауға және сатуға арналған есептік шығындарды шегере отырып, іскерлік айналымның әдеттегі жағдайларында қорларды сатудың болжамды бағасы.

(т) Қаржылық емес активтердің құнсыздануы

Кейінге қалдырылған салықтардан ерекшеленетін өзге де қаржылық емес активтер құнсыздану белгілерінің болуы мәніне әрбір есепті күнгі жағдай бойынша бағаланады. Қаржылық емес активтердің өтелетін құны сату бойынша шығыстарды және пайдаланудан түскен құндылықтарды шегергендегі әділ құнның ең үлкен шамасы болып табылады. Пайдалану құндылығын есептеу кезінде болашақта күтілетін ақша қаражатының ағындары уақыт өте келе ақша құнының өзгеру әсерінің ағымдағы нарықтық бағасын және осы актив үшін тән тәуекелдерді көрсететін дисконттаудың доналогиялық мөлшерлемесін пайдалана отырып, олардың келтірілген құнына дейін дисконтталады. Ақша қаражатының ағынын генерациялайтын актив үшін басқа активтермен генерацияланатын ақша қаражатының ағындарына айтарлықтай тәуелсіз өтелетін құн актив тиесілі ақша қаражатын генерациялайтын активтер тобы бойынша айқындалады.

Құнсызданудан болған залал активтің немесе оған сәйкес келетін БГТ-ның теңгерімдік құны оның (оның) өтелетін есеп айырысу құнынан жоғары болған жағдайда танылады. Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және егер өтелетін құнды айқындау кезінде пайдаланылатын бағаларда өзгерістер болған жағдайда ғана қалпына келтіруге жатады. Активтің құнсыздануынан болған кез келген шығын, егер құнсызданудан болған шығын қаржылық есептілікте көрсетілмейтін болса, активтің теңгерімдік құны осындай теңгерімдік құнынан (амортизацияны шегергенде) аспайтын көлемде қалпына келтіруге жатады.

(y) Мемлекеттік субсидиялар

Мемлекеттік субсидиялар Үкімет, мемлекеттік агенттіктер және мемлекеттік ұйымдар Компанияның операциялық қызметіне қатысты өткен немесе болашақта белгілі бір шарттарды орындауға айырбасқа Компания ресурстарын аудару нысанында ұсынатын көмекті білдіреді. Егер Компанияның олармен байланысты барлық шарттарды орындап, көрсетілген субсидияларды алатынына негізделген сенім болмаса ғана мемлекеттік субсидиялар танылмайды. Нарықтық сыйақы мөлшерлемесі бойынша мемлекеттік қарыз алудан алынатын пайда мемлекеттік субсидия ретінде ескеріледі. Сыйақы мөлшерлемесінен алынатын пайда нарықтан төмен қарыздың бастапқы теңгерімділік құны мен түсімдер сомасы арасындағы айырма ретінде бағаланады. Мемлекеттік субсидиялар Компания

өтемақы үшін субсидиялар қаражаты арналған тиісті шығындарды шығыстар ретінде таныған кезеңдер ішінде жүйелі негізде пайда немесе шығын құрамында танылады.

(ф) Акционерлік капитал

(i) Жай акциялар

Қарапайым акциялар меншікті капиталдың бөлігі ретінде жіктелген. Жай акциялардың эмиссиясымен және акцияларды сатып алуға арналған опциондармен тікелей байланысты қосымша шығындар салық әсерін шегере отырып, меншікті капиталдың азаюы ретінде көрсетіледі.

(ii) Меншікті акцияларды сатып алу

Компания өз акцияларын сатып алған жағдайда, осы сатып алумен тікелей байланысты шығындарды қоса алғанда, төленген сома қаржылық есептілікте капиталдың азаюы ретінде көрсетіледі.

(iii) Дивидендтер

Компанияның дивидендтерді жариялау және төлеу мүмкіндігі Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын реттеуге жатады.

Жай акциялар бойынша дивидендтер қаржылық есептілікте олардың жариялануына қарай бөлінбеген пайданы пайдалану ретінде көрсетіледі.

(х) Салық салу

Табыс салығының сомасы ағымдағы салық сомасын және кейінге қалдырылған салық сомасын қамтиды. Табыс салығы өзге жиынтық кіріс баптарына жататын бөлігін қоспағанда, пайданың немесе залалдың құрамында немесе тиісінше өзге жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей капитал құрамында көрсетілетін меншік иелерімен жасалатын операцияларға көрсетіледі.

Ағымдағы салық

Ағымдағы табыс салығы бойынша Шығыс жылдық салық салынатын пайдаға немесе салық шығынына қатысты төленетін және есепті күнгі жағдай бойынша қолданыстағы немесе қолданыстағы салық ставкалары негізінде есептелген салық сомасын, сондай-ақ өткен жылдардағы табыс салығы бойынша түзетулерді қамтиды.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелері оларды қаржылық есептілікте көрсету мақсаттары үшін айқындалатын активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құны мен олардың салық базасы арасында туындайтын уақытша айырмаларға қатысты көрсетіледі.

Кейінге қалдырылған салық активтері пайдаланылмаған салық шығындарына, пайдаланылмаған салық кредиттеріне және шегерілетін уақытша айырмашылықтарға қатысты олар есебінен іске асырылуы мүмкін болашақ салық салынатын пайданы алу мүмкін шамада ғана танылады. Болашақ салық салынатын пайданың шамасы қалпына келтіруге тиісті салық салынатын уақытша айырмалардың шамасының негізінде айқындалады. Кейінге қалдырылған салық активін толық көлемде тану үшін тиісті салық салынатын уақытша айырмалардың жеткілікті сомасы болмаған кезде болашақ салық салынатын пайда қосымша назарға алынады. Кейінге қалдырылған салық активтерінің шамасы әрбір есепті күнгі жағдай бойынша талданады және тиісті салық пайдасын өткізу одан әрі ықтимал болып табылмайтын шамада азаяды. Мұндай есептен шығару болашақ салық салынатын пайданың болуы ықтималдығы артқан жағдайда қалпына келтіруге жатады. Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта бағаланады және болашақ салық салынатын пайда осы кейінге қалдырылған салық активін өтеуге мүмкіндік беретін шамада танылады. Кейінге қалдырылған салықтың шамасы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыстағы немесе қолданысқа енгізілген заңдарды негізге ала отырып, уақытша айырмаларды қалпына келтіру сәтінде болашақта қолданылатын салық ставкаларына сүйене отырып айқындалады.

Кейінге қалдырылған салықты бағалау Компания есепті кезеңнің соңында активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құнын өтеуді немесе өтеуді жоспарлайтын тәсілге байланысты салықтық салдарды көрсетеді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, егер ағымдағы салық активтерін ағымдағы салық міндеттемелеріне қарсы есепке алуды жүргізу заңды түрде бекітілген құқығы болған жағдайда есептеледі және осы активтер мен міндеттемелер бір салық органы сол бір салық салынатын кәсіпорыннан не әртүрлі салық салынатын кәсіпорындардан өндіріп алатын пайдаға салынатын салықтарға жатады, бірақ бұл кәсіпорындар ағымдағы салық міндеттемелері мен активтерін нетто-негізде реттеуге немесе осы кәсіпорындардың салық активтерін сату олардың салық міндеттемелерін өтеумен бір мезгілде жүзеге асырылатын болады.

Пайдаға ағымдағы және кейінге қалдырылған салық мөлшерін анықтаған кезде Компания белгісіз салық ұстанымдарының әсерін және салықты және салықты уақтылы төлемегені үшін айыппұлдар мен өсімпұлдарды есептеуді қосымша есептеу мүмкіндігін ескереді. Бірқатар факторларды өзінің бағалау нәтижелеріне, сондай-ақ салық заңнамасын түсіндіруге және өткен жылдардың тәжірибесіне негізделе отырып, компания басшылығы салық органдары бюджетпен есеп айырысудың толықтығын тексеруге құқығы бар барлық салық кезеңдері үшін салық төлеу жөніндегі міндеттемелер толық көлемде көрсетілген деп пайымдайды. Бұл бағалау есептік бағалауларға және жорамалдарға негізделген және болашақ оқиғалардың әсеріне қатысты бірқатар кәсіби пайымдауларды қалыптастыруды көздеуі мүмкін. Уақыт өте келе Компания билігіне жаңа ақпарат түсуі мүмкін, осыған байланысты Компанияда салықтарды төлеу бойынша қолданыстағы міндеттемелердің барабарлығына қатысты өз пайымдауларын өзгерту қажеттілігі туындауы мүмкін. Салық төлеу бойынша міндеттемелер мөлшерінің осындай өзгерістері осы пайымдаулар өзгерген кезең үшін салық сомасына әсер етеді.

(ц) Сараланым есептілігі

Операциялық сегмент Компания табыс алатын коммерциялық қызметке тартылған не шығындар көтеретін (Компания қызметінің басқа да компоненттерімен операцияларға қатысты кірістер мен шығыстарды қоса алғанда) Компания қызметінің құрамдас бөлігі болып табылады, оның қызметінің нәтижелерін сегменттер арасында ресурстарды бөлу кезінде және олардың қызметінің қаржылық нәтижелерін бағалау кезінде операциялық шешімдер қабылдауға жауапты тұлға тұрақты талдайды және оған қатысты қаржылық ақпарат қолжетімді.

(ч) Пайдалануға әлі қабылданбаған жаңа стандарттар мен түсініктемелер

2019 жылғы 1 қаңтардан кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты екі жаңа стандарт мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен күшіне енеді. Алайда Компания осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде жаңа және өзгертілген стандарттарға мерзімінен бұрын көшуді жүзеге асырмаған.

Стандарттарға келесі түзетулер және күтілгендей түсіндірулер Компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді:

- *ХҚЕС стандарттарындағы қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздеріне сілтемелерге түзетулер.*
- *Бизнесті анықтау (КЕХС (IFRS) 3-ке түзетулер).*
- *«Елеулі» ұғымын анықтау (1 ХҚЕС (IAS) және 8 ХҚЕС (IAS) түзетулер).*
- *17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары».*

4 Қаржылық тәуекелдерді талдау

Осы Ескертуде Компанияның қаржылық тәуекелдерге ұшырауы туралы ақпарат берілген. Компания қолданатын қаржылық тәуекелдерді басқару саясаты туралы ақпарат 24-ескертпеде берілген.

Кредиттік тәуекел-күтілетін кредиттік шығындар сомасы

Құнсыздандуды бағалау үшін пайдаланылған бастапқы деректер, жорамалдар мен әдістер

3(д)(iv) ескертудегі есеп саясатының сипаттамасын қараңыз.

Кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы

Қаржы құралы бойынша кредиттік тәуекелдің алғашқы танылған сәтінен бастап айтарлықтай артуы орын алған - болмағанын бағалау кезінде Компания орынды және шамадан тыс шығынсыз немесе күш-жігерсіз қол жетімді негізделген және расталған ақпаратты қарайды. Бағалау сандық және сапалы ақпаратты, сондай-ақ Компанияның тарихи тәжірибесіне, кредиттік сапа мен болжамды ақпаратты сараптамалық бағалауға негізделген талдауды қамтиды.

Бағалау мақсаты салыстыру арқылы кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияға қатысты кредиттік тәуекелдің айтарлықтай жоғарылауы орын алған-болмағанын анықтау болып табылады:

- есепті күнгі жағдай бойынша барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығы; және
- кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияны бастапқы тану кезінде осы уақыт сәтіне қатысты есептелген барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығы (егер орынды болса, мерзімінен бұрын өтеуге қатысты күтулердің өзгеруін ескере отырып түзетілген).

Кредиттік тәуекел градациясының (рейтингтерінің) деңгейлері

Компания дефолт тәуекелін болжау үшін пайдаланылатын әртүрлі деректер негізінде, сондай-ақ кредиттік сапаға қатысты сараптамалық пікірді қолдану арқылы кредиттік тәуекелге ұшыраған әрбір позицияны кредиттік тәуекелдің тиісті рейтингін береді. Кредиттік тәуекел рейтингтері дефолттың басталу тәуекелінің индикаторы болып табылатын сапалық және сандық факторларды пайдалана отырып айқындалады. Бұл факторлар қарыз алушының кредиттік тәуекелге ұшырайтын позициясы мен түріне байланысты өзгереді.

Кредиттік тәуекел рейтингтері дефолттың басталу тәуекелі кредиттік тәуекелдің нашарлау шамасына қарай мысалы, кредиттік тәуекелдің 1 және 2 рейтингтерінің арасындағы айырмашылық кредиттік тәуекелдің, кредиттік тәуекелдің 2 және 3 рейтингтерімен экспонент бойынша өсетіндігімен анықталады және калибрленеді.

Кредиттік тәуекелге ұшыраған әрбір позиция қарыз алушы туралы қолда бар ақпарат негізінде бастапқы тану күніне кредиттік тәуекелдің белгілі бір рейтингіне жатады. Кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар тұрақты мониторингке жатады, бұл бастапқы тану кезінде кредиттік тәуекел рейтингінен өзгеше рейтинг позициясын беруге әкелуі мүмкін. Мониторинг әдетте келесі деректерді талдауды көздейді:

Кредиттік тәуекелге ұшырайтын позициялар (корпоративтік клиенттер)	Кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар (корпоративтік және бөлшек клиенттер)
<ul style="list-style-type: none"> • Қарыз алушылар туралы ақпаратты мерзімдік негізде талдау нәтижесінде алынған ақпарат – мысалы, аудиттелген қаржылық есептілік, басқарушылық есептілік, бюджеттер, болжамдар мен жоспарлар; • Қарыз алушылар туралы ақпаратты мерзімдік негізде талдау нәтижесінде алынған ақпарат – мысалы, аудиттелген қаржылық есептілік, басқарушылық есептілік, бюджеттер, болжамдар мен жоспарлар; • Кредиттік рейтингтік агенттіктердің деректері, баспасөздегі жарияланымдар, сыртқы кредиттік рейтингтердің өзгерістері туралы ақпарат;	<ul style="list-style-type: none"> • Мерзімі өткен берешектің мәртебесі туралы ақпаратты қоса алғанда, төлемдер туралы ақпарат; • Несие келісімдерінің шарттарын қайта қарауға сұрау салу және сұраныстарды қанағаттандыру;

Кредиттік тәуекелге ұшырайтын позициялар (корпоративтік клиенттер)	Кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар (корпоративтік және бөлшек клиенттер)
<ul style="list-style-type: none"> • Егер бұл ақпарат қол жетімді болса, эмитенттердің кредиттік дефолт облигацияларына және своптарына баға белгілеу; • Заемшының қызметін немесе оның шаруашылық қызметін жүзеге асырудың саяси, нормативтік және технологиялық ортасында нақты және күтілетін елеулі өзгерістер	<ul style="list-style-type: none"> • Қызметті жүзеге асырудың қаржылық, экономикалық шарттары мен шарттарының ағымдағы және болжамды өзгерістері

Дефолт ықтималдығының уақытша құрылымын құру

Кредиттік тәуекел рейтингтері кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар үшін дефолт ықтималдығының уақытша құрылымын құру кезінде негізгі бастапқы деректер болып табылады. Компания берешекке қызмет көрсету сапасы және дефолт деңгейі туралы мәліметтерді заңды құзыретіне немесе аймаққа, өнім түріне және қарыз алушыға байланысты, сондай-ақ кредиттік тәуекел рейтингіне байланысты талданатын кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияларға қатысты жинайды.

Компания жинақталған деректерді талдау және кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар үшін қалған кезең ішінде дефолт ықтималдығына баға алу және уақыт өте келе олардың өзгерістерін күту үшін статистикалық үлгілерді пайдаланады.

Бұл талдау дефолт деңгейінің өзгеруі мен негізгі макроэкономикалық факторлардың өзгеруі арасындағы өзара байланысты анықтауды және калибрлеуді, сондай-ақ кейбір басқа факторлардың дефолт тәуекеліне әсерін (мысалы, кредиттік келісімдердің шарттарын қайта қарау тәжірибесі) егжей-тегжейлі талдауды қамтиды. Кредиттік тәуекелге ұшыраған көптеген позициялар үшін негізгі макроэкономикалық көрсеткіш ЖІӨ өсуі болып табылады.

Компания болжамды ақпаратты бағалау кезінде сараптамалық пікірді пайдаланады. Бұл бағалау сыртқы көздерден алынған ақпаратқа негізделеді (болжамды ақпаратты енгізу туралы төмендегі ақпаратты қараңыз). Компания дефолт ықтималдығын бағалауды түзету үшін осы болжамдарды пайдаланады.

Кредиттік тәуекелдің айтарлықтай жоғарылауы орын алды ма?

Кредиттік тәуекелдің едәуір көтерілуін анықтауға арналған критерийлер портфельге байланысты әртүрлі және дефолт ықтималдығы көрсеткіші мәндерінің сандық өзгерістерін де, сондай-ақ сапалық факторларды да, оның ішінде мерзімін өткізіп алу мерзімі бойынша "шектеуші" белгісін да қамтиды.

Кредиттік сапаны сараптамалық бағалау негізінде және, мүмкін болған жағдайда, тиісті тарихи тәжірибенің негізінде, егер бұған кредиттік тәуекелді елеулі арттырудың индикаторы болып табылатын белгілі бір сапалық көрсеткіштерді көрсетсе, оның тиімділігі сандық талдау шеңберінде толық көлемде анықталуы мүмкін емес, қаржы құралы бойынша кредиттік тәуекелдің айтарлықтай жоғарылауы орын алғаны туралы қорытынды жасай алады.

Қаржылық актив бойынша кредиттік тәуекелдің алғашқы танылған сәтінен бастап айтарлықтай артқанын куәландыратын "шектеуші" белгісі ретінде Компания осы актив бойынша мерзімі 30 күннен астам уақыт өткендігін есептейді. Мерзімі өткен берешек күндерінің саны толық сомада төлем алынбаған күннен бастап күндердің санын есептеу арқылы анықталады. Төлемді жүзеге асыру күндері қарыз алушыға берілуі мүмкін жеңілдікті кезең ескерілмей анықталады.

«Дефолт» ұғымын анықтау

Қаржы активі Компания мынадай жағдайларда дефолт оқиғасы болған қаржы активтеріне жатады:

- төлемдер есепті күнгі жағдай бойынша 90 күнге және одан көп күнге мерзімі өткен;
- банкаралық талаптар және бағалы қағаздар бойынша төлемдер есепті күнгі жағдай бойынша 7 күнге және одан да көп мерзімге мерзімі өткен;

- қаржы құралы қарыз алушының қаржылық қиындықтарына байланысты қайта құрылымдалды, соның нәтижесінде операциялық қызметтен түскен ақша ағындарының таза келтірілген құны 10% және одан да көп қысқарды;
- сыртқы көздерден жалпы қол жетімді ақпаратқа сәйкес контрагент банкроттық жағдайда;
- қаржы құралының/контрагенттің сыртқы кредиттік рейтингтері «СС- «(бұдан әрі - "Standard&Poor's", "Moody's" және т. б. рейтингтік агенттіктердің деректері бойынша рейтингтерге сәйкес) мәні бар.
- сыртқы көздерден жалпы қол жетімді ақпаратқа сәйкес контрагент банкроттық жағдайда;
- ағымдағы есепті күнгі жағдай бойынша Компания контрагенттің басқа қаржы құралы бойынша өтеуді жүзеге асыра алмады;
- контрагенттің Компания алдындағы өз міндеттемелерін өтей алмайтындығының басқа да белгілері және қаржылық активтің жай-күйінің нашарлау/ Компанияның шартты міндеттемелерді орындау ықтималдығының артуы белгілері.

Қарыз алушының міндеттемелері бойынша дефолт оқиғасының басталуын бағалау кезінде Компания мынадай факторларды ескереді:

- сапалық – мысалы, Шарттың шектеу талаптарын бұзу (ковенанттар);
- сандық-мысалы, мерзімі өткен берешектің мәртебесі және Компанияның бір эмитентінің басқа міндеттемесі бойынша төлемеу; сондай-ақ
- Компания ішінде өз бетінше әзірленген және сыртқы көздерден алынған деректер негізінде.

Қаржы құралы бойынша дефолт оқиғасының туындауын бағалау кезіндегі бастапқы деректер және олардың маңыздылығы мән-жайлардағы өзгерістерді көрсету үшін уақыт өте келе өзгеруі мүмкін.

Болжамды ақпаратты қосу

Компания бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің айтарлықтай көтерілуін өзінің бағалауына да, күтілетін кредиттік шығындарды бағалауға да болжамды ақпаратты қамтиды. Компания болжамды ақпаратты бағалау кезінде сараптамалық пікірді пайдаланады. Бұл бағалау сыртқы ақпаратқа негізделеді. Сыртқы ақпарат Компания Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі сияқты өз қызметін жүзеге асыратын елдерде мемлекеттік органдар мен Ақша-несиелік реттеу органдары жариялайтын экономикалық деректер мен болжамдарды, сондай-ақ жекелеген жеке және ғылыми болжамдарды қамтуы мүмкін.

Өзгертілген қаржы активтері

Кредит бойынша шартта көзделген талаптар нарықтық жағдайлардың өзгеруін, клиенттерді ұстап қалуды және қарыз алушының кредит қабілетінің ағымдағы немесе ықтимал нашарлауына байланысты емес басқа да факторларды қоса алғанда, бірқатар себептер бойынша модификациялануы мүмкін. Талаптары модификацияланған қолданыстағы кредитті есепке алуда тану 3(д)(Ш) ескертуде сипатталған есепке алу саясатына сәйкес әділ құны бойынша модификацияланған шарттары бар жаңа кредитті есепте тану тоқтатылуы және көрсетілуі мүмкін.

Егер қаржы активінің шарттары өзгерсе және шарттардың модификациясы қаржы активін тануды тоқтатуға әкелмесе, қаржы активі бойынша кредиттік тәуекелдің едәуір артуы орын алған-болмағанын анықтау салыстыру арқылы жүргізіледі:

- Шарттың модифицирленген талаптары негізінде есепті күнгі жағдай бойынша барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығы; және
- арттың бастапқы талаптары негізінде қаржылық активті бастапқы тану кезінде осы уақыт сәтіне қатысты есептелген барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығы.

Кредит шарттарын модификациялау оны тануды тоқтатуға әкеп соқтырса, жаңадан танылған кредит 1-кезеңге жатады (ол тану күніне кредиттік-құнсызданды болып табылмайтын жағдайда). Компания қайтарылатын берешек сомасын барынша ұлғайту және дефолт тәуекелін азайту үшін қаржылық қиындықтарға тап болған ("кредиттік келісімдер

талаптарын қайта қарау тәжірибесі") клиенттердің кредиттері бойынша шарттарды қайта қарайды. Компанияның кредиттік келісімдердің талаптарын қайта қарау жөніндегі саясатына сәйкес, егер дефолт оқиғасы орын алған немесе дефолт туындау тәуекелі жоғары болса, сондай-ақ борышкердің шарттың бастапқы талаптарына сәйкес төлемді жүзеге асыру үшін барлық қажетті күш-жігерін жұмсағанын және ол қайта қаралған талаптарда Компания алдындағы өз міндеттемелерін орындай алады деп күтілген жағдайда, талаптарды қайта қарау әрбір жеке алынған клиентке қатысты жүзеге асырылады.

Талаптарды қайта қарау әдетте өтеу мерзімін ұзартуды, пайыздарды төлеу мерзімін өзгертуді және шарттың (ковенанттардың) шектеу талаптарын өзгертуді қамтиды. Кредиттік келісімдердің шарттарын қайта қарау жөніндегі саясат Жеке тұлғаларға берілген кредиттерге қатысты да, заңды тұлғаларға берілген кредиттерге қатысты да қолданылады. Кредиттік келісімдердің шарттарын қайта қарау жөніндегі саясат шеңберінде модификацияланған қаржы активтері бойынша дефолттың ықтималдығын бағалау шарттардың модификациясы пайыздар мен негізгі соманы алу жөніндегі Компанияның мүмкіндіктерін жақсартуға немесе қалпына келтіруге алып келді ма, сондай-ақ кредиттік келісімдердің шарттарын осындай қайта қарауға қатысты компанияның бұрынғы тәжірибесін көрсетеді. Осы процесс шеңберінде Компания қарыз алушының Шарттың модификацияланған талаптарына қатысты Борышқа қызмет көрсету сапасын бағалайды және түрлі мінез-құлық факторларын қарастырады. Жалпы жағдайда, кредиттік келісімдердің шарттарын қайта қарау кредиттік тәуекелді едәуір арттырудың сапалы индикаторы болып табылады және кредиттік келісімдердің шарттарын қайта қарау ниеті кредиттік тәуекелге ұшырайтын позиция кредиттік-құнсызданған болып табылатындығының куәсі болуы мүмкін. (3(д) (iv) ескертуді қараңыз)/ дефолт оқиғасы орын алған. Клиент кредиттік тәуекелге ұшыраған позициядан бұрын белгілі бір уақыт кезеңі ішінде тұрақты негізде төлемдерді уақтылы жүзеге асыру қажет болады, бұдан былай кредиттік-құнсызданған/ол бойынша дефолт оқиғасы болған немесе дефолт ықтималдығы төмендегені сонша болып есептелетін болады, шығындарға арналған бағалау резерві 12 айлық күтілетін кредиттік шығындарға тең сомада қайта бағаланатын болады.

Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау

Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау кезінде негізгі бастапқы деректер мынадай ауыспалы болып табылады:

- дефолт ықтималдығы (PD көрсеткіші);
- дефолт жағдайында шығын мөлшері (LGD көрсеткіші);
- дефолт жағдайында тәуекелдің сомасы (ead шамасы).

1-сатыға жататын кредиттік тәуекелге ұшырайтын позициялар үшін ЖБҚ 12-айлық PD көрсеткішін LGD көрсеткіші мен EAD шамасына көбейту жолымен есептеледі. Барлық мерзім ішінде ОКУ барлық мерзім ішінде PD көрсеткішін LGD және EAD шамасына көбейту жолымен есептеледі.

PD көрсеткіштерін бағалау әдістемесі жоғарыда "дефолт ықтималдығының уақытша құрылымын құру" бөлімінде сипатталған.

Компания өз міндеттемелері бойынша дефолтқа жол берген қарсы агенттерге қатысты талап-арыздар бойынша ақша қаражатын қайтару коэффициенттері туралы ақпарат негізінде LGD көрсеткіштерін бағалайды. LGD бағалау үлгілерінде құрылым, қамтамасыз ету түрі, талаптың жоғары дәрежесі, контрагент өз қызметін жүзеге асыратын сала және қаржылық активтің ажырамас бөлігі болып табылатын кез келген қамтамасыз етуді өтеуге арналған шығындар ескерілген. Жеке тұлғалардың жылжымайтын мүлікпен қамтамасыз етілген кредиттер үшін кредит сомасы мен кепіл құны арасындағы арақатынас (LTV көрсеткіші) дефолт жағдайында шығын мөлшерін анықтау үшін негізгі параметр болып табылады.

Дефолт жағдайында тәуекелдің сомасы дефолт басталған күні кредиттік тәуекелге ұшыраған шаманың есептік бағасын білдіреді. Осы көрсеткішті компания амортизацияны қоса алғанда, шарттың талаптарына сәйкес осы шамадағы күтілетін өзгерістерді ескере отырып, есепті күнгі ағымдағы шамаға сүйене отырып есептейді. Қаржылық актив үшін EAD шамасы жалпы теңгерімдік құны болып табылады. Қарыздар мен қаржылық кепілдік шарттарын беру жөніндегі міндеттемелер үшін EAD шамасы талап етілген соманы да, сондай-ақ бағасы

тарихи байқаулар мен болжамдар негізінде жүргізілетін шарт бойынша талап етілуі мүмкін күтілетін соманы да қамтиды.

Жоғарыда сипатталғандай, олар бойынша кредиттік тәуекел бастапқы танылған сәттен бастап айтарлықтай көтерілмеген қаржы активтері үшін PD ең көп 12 айлық көрсеткішін пайдаланған жағдайда, Компания кредиттік тәуекелге ұшыраған шарт бойынша ең көп кезең ішінде дефолт тәуекелін ескере отырып (мерзімін ұзартуға арналған кез келген опциондарды қоса алғанда) күтілетін кредиттік шығындарды, тіпті егер тәуекелдерді басқару мақсаттары үшін компания неғұрлым ұзақ мерзімді қарастырса да бағалайды. Шарт бойынша ең жоғары кезең Компанияның берілген кредитті өтеуді талап етуге құқығы бар немесе қарыз беру бойынша өзіне қабылдаған міндеттемелерді немесе қаржылық кепілдік шартын жоюға құқығы бар күнге дейін қолданылады.

Егер параметрді модельдеу топтық негізде жүзеге асырылса, онда қаржы құралдары олар үшін жалпы тәуекел сипаттамалары негізінде топтастырылады, олар мыналарды қамтиды:

- құрал түрі;
- кредиттік тәуекел рейтингі;
- кепілдегі қолда бар қамтамасыз етудің түрі;
- бастапқы тану күні;
- өтеуге дейін қалған мерзім;
- қаржыландыру бағдарламасы

Топқа біріктірілген қаржы құралдарының кредиттік тәуекелінің сипаттамалары айтарлықтай ерекшеленбейтіні тұрғысынан тұрақты бағалау жүргізу қажет.

Компанияда жеткілікті көлемде өткен кезеңдердің ақпараты жоқ портфельдерге қатысты сыртқы көздерден салыстырмалы ақпарат қосымша ретінде пайдаланылады. Сыртқы көздерден салыстырмалы ақпарат күтілетін кредиттік шығындарды бағалау үшін бастапқы ретінде пайдаланылған портфельдердің мысалдары төменде берілген.

	Кредиттік тәуекелге ұшыраған позиция	Сыртқы көздерден салыстырмалы ақпарат	
		PD көрсеткіші	LGD көрсеткіші
Мың теңге			
Ақша қаражаты және олардың баламалары	32,735,123		Жергілікті позициялар үшін тәуекел, LGD статистикасы
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	2,013,628	Дефолттар статистикасы	банктер дефолттарынан кейін және
Амортизацияланатын құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	19,918,195	Moody 's дефолт ықтималдығының моделі	Қазақстандағы қаржы институттары қалпына келтіруге негізделген
Өзге қаржы активтер	46,091		

5 Таза пайыздық кіріс

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер		
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері		
Клиенттерге берілген кредиттер	6,145,347	5,154,079
Амортизацияланатын құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	2,137,620	1,404,823
«Кері РЕПО» мәмілелері	1,222,915	914,757
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	1,209,255	362,110
Ақша қаражаты және олардың баламалары	412,375	869,257
Басқа активтер	181,257	76,296
	11,308,769	8,781,322
Өзге пайыздық кірістер		
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	8,804,157	8,017,419
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	273,052	398,035
	9,077,209	8,415,454
Пайыздық шығыстар		
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	(5,662,460)	(5,039,926)
Басқа да тартылған қаражат	(2,276,541)	(2,310,921)
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконтты тану	(521)	(30,888)
	(7,939,522)	(7,381,735)
Таза пайыздық кіріс	12,446,456	9,815,041

2019 жылы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін пайыздық кірістердің әртүрлі баптарының құрамына 214,19

1 мың теңгеге тең (2018 жылы: 402, 815 мың теңге), 2019 жылы 3-сатыдағы активтер бойынша есептелген жалпы сома кіреді.

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған кезең үшін Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек бойынша пайыздық кіріс болашақ кезеңдер кірісінің амортизациясын 4,074,156 мың теңге (2018 жыл: 3,758,780 мың теңге) (21-ескертпе) қамтиды.

6 Борыштық қаржы құралдарының құнсыздануынан түскен кірістер/(шығындар)

	2019 ж. мың теңге	2018 г. мың теңге
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек (14-ескертпе)	(183,789)	(354,201)
Ақша қаражаты және олардың баламалары (10-ескертпе)	139,339	71,805
Клиенттерге берілген кредиттер (13-ескертпе)	297,210	(218,974)
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер (11-ескертпе)	68,117	(29,770)
Амортизацияланатын құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар (12-ескертпе)	(20,447)	88,477
Басқа активтер (18-ескертпе)	581,795	(478,354)
	882,225	(921,017)

7 Қызметкерлерге арналған шығыстар

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Қызметкерлерге сыйақылар	1,533,838	1,416,137
Еңбекақы бойынша салықтар	142,661	130,596
	1,676,499	1,546,733

8 Жалпы және әкімшілік шығыстар

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Тозу және амортизация	275,432	144,860
Табыс салығынан басқа салықтар	250,609	276,622
Қызмет көрсету және жөндеу негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің	179,393	82,932
Жерге орналастыру жұмыстары бойынша шығыстар	161,588	30,532
Жарнама және маркетинг	150,972	141,292
Аутсорсинг бойынша шығыстар	137,970	97,569
Консультациялық қызметтер	68,119	20,999
Сақтандыруға арналған шығыстар	67,362	59,194
Коммуналдық қызметтер	52,384	160,364
Жалға алу	50,330	51,673
Күзет	39,176	70,097
Іссапар шығындары	37,200	34,477
Байланыс қызметтері	35,420	29,319
Медициналық қызмет көрсету бойынша шығыстар	31,624	29,000
Аудиторлық қызметтер	26,120	20,147
Кадрларды даярлау және қызметкерлердің біліктілігін арттыру-сыртқы	21,934	21,870
Директорлар кеңесінің мүшелерін ұстауға арналған шығыстар	20,553	32,684
Материалдар	19,936	10,625
Ақпараттық қызметтер	18,392	15,304
Кеңсе және баспаханалық шығыстар	2,183	1,648
ЗТМО қызметтері үшін шығыстар	1,934	8,740
Басқалар	66,975	102,585
	1,715,606	1,442,533

9 Табыс салығы бойынша шығыс

	2019 ж. мың теңге	2018 г. мың теңге
Ағымдағы табыс салығы бойынша Шығыс	(1,058,141)	(787,798)
Өткен есепті кезеңдерде төленбеген	(2,827)	(113,631)
Уақытша айырмалардың туындауы мен қалпына келтірілуі және бағалау резервінің өзгеруі салдарынан кейінге қалдырылған салық активтері/кейінге қалдырылған салық міндеттемелері шамасының өзгеруі	(266,377)	(294,339)
Табыс салығы бойынша барлық шығыс	(1,327,345)	(1,195,768)

2019 жылы ағымдағы және кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша мөлшерлеме 20%-ды құрайды.

(2018 жылы: 20%).

Аяқталған жыл үшін табыс салығы бойынша тиімді мөлшерлеменің есебі

31 желтоқсан:

	2019 ж.		2018 ж.	
	мың теңге	%	мың теңге	%
Табыс салығын шегергенге дейінгі пайда	9,919,111	100	5,814,914	100
Табыс салығы бойынша қолданыстағы мөлшерлемеге сәйкес есептелген табыс салығы	(1,983,822)	(20)	(1,162,983)	(20)
Салық салудан босатылған бағалы қағаздар бойынша проценттік кіріс	482,130	5	356,437	6
Резервті қалпына келтіруден түсетін салық салынбайтын кірістер/(құнсызданудан шегерілмейтін шығындар)	117,003	1	(186,396)	(3)
Өзге де есептелмейтін шығыстар	(74,981)	(1)	(89,195)	(2)
Өткен жылғы кейінге қалдырылған салық активінің өзгеруі	135,152	1	-	-
Өткен есепті кезеңдерде төленбеген	(2,827)	-	(113,631)	(2)
	(1,327,345)	(14)	(1,195,768)	(21)

2019 жылғы 31 желтоқсан мен 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық есептілікте көрсетілген активтер мен міндеттемелердің құны мен салық салынатын базаны есептеу мақсаттары үшін пайдаланылатын сомалар арасында туындайтын уақытша айырмашылықтар кейінге қалдырылған салық активтерінің туындауына алып келеді.

Кейінге қалдырылған салық активтері және кейінге қалдырылған салық міндеттемелері

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі уақытша айырмалар мөлшерінің өзгеруі былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	Пайда немесе шығын		
	2019 жылғы 1 қаңтар	құрамында танылған	2019 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құралдар	(76,183)	68,921	(7,262)
Басқа активтер	19,357	47,564	66,921
Берілген қарыздар	41,580	28,787	70,367
Шоттар және депозиттер	-	49,773	49,773
Басқа да тартылған қаражат	(22,052,229)	413,763	(21,638,466)
Болашақ кезеңдердің кірістері	20,425,257	(814,831)	19,610,426
Шығарылған облигациялар	-	(62,439)	(62,439)
Басқа міндеттемелер	37,926	2,085	40,011
Болашаққа ауыстырылған салық шығындары	370,994	-	370,994
	(1,233,298)	(266,377)	(1,499,675)
Танылмаған кейінге қалдырылған салық активі	(370,994)	-	(370,994)
	(1,604,292)	(266,377)	(1,870,669)

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі уақытша айырмалар мөлшерінің өзгеруі былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	Пайда немесе шығын		
	2018 жылғы 1 қаңтар	құрамында танылған	2018 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құралдар	(72,970)	(3,213)	(76,183)
Қолда бар қаржылық активтер	3,299	(3,299)	-
Басқа активтер	8,072	11,285	19,357
Берілген қарыздар	-	41,580	41,580
Басқа да тартылған қаражат	(22,674,344)	622,115	(22,052,229)
Болашақ кезеңдердің кірістері	21,378,684	(953,427)	20,425,257
Басқа міндеттемелер	47,306	(9,380)	37,926
Болашаққа ауыстырылған салық шығындары	370,994	-	370,994
	(938,959)	(294,339)	(1,233,298)
Танылмаған кейінге қалдырылған салық активі	(370,994)	-	(370,994)
	(1,309,953)	(294,339)	(1,604,292)

10 Ақша қаражаты және олардың баламалары

мың теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан			
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Барлығы
ҚР ҰБ-дағы “Ностро” үлгісіндегі шоттар	437,861	-	-	437,861
Басқа банктердегі "Ностро" үлгідегі шоттар				
ВВВ- кредиттік рейтингімен	2,824,961	-	-	2,824,961
ВВВ+ кредиттік рейтингімен	750,132	-	-	750,132
ВВ+ кредиттік рейтингімен	83,029	-	-	83,029
ВВ- кредиттік рейтингімен	19,116	-	-	19,116
В+ кредиттік рейтингімен	386	-	-	386
В кредиттік рейтингімен	27,565	-	-	27,565
В- кредиттік рейтингімен	5,443	-	-	5,443
рейтингсіз	-	-	2,066,083	2,066,083

мың теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан			
Құнсыздануға резервті шегергенге дейін банктердегі "Ностро" үлгісіндегі барлық шоттар	4,148,493	-	2,066,083	6,214,576
Шығындарға арналған бағалау резерві	(6,804)	-	(2,066,083)	(2,072,887)
Кері РЕПО мәмілелері				
AAA-дан AAA+дейінгі кредиттік рейтингімен	4,206,527	-	-	4,206,527
BBB - дан BBB+дейінгі кредиттік рейтингімен				
BBB - дан BBB+дейінгі кредиттік рейтингімен	24,386,907	-	-	24,386,907
Жиыны ақшалай қаражаттар және олардың баламалары	32,735,123	-	-	32,735,123

мың теңге	2018 жылғы 31 желтоқсан			
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Кредит-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Барлығы
ҚРҰБ-дағы "Ностро" үлгісіндегі шоттар	179,831	-	-	179,831
Басқа банктердегі "Ностро" үлгідегі шоттар				
BBB- кредиттік рейтингімен	11,937,932	-	-	11,937,932
BB+ кредиттік рейтингімен	479	-	-	479
BB кредиттік рейтингімен	4,428,405	-	-	4,428,405
BB кредиттік рейтингімен -	7,534,735	-	-	7,534,735
B кредиттік рейтингімен	195,575	-	-	195,575
B- кредиттік рейтингімен	221	-	-	221
Берілген кредиттік рейтингсіз	-	-	2,139,533	2,139,533
Құнсыздануға резервті шегергенге дейін банктердегі "Ностро" үлгісіндегі барлық шоттар	24,277,178	-	2,139,533	26,416,711
Шығындарға арналған бағалау резерві	(101,458)	-	(2,110,826)	(2,212,284)
Кері РЕПО мәмілелері				
BBB - дан BBB+дейінгі кредиттік рейтингімен	21,698,963	-	-	21,698,963
BBB - дан BBB+дейінгі кредиттік рейтингімен	45,874,683	-	28,707	45,903,390

Кредиттік рейтингтер “Standard&Poor 's” рейтинг агенттігінің стандарттарына немесе басқа халықаралық рейтинг агенттіктерінің осыған ұқсас стандарттарына сәйкес берілген.

2016 жылғы 27 желтоқсанда ҚР ҰБ лицензияны "Казинвестбанк" АҚ-дан (КИБ) қайтарып алды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания КИБ-дегі "Ностро" шотын 2,066,083 мың теңге жалпы сомаға өзінің ағымдағы қаржылық жағдайын түсіну және КИБ-тің кредиттік тәуекелін бағалау негізінде толығымен құнсызданған деп қарастырады (2018 жылғы 31 желтоқсан: 2,106,153 мың теңге).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның банктері жоқ (2018 жылы: екі банк), олардың үлесіне капиталдың 10% - дан астамы тиесілі. 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша көрсетілген банктердегі қалдықтардың жиынтық көлемі 19,442,212 мың теңгені құрады.

2019 жылы Компания қазақстандық қор биржасындағы контрагенттермен "кері РЕПО" мәмілелерін жасады. Осы мәмілелер Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің қазынашылық вексельдерімен, Еуразия даму банкінің облигацияларымен қамтамасыз етілген, "Баспана" ипотекалық ұйымы" АҚ, ҚР ҰБ және халықаралық қаржы корпорациясы (IFC) ноталарымен. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша "кері РЕПО" шарттарын қамтамасыз ету ретінде пайдаланылатын қаржы активтерінің әділ құны 29,653,837 мың теңгені құрайды (2018 жылғы 31 желтоқсан: 22,655,276 мың теңге).

Шығындарға бағалау резервінің өзгеруін талдау

мың теңге

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл

	2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл			Барлығы
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Кредит-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	
1 қаңтардағы қалдық	101,368	-	2,110,916	2,212,284
Шығындар бойынша бағалау резервін таза қалпына келтіру	(94,506)	-	(44,833)	(139,339)
Валюта бағамының өзгеруі және өзге де өзгерістер	(58)	-	-	(58)
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	6,804	-	2,066,083	2,072,887

мың теңге

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл

	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар		Кредит-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Барлығы
1 қаңтардағы қалдық	140,770	-	2,141,045	2,281,815	
3 сатыға ауыстыру	(45)	-	45	-	
Шығындар бойынша бағалау резервін таза қалпына келтіру	(41,631)	-	(30,174)	(71,805)	
Валюта бағамының өзгеруі және өзге де өзгерістер	2,274	-	-	2,274	
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	101,368	-	2,110,916	2,212,284	

11 Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер

мың теңге

	2019 жылғы 31 желтоқсан 12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	2018 жылғы 31 желтоқсан 12-айлық күтілетін кредиттік шығындар
BBB + кредиттік рейтингімен	564,716	-
BB+ кредиттік рейтингімен	1,452,694	-
BB кредиттік рейтингімен	-	48,221
B+ кредиттік рейтингімен	-	2,426,499
	2,017,410	2,474,720
Шығындарға арналған бағалау резерві	(3,782)	(71,899)
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер жиынтығы	2,013,628	2,402,821

Кредиттік рейтингтер "Standard&Poore's" рейтинг агенттігінің стандарттарына немесе басқа халықаралық рейтинг агенттіктерінің осыған ұқсас стандарттарына сәйкес берілген.

Шоттар мен депозиттер бойынша қалдықтар мерзімі өткен болып табылмайды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания жылдық 8.50%, 8.60% және 9.00% (2018 жылы: 13.00%) сыйақы мөлшерлемесімен және 2020 жылғы қаңтар, ақпан және қыркүйек (2018 жылы: 2019 жылғы сәуір) өтеу мерзімімен мерзімді депозиттерді орналастырды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның банктері жоқ (2018 жылы: банктері жоқ), олардың үлесіне капиталдың 10% - дан астамы тиесілі.

Шығындарға бағалау резервінің өзгеруін талдау

12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
1 қаңтардағы қалдық	(71,899)	(42,129)
Таза қалпына келтіру/күнсыздануға резервті есептеу	71,899	(29,770)
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	(3,782)	-
Кезең соңындағы жағдай бойынша күнсыздануға резервтің шамасы	(3,782)	(71,899)

12 Инвестициялық бағалы қағаздар

	31 желтоқсан 2019 жыл мың теңге	31 желтоқсан 2018 жылғы мың теңге
Өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар		
Корпоративтік облигациялар - ВВ-дан ВВ+дейін кредиттік рейтингі бар	-	2,052,732
В-дан В+дейінгі кредиттік рейтингі бар корпоративтік облигациялар	1,785,702	1,745,312
Берілген кредиттік рейтингі жоқ корпоративтік облигациялар	933,590	966,182
	2,719,292	4,764,226

мың теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан		
	Кредиттік- күнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Кредит- күнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Барлығы
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар			
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің қазынашылық міндеттемелері	1,494,714	-	1,494,714
ҚР Ұлттық Банкінің ноталары	7,457,807	-	7,457,807
В+ бастап В- дейінгі кредиттік рейтингі бар берілген кредиттік рейтингі жоқ корпоративтік облигациялар	10,988,970	-	10,988,970
	-	2,102,726	2,102,726
	19,941,491	2,102,726	22,044,217
Шығындарға арналған бағалау резерві	(23,296)	(2,102,726)	(2,126,022)
Теңгерімдік құны	19,918,195	-	19,918,195

мың теңге	2018 жылғы 31 желтоқсан			Барлығы
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	Кредит-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім үшін күтілетін кредиттік шығындар	
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің қазынашылық міндеттемелері	1,501,776	-	-	1,501,776
Кредиттік рейтингі бар корпоративтік облигациялар В+ бастап В- дейін кредиттік рейтингі бар корпоративтік облигациялар	10,620,244	-	-	10,620,244
берілген кредиттік рейтингі жоқ	-	-	2,102,726	2,102,726
	12,122,020	-	2,102,726	14,224,746
Шығындарға арналған бағалау резерві	(2,849)	-	(2,102,726)	(2,105,575)
Теңгерімдік құны	12,119,171	-	-	12,119,171

Кредиттік рейтингтер "Standard&Poor 's" рейтинг агенттігінің стандарттарына немесе басқа халықаралық рейтинг агенттіктерінің осыған ұқсас стандарттарына сәйкес берілген.

2019 жылдың сәуірінде Компания "Банк ЦентрКредит" АҚ шығарған 368,266 мың теңге сомасына купондық облигацияларды сатып алды.

2019 жылдың шілдесінде эмитент "Kaspibank" АҚ шығарған 2,000,000 мың теңге сомасына купондық облигацияларды өтеуді жүргізді.

2019 жыл ішінде компания ҚР Ұлттық банкінің жалпы сомасы 86,113,432 мың теңгеге ноталарын сатып алды, сондай-ақ эмитент жалпы сомасы 79,500,000 мың теңгеге ноталарды өтеуді жүргізді.

Корпоративтік облигациялар жергілікті компаниялар мен банктер шығарған пайыздық бағалы қағаздар болып табылады. Осы бағалы қағаздар "Қазақстан Қағазы" АҚ (бұдан әрі - "ҚҚ") және "АПК Инвест" корпорациясы "ЖШС (бұдан әрі - "АПК") жалпы құны 1,117,796 мың теңге және тиісінше 984,930 мың теңге облигацияларын қоспағанда, Қазақстан қор биржасында (бұдан әрі - "ҚҚБ") еркін айналыста болады.

(2018 жылғы 31 Желтоқсанда: "КК" АҚ, "АПК" ЖШС 1,117,796 мың теңге және 984,930 мың теңге сәйкесінше). "КК" ақ, "АПК" ЖШС облигациялары тиісінше 2015 жылғы 13 қарашадан және 2017 жылғы 4 шілдеден бастап ҚҚБ сауда-саттығынан шығарылды.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компания осы облигацияларды толығымен құнсызданған ретінде қарастырады, себебі эмитенттердің қаржылық жағдайын өзінің бағалауы негізінде Компания осы активтерден ықтимал болашақ ақша ағындарын күтпейді.

Шығындарға бағалау резервінің өзгеруін талдау

	2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл		
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	мың теңге
1 қаңтардағы қалдық	2,849	2,102,726	2,105,575
Шығындар бойынша бағалау резервінің таза өзгеруі	(191)	-	(191)
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	20,638	-	20,638
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	23,296	2,102,726	2,126,022

	2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл		
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	мың теңге
1 қаңтардағы қалдық	19,842	2,668,610	2,688,452
Құнсыздануға резервті таза қалпына келтіру	(16,993)	(71,484)	(88,477)
Тану тоқтатылған қаржы активтері (есептен шығару)	-	(494,400)	(494,400)
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	2,849	2,102,726	2,105,575

13 Клиенттерге берілген кредиттер

Клиенттерге берілген кредиттер Қазақстан Республикасының Коммерциялық банктерінен және кредиттік ұйымдарынан сатып алынған ипотекалық кредиттерден, сондай-ақ жеке тұлғаларға берілген ипотекалық кредиттерден тұрады. Кредиттер портфелі Жеке тұлғаларға, Қазақстан Республикасының азаматтарына берілген теңгемен және АҚШ долларымен деноминацияланған ипотекалық кредиттерден тұрады.

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Құнсыздануға резервті шегергенге дейін клиенттерге берілген ипотекалық кредиттер	66,981,591	47,753,274
Шығындарға арналған бағалау резерві	(4,318,344)	(4,686,711)
Құнсыздануға арналған резервті шегергендегі клиенттерге берілген кредиттер	62,663,247	43,066,563

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде Компания екі коммерциялық банктен ипотекалық кредиттер портфелін сатып алды (2018 жыл: бір коммерциялық банктен ипотекалық кредиттер портфелін сатып алды). 2019 жылы сатып алынған кредиттер әділ құны бойынша жалпы сомасы 23,746,429 мың теңгеге танылды.

(2018 жылы: 4,940,099 мың теңге).

(а) Ипотекалық кредиттердің сапасы

Бұдан әрі кестеде 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиенттерге берілген ипотекалық кредиттердің сапасы туралы ақпарат берілген:

2019 жылғы 31 желтоқсан					
	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша	Бастапқы тану кезінде сатып алынған	кредиттік-құнсызданған	Барлығы
12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар
мың теңге					
- мерзімі өтпеген	58,132,344	667,173	1,306,676	144,605	60,250,798
- 30 күннен кем мерзімге мерзімі өткен	1,796,065	-	225,443	1,475	2,022,983
- 30-89 күн мерзімге мерзімі өткен	-	847,345	158,023	4,359	1,009,727
- 90-179 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	554,486	1,257	555,743
- 180-360 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	70,793	-	70,793
- 360 күннен астам мерзімге мерзімі өткен	-	-	3,071,547	-	3,071,547
	59,928,409	1,514,518	5,386,968	151,696	66,981,591
Шығындарға арналған бағалау резерві	(614,135)	(209,234)	(3,343,279)	(151,696)	(4,318,344)
Теңгерімдік құны	59,314,274	1,305,284	2,043,689	-	62,663,247
2018 жылғы 31 желтоқсан					
	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша	Бастапқы тану кезінде сатып алынған	кредиттік-құнсызданған	Барлығы
12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар
мың теңге					
- мерзімі өтпеген	38,669,319	-	1,785,681	-	40,455,000
- 30 күннен кем мерзімге мерзімі өткен	1,552,562	-	166,962	-	1,719,524
- 30-89 күн мерзімге мерзімі өткен	-	572,732	529,209	-	1,101,941
- 90-179 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	492,810	-	492,810
- 180-360 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	632,256	-	632,256
- 360 күннен астам мерзімге мерзімі өткен	-	-	3,351,743	-	3,351,743
	40,221,881	572,732	6,958,661	-	47,753,274

Шығындарға арналған бағалау резерві	(651,134)	(59,750)	(3,975,827)	-	(4,686,711)
Теңгерімдік құны	39,570,747	512,982	2,982,834	-	43,066,563

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатушыдан кері сатып алуды толық талап ету және сатушыдан кері сатып алуды ішінара талап ету құқығы бар кредиттердің теңгерімдік құны тиісінше 23,668,110 мың теңгені және 5,661,955 мың теңгені құрады.

(2018 жылғы 31 желтоқсан: 8,338,280 мың теңге және тиісінше 14,047,193 мың теңге).

Сатушыдан кері сатып алуды ішінара талап ету құқығына арналған келісімдердің талаптарына сәйкес бұл құқық осы кредиттерді сатып алу күніне ипотекалық кредиттер бойынша негізгі борыштың жалпы мөлшерінің 20% - нан аспайды.

(б) Шығындарға бағалау резервінің өзгеруін талдау

Шығынмен бағалау резервінің қозғалысы төменде берілген:

	2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл				
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	РОСІ	Барлығы, мың теңге
Кезең басындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	651,134	59,750	3,975,827	-	4,686,711
1 сатыға ауыстыру	5,187	(2,590)	(2,597)	-	-
2 сатыға ауыстыру	(32,783)	54,971	(22,188)	-	-
3 сатыға ауыстыру	(7,801)	(8,489)	16,290	-	-
Таза өзгеріс	(393,262)	99,177	(564,589)	-	(858,674)
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	409,768	-	-	151,696	561,464
Басқа сатыда жаңадан құрылған қарыздар бойынша аударымдар	(18,054)	6,203	11,851	-	-
Есептен шығару	-	-	(159,047)	-	(159,047)
Қайта есептеу кезіндегі бағамдық айырмалар	(54)	-	-	-	(54)
Дисконтты босату	-	212	87,732	-	87,944
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	614,135	209,234	3,343,279	151,696	4,318,344

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл

	Кредиттік- құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша	Кредиттік- құнсызданған болып табылатын активтер бойынша	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Барлығы, мың теңге
Кезең басындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	635,112	-	3,955,211	4,590,323
1 сатыға ауыстыру	9,035	(8,982)	(53)	-
2 сатыға ауыстыру	(5,849)	5,849	-	-
3 сатыға ауыстыру	(10,284)	(9,723)	20,007	-
Таза өзгеріс	(23,459)	67,965	133,611	178,117
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	40,856	-	-	40,856
Аударымдар бойынша жаңадан құрылған	(1,387)	1,185	202	-
Есептен шығару	-	-	(133,559)	(133,559)
Қайта есептеу кезіндегі бағамдық айырмалар	7,110	3,456	408	10,974
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	651,134	59,750	3,975,827	4,686,711

Ипотечалық кредиттер портфелінің жалпы теңгерімдік құнының айтарлықтай өзгерістері бұдан әрі түсіндіріледі:

мың теңге	2019 жыл				
	1-кезең	2-кезең	3-кезең	РОСІ	Барлығы
Клиенттерге берілген кредиттер					
1 қаңтардағы қалдық	40,221,881	572,732	6,958,661	-	47,753,274
1-сатыға ауыстырылғандар	490,162	(228,644)	(261,518)	-	-
2-сатыға ауыстырылғандар	(1,034,144)	1,177,677	(143,533)	-	-
3-сатыға ауыстырылғандар	(343,167)	(70,232)	261,703	151,696	-
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	32,563,048	-	-	-	32,563,048
Жаңадан құрылған қарыздар бойынша басқа сатыға трансфер	(590,555)	261,326	329,229	-	-
Өтеу (мерзімінен бұрын және ішінара өтеу)	(11,378,816)	(198,553)	(1,686,259)	-	(13,263,628)
Есептен шығару	-	-	(159,047)	-	(159,047)
Дисконтты босату	-	212	87,732	-	87,944
31 желтоқсанға қалдық	59,928,409	1,514,518	5,386,968	151,696	66,981,591

мың теңге	2018 жыл			
	1-кезең	2-кезең	3-кезең	Барлығы
Клиенттерге берілген кредиттер				
1 қаңтардағы қалдық	46,493,117	588,240	6,976,459	54,057,816
1-сатыға ауыстырылғандар	446,686	(421,146)	(25,540)	-
2-сатыға ауыстырылғандар	(476,744)	477,905	(1,161)	-
3-сатыға ауыстырылғандар	(720,697)	(51,336)	772,033	-
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	6,288,494	-	-	6,288,494
Басқа сатыда жаңадан құрылған қарыздар бойынша трансфер	(429,335)	364,199	65,136	-
Өтеу (мерзімінен бұрын және ішінара өтеу)	(11,379,640)	(385,130)	(828,266)	(12,593,036)
31 желтоқсанға қалдық	40,221,881	572,732	6,958,661	47,753,274

(в) Қамтамасыз етуді талдау

Ипотечалық кредиттер тиісті жылжымайтын мүлік кепілімен қамтамасыз етілген.

Сатушыдан кері сатып алуды талап ету құқығы бар кредиттерге қатысты коммерциялық серіктес банктер ҚРҰБ талаптарына сәйкес мерзімді негізде қамтамасыз ету мониторингі үшін жауапты болады. Бұл кредиттерді өндіріп алу мүмкіндігі қамтамасыз ету құнына қарағанда коммерциялық әріптес банктердің кредит қабілеттілігіне көп дәрежеде байланысты және қамтамасыз етудің ағымдағы құны құнсыздандуды аз дәрежеде бағалауға әсер етеді.

Бұдан әрі кестеде ипотекалық кредиттерді қамтамасыз етудің әділ құны туралы ақпарат берілген (құнсыздануға арналған резервті шегергенде):

	Клиенттерге берілген кредиттердің теңгерімдік құны	Қамтамасыз етудің әділ құны – есепті күнгі жағдай бойынша бағаланған қамтамасыз ету үшін	Қамтамасыз етудің әділ құны – кредит берілген күнгі жағдай бойынша бағаланған қамтамасыз ету үшін	Қамтамасыз етудің әділ құны анықталмаған
2019 жылғы 31 желтоқсан тыс. тенге				
Мерзімі ұзартылмаған кредиттер	59,181,074	35,362,320	44,922	23,773,832
Мерзімі өткен кредиттер	3,482,173	2,785,484	-	696,689
	62,663,247	38,147,804	44,922	24,470,521
2018 жылғы 31 желтоқсан				
Мерзімі ұзартылмаған кредиттер	39,413,303	37,558,619	1,821,684	33,000
Мерзімі өткен кредиттер	3,653,260	3,587,447	64,863	950
	43,066,563	41,146,066	1,886,547	33,950

Бұрын келтірілген кестелер артық қамтамасыз ету құнын жоққа шығарады.

Компания жылжымайтын мүлік объектілері құнының бағдарлы өзгерістерін ескере отырып, кредит беру күніне оның ағымдағы құнына дейін қамтамасыз етудің бағалау құнын қайта қарайды. Компания сондай-ақ құнсыздану белгілері туындаған жағдайда әрбір есепті күнгі жағдай бойынша қамтамасыз етуге жеке бағалау жүргізе алады.

Алынған қамтамасыз ету

Компания бөлшек клиенттерге берілген несиелерді қамтамасыз етуге бақылау алу арқылы белгілі бір активтерді сатып алды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осындай активтердің теңгерімдік құны 606,257 мың теңгені (2018 жылы: 946,615 мың теңге) құрады, алынған қамтамасыз ету 32,431 мың теңге (2018 жылы: 647,704 мың теңге) сомасындағы инвестициялық меншіктен және 573,827 мың теңге (2018 жылы: 298,911 мың теңге) сомасындағы басқа да активтерден тұрады.

Компанияның саясаты көрсетілген активтерді қысқа мерзімде сатуды болжайды.

(г) Активтерді секьюритилендіру

Клиенттерге берілген немесе серіктестерден сатып алынған кредиттер бойынша 7,588,178 мың теңге (2018 жылы: 18,218,416 мың теңге) сомаға негізгі борыш Компания шығарған борыштық бағалы қағаздарды қамтамасыз ету болып табылады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы борыштық бағалы қағаздардың теңгерімдік құны 6,560,590 мың теңгені құрайды (2018 жылғы 31 желтоқсан: 16,840,429 мың теңге). 19-ескертпені қараңыз.

(д) Клиенттерге берілген кредиттерді шоғырландыру

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияда банктер жоқ (2018 жылы: берілген рейтингсіз бір банк), оларға Компания сатып алынған кредиттерге қатысты кері сатып алуды талап етуге құқылы және кредиттердің жиынтық теңгерімдік құны капиталдың 10% - дан астамын құрайды. 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аталған контрагенттер бойынша қалдықтардың жиынтық көлемі 10,609,795 мың теңгені құрады.

(е) Қарыздарды өтеу мерзімдері

Кредиттік портфельді құрайтын кредиттерді өтеу мерзімдері есепті күнгі жағдай бойынша 24(д) ескертуде берілген және кредиттік шарттар бойынша есепті күннен өтеу күніне дейінгі уақыт кезеңдерін білдіреді.

14 Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жалдауға таза инвестициялардың компоненттері былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Бір жылдан кем	10,777,612	10,298,630
1-ден 2 жылға дейін	10,966,770	10,392,946
2-ден 3 жылға дейін	10,966,455	10,389,940
3-тен 4 жылға дейін	10,964,345	10,387,262
4-тен 5 жылға дейін	10,964,036	10,385,336
Бес жылдан астам	133,125,436	134,837,019
Ең төменгі жалдау төлемдері	187,764,655	186,691,133
Еңбексіз табылған қаржылық кірісті шегергенде:		
Бір жылдан кем	(4,240,135)	(4,218,732)
Бір жылдан бес жылға дейін	(15,923,361)	(15,860,417)
Бес жылдан астам	(22,895,859)	(24,733,651)
Еңбексіз табылған қаржылық кірісті шегергенде	(43,059,355)	(44,812,800)
Минус: құнсыздануға арналған резерв	(914,264)	(725,237)
Қаржылық жалдауға таза инвестициялар, барлығы	143,791,036	141,153,096

Компания «Нұрлы Жер» және «Меншікті бағдарламаға» сәйкес тұрғын үй кешендерін жалға береді.

Бұл жалдау шарттарын Компания 16 ХҚЕС (IFRS) сәйкес қаржылық жалдау ретінде жіктейді, өйткені жалдау мерзімінің соңында активтерді иелену құқығы жалға алушыға өтеді және жалдау мерзімінің басында ең төменгі жалдау төлемдерінің ағымдағы құны жалға алынатын активтің іс жүзінде барлық әділ құнын құрайды.

"Меншікті бағдарлама" бойынша Қаржылық жалдау шарттары

20 жыл және номиналды сыйақы мөлшерлемесі 11.50% және 13.00%. "Нұрлы Жер" бойынша Қаржылық жалдау шарттарының өтеу мерзімі 20 жыл және Алматы және Астана қалаларында 1 шаршы метр үшін 1,120 теңге, қалған өңірлерде 1 шаршы метр үшін 924 теңге мөлшерінде айлық жалдау төлемдерінің шекті лимиттерін көздейді. «Нұрлы Жер» бағдарламасы бойынша жалдау шарттары бойынша сыйақының болжамды мөлшерлемесі 3.1% - ды құрайды.

Қамтамасыз етуді талдау

Келесі кестеде қамтамасыз ету түрлері бойынша 2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешекке қатысты (құнсыздануға арналған резервті шегергенде) қамтамасыз ету, жалға алынған активтер және кредиттің сапасын арттырудың басқа да құралдары туралы ақпарат берілген.

2019 жылғы 31 желтоқсан мың теңге	Клиенттерге берілген кредиттердің теңгерімдік құны	Қамтамасыз етудің әділ құны – есепті күнгі жағдай бойынша бағаланған қамтамасыз ету үшін	Қамтамасыз етудің әділ құны – кредит берілген күнгі жағдай бойынша бағаланған қамтамасыз ету үшін	Қамтамасыз етудің әділ құны анықталмаған
Мерзімі ұзартылмаған кредиттер	130,016,780	130,016,780	-	-
Мерзімі өткен кредиттер	13,774,256	13,774,256	-	-
	143,791,036	143,791,036	-	-
2018 жылғы 31 желтоқсан				
Мерзімі ұзартылмаған кредиттер	127,525,841	127,525,841	-	-
Мерзімі өткен кредиттер	13,627,255	13,627,255	-	-
	141,153,096	141,153,096	-	-

Бұрын келтірілген кестелер артық қамтамасыз ету құнын жоққа шығарады.

Компанияда қамтамасыз етудің әділ құны кредит беру күніне бағаланған және қамтамасыз ету құнын кейіннен бағалау жүргізілмеген қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек, сондай-ақ қамтамасыз етудің әділ құны белгіленбеген қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек жоқ. Қамтамасыз ету құны туралы ақпарат, егер бағалау жүргізілген болса, қандай күнге бағаланғанына байланысты берілген.

Қаржылық жалдау бойынша мерзімі өтпеген және бағаланбаған дебиторлық берешекті өндіріп алу мүмкіндігі қамтамасыз ету құнына қарағанда, лизинг алушының кредит қабілеттілігіне көп дәрежеде байланысты болады және Компания әрбір есепті күнгі жағдай бойынша қамтамасыз етуді үнемі бағаламайды.

(а) Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің сапасы

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің сапасы туралы ақпарат:

мың теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан			Барлығы
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік-құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	
- мерзімі өтпеген	130,517,860	369,758	111,576	130,999,194
- 30 күннен кем мерзімге мерзімі өткен	8,623,626	103,576	-	8,727,202
- 30-89 күн мерзімге мерзімі өткен	-	3,151,461	8,182	3,159,643
- 90-179 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	1,110,569	1,110,569
- 180-360 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	555,673	555,673

*АО «Ипотечная организация «Казахстанская Ипотечная Компания»
Примечания к финансовой отчетности за год, закончившийся 31 декабря 2019 года*

- 360 күн мерзімге мерзімі өткен	-	-	153,019	153,019
	139,141,486	3,624,795	1,939,019	144,705,300
Шығындарға арналған бағалау резерві	(311,070)	(391,984)	(211,210)	(914,264)
Теңгерімдік құны	138,830,416	3,232,811	1,727,809	143,791,036

	2018 жылғы 31 желтоқсан			Барлығы
	Кредиттік- құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша	Кредиттік- құнсызданған болып табылатын активтер бойынша	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	
мың теңге				
- мерзімдері өтпеген	128,113,629	188,517	17,027	128,319,173
30 күнге кем мерзімі өткен	8,447,682	-	7,916	8,455,598
30-89 күнге мерзімі өткен	-	3,950,513	-	3,950,513
90-179 күнге мерзімі өткен	-	29,971	762,901	792,872
180-360 күнге мерзімі өткен	-	-	328,000	328,000
- 360 күннен астам мерзімге мерзімі өткен	-	-	32,177	32,177
	136,561,311	4,169,001	1,148,021	141,878,333
Шығындарға арналған бағалау резерві	(226,125)	(393,335)	(105,777)	(725,237)
Теңгерімдік құны	136,335,186	3,775,666	1,042,244	141,153,096

Шығындарға бағалау резервінің өзгеруін талдау

Кезеңнің басында және соңында 3 кезең бойынша Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек резервіндегі өзгеріс төменде берілген:

	2019 жыл			Барлығы, мың теңге
	Кредиттік- құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша	Кредиттік- құнсызданған болып табылатын активтер бойынша	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	
Кезең басындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	226,125	393,335	105,777	725,237
1 сатыға ауыстыру	6,750	(5,966)	(784)	-
2 сатыға ауыстыру	(280,753)	303,392	(22,639)	-
3 сатыға ауыстыру	(94,831)	(68,629)	163,460	-
Таза өзгеріс	433,178	(233,025)	(39,853)	160,300
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	19,715	2,854	920	23,489
Басқа өзгерістер	886	23	4,329	5,238
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға арналған резерв шамасы, аудиттелмеген	311,070	391,984	211,210	914,264

	2018 жыл			Барлығы, мың теңге
	12 айлық күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік- құнсызданған болып табылмайтын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	Кредиттік- құнсызданған болып табылатын активтер бойынша барлық мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар	
Кезең басындағы жағдай бойынша құнсыздануға резервтің шамасы	136,902	140,785	93,349	371,036
1 сатыға ауыстыру	1,676	(1,448)	(228)	-
2 сатыға ауыстыру	(4,699)	7,144	(2,445)	-
3 сатыға ауыстыру	(970)	(24,856)	25,826	-
Таза өзгеріс	48,507	243,024	(13,666)	277,865
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	44,709	28,686	2,941	76,336
Кезең соңындағы жағдай бойынша құнсыздануға арналған резерв шамасы, аудиттелмеген	226,125	393,335	105,777	725,237

Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешектің жалпы теңгерімдік құнының елеулі өзгерістері бұдан әрі:

мың теңге	2019 год			Барлығы
	1-саты	2-саты	3-саты	
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек				
1 қаңтардағы қалдық	136,561,311	4,169,001	1,148,021	141,878,333
1-сатыға ауыстырылғандар	2,843,129	(2,510,362)	(332,767)	-
2-сатыға ауыстырылғандар	(2,463,992)	2,706,108	(242,116)	-
3-сатыға ауыстырылғандар	(877,853)	(559,348)	1,437,201	-
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	9,256,647	38,296	12,341	9,307,284
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(6,178,643)	(218,922)	(87,990)	(6,485,555)
Басқа өзгерістер	886	23	4,329	5,238
31 желтоқсанға қалдық	139,141,486	3,624,795	1,939,019	144,705,300

мың теңге	2018 жыл			Барлығы
	1 -саты	2-саты	3-саты	
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек				
1 қаңтардағы қалдық	116,411,212	1,434,595	286,099	118,131,906
1-сатыға ауыстырылғандар	717,847	(675,940)	(41,907)	-
2-сатыға ауыстырылғандар	(3,607,252)	3,640,243	(32,991)	-
3-сатыға ауыстырылғандар	(715,328)	(333,231)	1,048,559	-
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	28,467,173	272,311	39,427	28,778,911
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(4,712,341)	(168,977)	(151,166)	(5,032,484)
31 желтоқсанға қалдық	136,561,311	4,169,001	1,148,021	141,878,333

15 Жылжымайтын мүлік объектілерін сатып алу және салу үшін төленген аванстар

Төленген аванстар есебінен сатып алу және салу жылжымайтын мүлік қамтиды төленген аванстар Компания объектілері және жылжымайтын тұрғын үй сатып алатын үшінші тұлғалар. Компания тапсырады, оларды жалға қаржылық жалдау шарттарына сәйкес берілгеннен кейін Компанияның меншік құқығын және аталған жылжымайтын мүлік.

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
«Табыс-2014» ЖШС	576,978	-
«Alatau City (Алатау Сити)» ЖШС	5,000	-
«Бәйтерек Девелопмент» АҚ	-	914,930
«ВК-Техногрупп» ЖШС	-	57,757
	581,978	972,687

16 Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер

Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер компания 2020 жылы жалға алушыларға беруді жоспарлап отырған есепті кезең ішінде Компания сатып алған тұрғын үй кешендерін қамтиды.

Активтердің негізгі үлесі "Нұрлы Жер" бағдарламасы бойынша беруге жататын активтерге жатады.

2019 жылы Компания салған және сатып алған ең ірі шағын аудандар мынадай қалаларда орналасқан: Ақтау, Қостанай, Ақтөбе жалпы сомасы 1,482,688 мың теңге (2018 жылы: Ақтөбе қаласындағы жалпы сомасы 2,173,940 мың теңге шағын аудандар).

17 Аяқталмаған құрылыс

Аяқталмаған құрылыс бұрын қабылданған мемлекеттік және үкіметтік бағдарламаларды (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 22 маусымдағы №372 қаулысына сәйкес қабылданған "Нұрлы жер" тұрғын үй құрылысының мемлекеттік бағдарламасы, ҚР Президентінің 2015 жылғы 6 сәуірдегі №1030 Жарлығына сәйкес қабылданған 2015-2019 жылдарға арналған "Нұрлы жол" инфрақұрылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасы) іске асыру шеңберінде Қазақстанның әр түрлі өңірлерінде тұрғын үй салу кезінде Компанияның шеккен капиталдандырылған шығындары болып табылады; 2014 жылғы 28 маусымдағы №728 қаулысымен бекітілген «Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы») Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 желтоқсандағы № 1054 қаулысымен бекітілген «Нұрлы жер» тұрғын үй құрылысы Бағдарламасына және "2020-2025 жылдарға арналған «Нұрлы жер» тұрғын үй - коммуналдық дамыту мемлекеттік бағдарламасына (бұдан әрі - Бағдарлама) интеграцияланған. Компания тұрғын үйді жалға беруді "Нұрлы жер" бағдарламасының белгіленген талаптарына сәйкес қаржылық жалдау шарттарын жасау жолымен жүзеге асырады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қарағанды қаласының 14 шағын ауданында орналасқан позиция 1,099,726 мың теңге сомасына ірі құрылыс жобасы болып табылады (2018 жылы: Өскемен қаласында орналасқан 19 тұрғын ауданда 63 позиция, Орал – Атырау және Орал – Саратов трассалары арасындағы шағын аудан және Қарағанды қаласында орналасқан 14 шағын аудан, жалпы сомасы 1,742,080 мың теңге, 1,264,415 мың теңге және тиісінше 1,043,426 мың теңге).

18 Басқа активтер

	2019 ж. мың теңге	2018 г. мың теңге
Сату үшін ұсталатын активтерді сатудан дебиторлық берешек	48,990	1,002,020
Қарыздарды қайта қаржыландыру бойынша дебиторлық берешек	20,880	1,672

	2019 ж.	2018 г.
	мың теңге	мың теңге
Басқа да дебиторлық берешек	75,496	162,091
Құнсыздануға арналған резерв	(99,275)	(681,070)
Өзге де қаржы активтерінің барлығы	46,091	484,713
Тәркіленген мүлік	573,827	298,911
Материалдық емес активтер	211,532	211,387
Басқа да алдын ала төлемдер	125,367	140,556
Мемлекеттік баж бойынша дебиторлық берешек	31,102	83,524
Қорлар	17,239	23,331
Басқалар	178,778	55,312
Басқа да қаржылық емес активтердің барлығы	1,137,845	813,021
Барлық өзге активтер	1,183,936	1,297,734

Алынған мүлік Компания өзінің құнсызданған ипотекалық кредиттер бойынша құқықтары мен міндеттемелеріне айырбасқа қабылдаған жылжымайтын мүлік түріндегі қамтамасыз етуді қамтиды.

3,356 мың теңге мөлшеріндегі құнсыздану резервінің сомасы келісімшарттық мерзімде өтелмеген сату үшін ұсталатын активтерді сатудан дебиторлық берешекке жатады.

Шығындарға бағалау резервінің өзгеруін талдау

мың теңге	2019 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Өзге қаржы активтері				
1 қаңтардағы қалдық	11,860	4,128	665,082	681,070
3 сатыға ауыстыру	(1,660)	-	1,660	-
Шығындар бойынша бағалау резервінің таза өзгеруі	(10,200)	(4,128)	(625,211)	(639,539)
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	1,696	-	56,048	57,744
31 желтоқсанға қалдық	1,696	-	97,579	99,275

мың теңге	2018 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Өзге қаржы активтері				
1 қаңтардағы қалдық	11,545	-	184,261	195,806
Шығындар бойынша бағалау резервінің таза өзгеруі	(6,595)	4,128	480,821	478,354
Валюта бағамының өзгеруі және өзге де өзгерістер	6,910	-	-	6,910
31 желтоқсанға қалдық	11,860	4,128	665,082	681,070

19 Шығарылған борыштық бағалы қағаздар

Шығарылған борыштық бағалы қағаздар 2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша теңгемен көрсетілген облигациялардан тұрды.

Эмиссия	Өтеу күні	Купонның номиналды мөлшерлемесі	Тиімді мөлшерлеме	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
KZ2C0Y10F013/					
KZ2C00003333	15.12.2027	10.5%	9,97%	30,461,640	19,704,387
KZX000000054	28.12.2033	9.58%	9.58%	20,015,967	20,015,966
KZ2C0Y07E517/					
KZ2C00002160	26.07.2020	8.5%	8.5%	10,363,558	10,359,342
KZ2C0Y08E218/					
KZ2C00001741	02.04.2020	7.00%	10,87%	6,560,590	6,340,429

АО «Ипотечная организация «Казахстанская Ипотечная Компания»
Примечания к финансовой отчетности за год, закончившийся 31 декабря 2019 года

KZ2C00004356/ KZ2C0Y20F889	21.06.2039	2,99%	2,99%	281,963	-
		1.00%+ қайта қаржыландыру мөлшерлемесі			
KZ2C0Y08D913/ KZ2C00000180	24.12.2018	ҚР ҰБ (максимум 10%, минимум 6%) 10,00%	-	-	10,500,000
				67,683,718	66,920,124

ISIN KZ2C00001741 (ҰСН KZ2C0Y08E218) борыштық бағалы қағаздары Компания берген банктік қарыз шарттары бойынша, сондай-ақ ипотекалық куәлікті сатып алу немесе талап ету құқығын басқаға беру (цессия) шартына қол қою жолымен әріптес банктерден сатып алынған банктік қарыз шарттары бойынша талап ету құқықтары кепілмен қамтамасыз етілген (13-Ескертпе), жалпы сомасы 7,588,178 мың теңге (2018 жылы: теңгерімдік құны 16,840,429 мың теңге ISIN 741 (ҰСН KZ2C0Y08E218) сомасы 18,218,416 мың теңге).

Облигациялар шығару проспектісіне сәйкес Компания жалпы сомасы 10,000,000 мың теңгеге шығарылған қағаздар бойынша негізгі борышты өтеуді жүзеге асырды, сондай-ақ 11,425,002 мың теңге мөлшерінде шығарылған бағалы қағаздарды орналастыруды жүргізді.

20 Басқа да тартылған қаражат

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
"Бәйтерек" Ұлттық басқарушы холдингі" АҚ-дан қарыз	28,466,442	26,753,934
Қазақстан Республикасының Үкіметі алдындағы берешек	4,923,018	4,566,711
	33,389,460	31,320,645

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де тартылған қаражат ҚР Президентінің 2015 жылғы 6 сәуірдегі № 1030 Жарлығына және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 28 маусымдағы № 728 қаулысымен бекітілген "Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы" шеңберінде "Бәйтерек" ҰБХ" АҚ - дан алынған кредиттерді қамтыды. Тұрғын үй салу және сатып алу бөлігінде "Нұрлы жер" тұрғын үй құрылысы бағдарламасына біріктірілген.

"Нұрлы Жер" бағдарламасына сәйкес, қаржылық жалдау шарттары бойынша оны жалға беру үшін құрылысты және мүлікті сатып алуды қаржыландыру нысаналы мақсаты болып табылады. Осы қарыздар бойынша номиналды сыйақы мөлшерлемесі 2045 жылғы қаңтар, 2046 жылғы қаңтар және 2046 жылғы маусымда өтеу күнімен жылдық 0.15% - ды құрайды. Негізгі сома өтеу мерзімі басталған кезде өтелуге жатады.

Бастапқы тану кезінде бұл 4 қарыз 6.9% - дан 8.0% - ға дейінгі түрленетін сыйақының тиісті есептік нарықтық ставкаларын қолдана отырып, Шартқа сәйкес қарыз бойынша болашақ ақша ағындарын дисконттау жолымен есептелген әділ құн бойынша танылды. Осы кредиттер бойынша дисконт болашақ кезеңдердің кірістері ретінде танылды(21-ескертпе).

Қазақстан Республикасы Үкіметінің алдындағы берешек екінші деңгейдегі банктерден ипотекалық қарыздарды сатып алу үшін Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінен 2007 жылғы желтоқсанда алынған кредит болып табылады. Осы кредит бойынша сыйақы ставкасы жылдық 0.1% - ды құрайды және негізгі сома өтеу мерзімі басталған кезде 2027 жылғы желтоқсанда өтелуге жатады. Бастапқы тану кезінде кредиттің әділ құны жылдық 8% - ды құрайтын Компания үшін қарыздар бойынша ұзақ мерзімді нарықтық ставкаға қатысты басшылықтың бағалауын пайдалана отырып, Шартқа сәйкес кредит бойынша болашақ ақша ағындарын дисконттау жолымен есептелген.

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде қаржы қызметінен міндеттемелер мен ақша ағындарының өзгерістерін салыстыру:

мың теңге	Міндеттемелер		
	Борыштық шығарылған бағалы қағаздар	Басқа да тартылған қаражат	Барлығы
2019 жылғы 1 қаңтарға қалдық	66,920,124	31,320,645	98,240,769
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағымына байланысты өзгерістер			
Борыштық бағалы қағаздарды шығарудан түсетін түсімдер	11,425,002	-	11,425,002
Шығарылған борыштық бағалы қағаздарды сатып алу/өтеу	(10,000,000)	-	(10,000,000)
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағымына байланысты барлық өзгерістер	68,345,126	31,320,645	99,665,771
Пайыздық шығыс	5,662,460	2,276,541	7,939,001
Төленген пайыздар	(6,323,868)	(207,726)	(6,531,594)
2019 жылғы 31 желтоқсанға қалдық	67,683,718	33,389,460	101,073,178

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде қаржылық қызметтен міндеттемелер мен ақша ағындарының өзгерістерін салыстыру:

мың теңге	Міндеттемелер		
	Борыштық шығарылған бағалы қағаздар	Басқа да тартылған қаражат	Барлығы
2018 жылғы 1 қаңтарға қалдық	43,177,214	29,832,799	73,010,013
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағымына байланысты өзгерістер			
Борыштық бағалы қағаздарды шығарудан түсетін түсімдер	31,356,189	-	31,356,189
Шығарылған борыштық бағалы қағаздарды сатып алу/өтеу	(7,920,500)	-	(7,920,500)
Басқа да тартылған қаражатты өтеу	-	(1,621,372)	(1,621,372)
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағымына байланысты барлық өзгерістер	66,612,903	28,211,427	94,824,330
Пайыздық шығыс	5,039,926	2,310,921	7,350,847
Ішінара өтеуге байланысты дисконт сомасын қайта есептеу	-	1,008,354	1,008,353
Төленген пайыздар	(4,732,705)	(210,057)	(4,942,762)
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық	66,920,124	31,320,645	98,240,769

21 Болашақ кезеңдердің кірістері

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша қалдық	102,126,287	106,893,420
Басқа тартылған қаражатты мерзімінен бұрын өтеу нәтижесінде дисконтты қалпына келтіру (20-ескертпе)	-	(1,008,353)
Жыл ішіндегі амортизация	(4,074,156)	(3,758,780)
Жыл соңындағы жағдай бойынша қалдық	98,052,131	102,126,287

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған кезең ішінде Компания 1,621,372 мың теңге көлемінде басқа тартылған қаражатты мерзімінен бұрын қайтаруды жүргізді. Тиісінше, алдағы кезеңдердің кірістерінде танылған 1,008,354 мың теңге мөлшерінде бұрын танылған дисконт қалпына келтірілді.

22 Басқа міндеттемелер

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Қарыз алушылардан алынған алдын ала төлемдер	1,400,374	1,255,499
Төлеуге пайыздық “стрип”	266,974	682,204
Субсидиялау бағдарламалары бойынша міндеттемелер	79,952	418,927
Төлеуге кредиттік портфельге қызмет көрсету үшін комиссия	33,959	44,226
Кәсіби қызметтер	15,631	13,039
Өзге де қаржылық міндеттемелердің барлығы	1,796,890	2,413,895
Кепілдік жарналар	202,474	153,585
Қызметкерлер алдындағы кредиторлық берешек	196,499	186,869
Келісім-шарттардың орындалуын бақылау	189,920	422,057
Төлеуге басқа да салықтар	8,800	9,557
Басқа қаржылық емес міндеттемелер	223,097	282,025
Басқа да қаржылық емес міндеттемелердің барлығы	820,790	1,054,093
Барлық өзге міндеттемелер	2,617,680	3,467,988

23 Акционерлік капитал және резервтер

(а) Шығарылған акционерлік капитал және эмиссиялық кіріс

2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шығаруға рұқсат етілген акционерлік капитал 13,681,000 жай акциядан тұрды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шығарылған және айналыстағы акционерлік капитал акционерлерден сатып алынған меншікті акцияларды қоса алғанда, 6,331,380 акциядан тұрды (2018 жылы: 6,331,380) (төмендегі ескерту).

(б) Дивидендтер

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес, Компанияның бөлу үшін қолжетімді резервтерінің шамасы ХҚЕС сәйкес дайындалған Компанияның қаржылық есептілігінде көрсетілген бөлінбеген пайда шамасымен немесе егер жинақталған шығын болашақ кезеңдерге ауыстырылса, есепті кезеңдегі пайда шамасымен шектеледі. Егер меншікті капиталдың мөлшері теріс болса немесе таза табысты бөлу компанияның төлем қабілетсіздігіне немесе дәрменсіздігіне әкеп соқса, бөлуге жол берілмейді.

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде Компания өткен жылдың нәтижелері бойынша 1,385,764 мың теңге немесе 227.87 теңге сомасына дивидендтер жариялады және төленді (2018 жылы: Компания 1,108,575 мың теңге сомасына немесе өткен жылдың нәтижелері бойынша жай акция үшін 182.29 теңге сомасына дивидендтер жариялады және төленді).

(в) Акционерлерден сатып алынған меншікті акциялар

2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания 250,000 өз акцияларын иеленді.

(г) Резервтік капитал

Компания акционерлердің шешіміне сәйкес резервтік капитал құрады. 2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтік капитал 2,734,447 мың теңгені құрады. Осы резерв бөлуге жатады.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдар ішінде Акционерлер жинақталған шығындардан осы резервтік капиталға аударымдарды жүзеге асырмаған.

(д) Акцияға базалық және ажыратылған пайда

Базалық пайда мен акцияға бөлінген пайда жай акцияларды ұстаушыларға тиесілі бір жылғы пайданы немесе шығынды жыл ішінде айналымдағы жай акциялардың орташа өлшенген санына бөлу жолымен есептеледі.

	<u>2019 ж.</u>	<u>2018 ж.</u>
Бір жылдағы пайда, мың теңгемен	8,591,766	4,619,146
Жай акциялардың орташа өлшенген саны	6,081,380	6,081,380
Акцияға базалық және ажыратылған пайда, теңгемен	<u>1,413</u>	<u>760</u>

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдар ішінде әлеуетті таратушы әсері бар акциялар жоқ.

(е) Акцияның теңгерімдік құны

ҚҚБ листингтік ережелеріне сәйкес Компания қаржылық есептілікте акцияға арналған капиталдың көлемін ұсынуы тиіс. Акцияның теңгерімдік құны айналыстағы жай акциялардың санына материалдық емес активтерді шегере отырып, таза активтерді бөлу жолымен есептеледі. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша акцияның теңгерімдік құны 11,326.54 теңгені (2018 жылы: 10,146.74 теңге). құрады.

24 Тәуекелдерді басқару

(а) Тәуекелдерді басқару кредиттік қызметтің негізінде жатыр және компанияның операциялық қызметінің маңызды элементі болып табылады. Сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелін және валюталық тәуекелді, сондай-ақ кредиттік тәуекел мен өтімділік тәуекелін қамтитын нарықтық тәуекел өз қызметін жүзеге асыру барысында компания ұшырайтын негізгі тәуекел болып табылады.

Тәуекелдерді басқару саясаты мен рәсімдері

Компанияның тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаты Компания ұшырайтын тәуекелдерді айқындауға, талдауға және басқаруға, тиісті тәуекелдер лимиттерін және тиісті бақылауларды белгілеуге, сондай-ақ тәуекелдер деңгейін және олардың белгіленген лимиттерге сәйкестігін тұрақты бағалауға бағытталған. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен рәсімдер нарықтық жағдайдың, ұсынылатын банктік өнімдер мен қызметтердің және пайда болатын үздік тәжірибенің өзгеруін көрсету мақсатында тұрақты негізде қайта қаралады.

Басқарма тәуекелдерді басқару жөніндегі бақылау жүйесінің тиісті жұмыс істеуіне, негізгі тәуекелдерді басқаруға және тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаттар мен рәсімдерді мақұлдауға, сондай-ақ ірі мәмілелерді мақұлдауға жауапты болады.

Компания Басқармасы мониторинг жүргізуге және тәуекелдерді төмендету жөніндегі шараларды енгізуге жауапты болады, сондай-ақ Компанияның белгіленген тәуекелдер шегінде қызметті жүзеге асыруын қадағалайды. Компанияның тәуекел-менеджмент басқармасы бастығының міндетіне тәуекелдерді жалпы басқару және қолданыстағы заңнама талаптарының сақталуын бақылауды жүзеге асыру, сондай-ақ қаржылық және қаржылық емес тәуекелдер бойынша есептерді анықтау, бағалау, басқару және жасау бойынша жалпы қағидаттар мен әдістердің қолданылуын бақылауды жүзеге асыру кіреді.

Активтерді, пассивтерді және тәуекелдерді басқару комитеті Компанияның басқармасы мен Директорлар кеңесі бекіткен стратегия, саясат және рәсімдер негізінде активтерді/міндеттемелер мен тәуекелдерді басқару бойынша ұсыныстар әзірлейді.

Сыртқы және ішкі тәуекел факторлары Компанияның ұйымдық құрылымы шеңберінде анықталады және басқарылады. Тәуекел факторларының барлық тізбесін анықтау үшін пайдаланылатын тәуекелдер карталарын әзірлеуге ерекше назар аударылады және тәуекелдерді төмендету бойынша ағымдағы рәсімдердің жеткіліктілік деңгейін анықтау үшін негіз болады. Кредиттік және нарықтық тәуекелдерді стандартты талдаудан басқа, тәуекел – менеджмент Басқармасы жекелеген бағыттар бойынша сараптамалық баға алу мақсатында операциялық бөлімшелермен тұрақты кездесулер өткізу жолымен қаржылық және қаржылық емес тәуекелдерге мониторинг жүргізеді. Компанияның Директорлар кеңесі тәуекелдер бойынша есептерді үнемі қарайды.

(б) Нарықтық тәуекел

Нарықтық тәуекел – бұл нарықтық бағалардың өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағынының немесе әділ құнының өзгеру тәуекелі. Нарықтық тәуекел валюталық тәуекелден, сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелінен, сондай-ақ басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарықтық тәуекел рыноктағы жалпы және ерекше өзгерістердің және нарықтық бағалардың құбылмалылығы деңгейінің өзгеруіне ұшырайтын пайыздық, валюталық және үлестік қаржы құралдарына қатысты ашық позициялар бойынша туындайды.

Нарықтық тәуекелді басқарудың міндеті нарықтық тәуекелге бейімділік қолайлы параметрлер шегінен шықпауы үшін, бұл ретте қабылданған тәуекел үшін алынатын кірістілікті оңтайландыруды қамтамасыз ете отырып, басқару және бақылау болып табылады.

Нарықтық тәуекелдерді жалпы басқаруды активтерді, пассивтерді және тәуекелдерді басқару жөніндегі комитет жүзеге асырады.

Компания жекелеген қаржы құралдары бойынша портфельдің шамасына қатысты ашық позиция бойынша лимиттерді, сыйақы ставкаларының өзгеру мерзімдерін, валюталық позицияны, ысырап лимиттерін белгілеу және олардың сақталуына тұрақты мониторинг жүргізу жолымен нарықтық тәуекелді басқарады, оның нәтижелерін Басқарма және Компанияның Директорлар кеңесі қарайды және бекітеді.

Сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелі

Сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелі-бұл сыйақының нарықтық пайыздық ставкаларының өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының әділ құнының немесе болашақ ағындарының өзгеру тәуекелі. Компания оның қаржылық жағдайына және ақша қаражатының ағымына сыйақының басым нарықтық ставкаларының ауытқуының ықпалына ұшырайды. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін арттыруы мүмкін, алайда оны төмендетуі немесе сыйақы ставкасы күтпеген жағдайда шығындардың туындауына әкелуі мүмкін.

Сыйақы ставкаларын қайта қарау мерзімдерін талдау

Сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелі көбінесе сыйақы ставкаларының өзгеру мониторингі арқылы басқарылады. Негізгі қаржы құралдары бойынша пайыздық ставкаларды қайта қарау мерзімдеріне қатысты қысқаша ақпарат былайша берілуі мүмкін:

мың теңге

	3 айдан кем	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Пайызсыз	Теңгерімдік құны
2019 жылғы 31 желтоқсан							
АКТИВТЕР							
Ақша қаражаты және олардың баламалары	32,171,102	-	-	-	-	564,021	32,735,123
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	1,140,789	-	872,839	-	-	-	2,013,628
Инвестициялық бағалы қағаздар:							
- Өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын	1,151,675	634,027	933,590	-	-	-	2,719,292
- амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	7,937,992		15,279	-	11,964,924	-	19,918,195
Клиенттерге берілген кредиттер	1,737,403	1,887,267	2,665,002	22,678,617	33,694,958	-	62,663,247
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	1,677,330	1,594,643	3,265,503	27,938,246	109,315,314	-	143,791,036
Өзге қаржы активтері	-	-	-	45,586	-	505	46,091
Барлық активтер	45,816,291	4,115,937	7,752,213	50,662,449	154,975,196	564,526	263,886,612
МІНДЕТТЕМЕЛЕР							
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	366,465	6,716,557	9,997,586	-	50,603,110	-	67,683,718
Басқа да тартылған қаражат	76,292	14,632	125	-	33,298,411	-	33,389,460
Басқа да қаржылық міндеттемелер	266,974	-	-	-	-	1,529,916	1,796,890
Барлық міндеттемелер	709,731	6,731,189	9,997,711	-	83,901,521	1,529,916	102,870,068
Таза позиция	45,106,560	(2,615,252)	(2,245,498)	50,662,449	71,073,675	(965,390)	161,016,544

мың теңге	3 айдан кем	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Пайызсыз	Теңгерімдік құны
2018 жылғы 31 желтоқсан							
АКТИВТЕР							
Ақша қаражаты және олардың баламалары	44,780,210	-	-	-	-	1,123,180	45,903,390
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	26,499	2,376,322	-	-	-	-	2,402,821
Инвестициялық бағалы қағаздар:							
- Өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын	113,098	11,300	2,080,815	2,559,013	-	-	4,764,226
- амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	483,334	-	15,279	-	11,620,558	-	12,119,171
Клиенттерге берілген кредиттер	1,482,281	1,089,280	2,196,753	18,115,330	20,182,919	-	43,066,563
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	1,637,118	1,477,056	2,989,450	25,691,013	109,358,459	-	141,153,096
Өзге қаржы активтері	-	-	-	484,713	-	-	484,713
Барлық активтер	48,522,540	4,953,958	7,282,297	46,850,069	141,161,936	1,123,180	249,893,980
Міндеттемелер							
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	10,865,972	219,107	-	16,221,192	39,613,853	-	66,920,124
Басқа да тартылған қаражат	76,292	14,632	125	-	31,229,596	-	31,320,645
Басқа да қаржылық міндеттемелер	-	-	-	682,204	-	1,731,691	2,413,895
Барлық міндеттемелер	10,942,264	233,739	125	16,903,396	70,843,449	1,731,691	100,654,664
Таза позиция	37,580,276	4,720,219	7,282,172	29,946,673	70,318,487	(608,511)	149,239,316

Бұдан әрі кесте 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша орташа тиімді сыйақы ставкаларын көрсетеді. Осы сыйақы ставкалары тиісті активтер мен міндеттемелерді өтеуге шамамен алынған кірістілікті көрсетеді.

	2019 ж.		2018 ж.	
	Орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесі, %		Орташа тиімді сыйақы мөлшерлемесі, %	
	Теңге	АҚШ доллары	Теңге	АҚШ доллары
Пайыздық активтер				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	9.24	1.00	7.84	0.5
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	8.75	-	13.00	-
Инвестициялық бағалы қағаздар:	6.71	-	6.60	-
- өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын	10.22	-	10.67	-
- амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	13.39	15.09	12.43	13.70
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	Номиналды мөлшерлеме – 3.19 (өзгермелі мөлшерлеме - 6.25)	-	Номиналды мөлшерлеме – 3.21 (өзгермелі мөлшерлеме- 7.07)	-
Пайыздық міндеттемелер				
Борыштық бағалы қағаздар шығарылған	9.69	-	10.90	-
Басқа да тартылған қаражат	7.12	-	7.20	-

Компания оның қаржылық жағдайына және ақша қаражатының ағымына сыйақының басым нарықтық ставкаларының ауытқуының ықпалына ұшырайды. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін арттыруы мүмкін, алайда оны төмендетуі немесе сыйақы ставкасы күтпеген жағдайда шығындардың туындауына әкелуі мүмкін.

Сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелі белгілі бір өтеу мерзімімен қолда бар немесе болжанатын активтер қолда бар немесе болжанатын өтеу мерзімімен ұқсас міндеттемелердің шамасы бойынша көп немесе аз болған жағдайларда туындайды.

Сыйақы ставкаларының өзгеруіне сезімталдығын талдау

Сыйақы ставкаларын қайта қарау мерзімдерін талдауға негізделген сыйақы ставкаларының өзгеру тәуекелін басқару қаржы активтері мен міндеттемелерінің сезімталдығының мониторингімен толықтырылады. 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша қайта қаралған позициялар мен сыйақы ставкаларын ұлғайту немесе азайту жағына 100 базистік тармаққа параллель жылжудың оңайлатылған сценарийі негізінде жасалған табыс пен капиталдың

сыйақы ставкаларының өзгеруіне (сыйақы ставкаларын қайта қарау тәуекелі) сезімталдығын талдау мынадай түрде ұсынылуы мүмкін:

	2019 ж. мың теңге		2018 ж. мың теңге	
	Пайда немесе шығын	Меншікті капитал	Пайда немесе шығын	Меншікті капитал
Мөлшерлемелерді ұлғайту жағына қарай 100 базистік пунктке параллельді ауыстыру	307,835	307,835	365,645	365,645
Мөлшерлемелерді азайту жағына қарай 100 базистік пунктке параллельді ауыстыру	(307,835)	(307,835)	(365,645)	(365,645)

Өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының және сыйақы ставкаларының өзгеруі салдарынан сату үшін қолда бар қаржы активтерінің әділ құнының өзгеруіне пайданың немесе залалдың және капиталдың сезімталдығын талдау (2019 және 2018 жылдардағы жағдай бойынша қолданыстағы позициялар және сыйақы ставкаларын ұлғайту немесе азайту жағына 100 базистік тармаққа параллельді кірістіліктің оңайлатылған сценарийі негізінде жасалған) мынадай түрде ұсынылуы мүмкін:

	2019 ж. мың теңге		2018 ж. мың теңге	
	Пайда немесе шығын	Меншікті капитал	Пайда немесе шығын	Меншікті капитал
Мөлшерлемелерді ұлғайту жағына қарай 100 базистік пунктке параллельді ауыстыру	283,857	283,857	(333,192)	(333,192)
Мөлшерлемелерді азайту жағына қарай 100 базистік пунктке параллельді ауыстыру	(319,421)	(319,421)	301,967	301,967

(в) Валюталық тәуекел

Компанияда АҚШ долларымен көрсетілген активтер мен міндеттемелер бар.

Валюталық тәуекел - бұл валюталардың айырбас бағамдарының өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының әділ құнының немесе болашақ ағынының өзгеру тәуекелі. Компания өзінің валюталық тәуекелге ұшырауын хеджирлемейді.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюта бөлінісіндегі қаржылық активтер мен міндеттемелердің құрылымы былайша берілген:

	АҚШ доллары	
	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Активтер		
Ақша қаражаты және олардың баламалары	749,350	761,567
Клиенттерге берілген кредиттер	29,709	131,694
Басқа активтер		5,082
Барлық қаржы активтері	779,059	898,343
Міндеттемелер		
Басқа міндеттемелер	-	507
Барлық қаржылық міндеттемелер	-	507

	АҚШ доллары	
	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Таза теңгерімдік және теңгерімнен тыс позиция	779,059	897,836

"Ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасын бекіту туралы" ҚР ҰБ № 69 қаулысына сәйкес Компания халықтың әлеуметтік осал топтарының санатына жататын, жалпы теңгерімдік құны 877,959 мың теңге клиенттерге берілген валюталық кредиттерді қайта қаржыландырды. Осы қарыз алушылардың валюталық берешек сомасы 2015 жылғы бағам бойынша теңгемен аударылды, ол 1 АҚШ доллары үшін 188.35 теңге. Нәтижесінде Компания 42,594 мың теңге (2018: 427,226 мың теңге) сомасында амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын валюталық кредиттерді тануды тоқтатудан шығын келтірді.

Келесі кестеде көрсетілгендей, 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша келесі валюталарға қатысты теңге құнының өзгеруі төменде көрсетілген сомаға меншікті капитал мен пайданың немесе залалдың бұдан әрі сипатталған ұлғаюын (азаюын) туындатуы мүмкін. Осы талдамалық ақпарат салық сомасы шегеріле отырып берілген және Компания есепті кезеңнің соңындағы жағдай бойынша негізді болуы мүмкін деп қараған валюталардың айырбастау бағамдарының ауытқуларына негізделген. Талдау жүргізу кезінде барлық қалған айнымалылар, оның ішінде сыйақы мөлшерлемелері өзгеріссіз қалады деп болжалды.

	2019 ж. мың теңге		2018 ж. мың теңге	
	Пайда немесе шығын	Меншікті капитал	Пайда немесе шығын	Меншікті капитал
Теңгеге қатысты АҚШ доллары бағамының 20% өсуі	124,649	124,649	143,654	143,654
Теңгеге қатысты АҚШ доллары бағамының 5% төмендеуі	(31,162)	(31,162)	(35,913)	(35,913)

(г) Кредиттік тәуекел

Кредиттік тәуекел-қарыз алушының немесе компанияның контрагентінің міндеттемелерін орындамауы нәтижесінде туындайтын қаржылық шығындар тәуекелі. Компания кредиттік тәуекелді (танылған қаржы активтері мен танылмаған шарттық міндеттемелер бойынша) бекітілген саясаттарды және кредиттік тәуекелді шоғырландыру лимиттерін белгілеу және сақтау жөніндегі талаптарды қамтитын рәсімдерді қолдану арқылы, сондай-ақ функциясына кредиттік тәуекелдің белсенді мониторингі кіретін Кредиттік комитет құру арқылы басқарады. Кредиттік саясатты Компанияның басқармасы мен Директорлар кеңесі қарайды және бекітеді.

Несие саясаты:

- кредиттік өтінімдерді қарау және мақұлдау рәсімдерін;
- қарыз алушылардың несие қабілеттілігін бағалау әдістемесін;
- контрагенттердің, эмитенттердің және сақтандыру компанияларының несие қабілеттілігін бағалау әдістемесін;
- ұсынылатын қамтамасыз етуді бағалау әдістемесін;
- несие құжаттамасына талаптарды;
- кредиттік тәуекелге ие кредиттер мен басқа да өнімдерге тұрақты мониторинг жүргізу рәсімдерін белгілейді.

Кредиттік тәуекелді басқару кезіндегі негізгі міндет ипотекалық қарыздар бойынша талап ету құқықтарын сатып алу жөніндегі операцияларды жүргізу кезінде Компания активтерін орналастыру қауіпсіздігімен кірістілікті үйлестіретін кредит берудің сараланған саясатын жүргізу, жан-жақты, объективті, толық және білікті мониторинг негізінде несие портфелінің жай-күйін бақылау болып табылады.

Кредиттік тәуекелге ұшырауы ең алдымен жоғары сапалы қамтамасыз етуді, кредиттерді кері сатып алу кепілдіктері мен құқықтарын алумен бақыланады.

Компанияның кредиттік тәуекелінің ең жоғары деңгейі, әдетте, қаржылық жағдай туралы есепте қаржылық активтердің теңгерімдік құнында және танылмаған шарттық міндеттемелер сомасында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есептеу мүмкіндігі әлеуетті кредиттік тәуекелді төмендету үшін маңызды емес.

Есепті күнгі жағдай бойынша қаржы активтеріне қатысты кредиттік тәуекелдің ең жоғары деңгейі былайша ұсынылуы мүмкін:

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
АКТИВТЕР		
Ақша қаражаты және олардың баламалары	32,735,123	45,903,390
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	2,013,628	2,402,821
Инвестициялық бағалы қағаздар:	2,719,292	4,764,226
- Өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын	19,918,195	12,119,171
- Амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	62,663,247	43,066,563
Клиенттерге берілген кредиттер	143,791,036	141,153,096
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	46,091	484,713
Кредиттік тәуекелге ұшырау деңгейінің барлығы	263,886,612	249,893,980

Клиенттерге берілген заемдар бойынша қамтамасыз етуді талдау және клиенттерге берілген кредиттер бойынша кредиттік тәуекелдің шоғырлануы 13-ескертпеде берілген.

2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның борышкерлері немесе өзара байланысты борышкерлер топтары жоқ, оларға қатысты кредиттік тәуекелге ұшырағыштығы кредиттік тәуекелге ұшырағыштықтың жиынтық ең жоғары деңгейінің 10% - нан асатын.

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу

Бұдан әрі кестелерде ұсынылған ақпаратты ашу қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер туралы ақпаратты қамтиды:

- Компанияның қаржылық жағдайы туралы есепте өзара есептеледі немесе
- өзара есеп айырысу туралы заңды жарамды Бас келісімнің немесе ұқсас келісімдердің мәні болып табылады, олар қаржылық жағдай туралы есепте өзара есепке алынатынына қарамастан, ұқсас қаржы құралдарына қолданылады.

Келісімдер мәмілелер үшін жаһандық бас келісімдерді қамтиды. Ұқсас қаржы құралдары «РЕПО» мәмілелерін және «кері РЕПО» мәмілелерін қамтиды. Компания осы «РЕПО» және «кері РЕПО» келісімдеріне қатысты нарықта айналыстағы ақша қаражаты мен бағалы қағаздар түрінде қамтамасыз етуді алады және қабылдайды.

Биржада жүзеге асырылмайтын Компанияның туынды құралдарымен операциялар своптар және туынды құралдар бойынша дилерлер халықаралық ассоциациясының (ISDA) өзара есеп айырысу туралы бас келісімдерге сәйкес жүргізіледі. Негізінен, осы келісімдерге сәйкес бір валютадағы аяқталмаған операцияларға қатысты белгілі бір күні әрбір контрагент төлеуге жататын сомалар бір Тараптың екінші Тарапқа төлеуіне жататын бірыңғай таза соманы қалыптастырады. Белгілі бір жағдайларда, мысалы, дефолт сияқты кредиттік оқиға туындаған кезде келісімге сәйкес барлық аяқталмаған операциялар тоқтатылады, тоқтату сәтіндегі құн бағаланады және тек қана жалғыз таза сома төленеді немесе есеп айырысу операцияларында төленуге жатады.

«РЕПО» мәмілелері және «кері РЕПО» мәмілелері, қарыз алу және Компанияның бағалы қағаздарын қарызға беру туралы келісімдер своптар және туынды құралдар бойынша халықаралық дилерлер қауымдастығының (ISDA) өзара есеп айырысу туралы бас келісімдерге ұқсас өзара есеп айырысу шарттарымен бас келісімдердің мәні болып табылады. Бұрын көрсетілген своптар және туынды құралдар (ISDA) бойынша дилерлер халықаралық қауымдастығының өзара есеп айырысу туралы бас келісімдер және өзара есеп айырысу туралы ұқсас бас келісімдер қаржылық жағдай туралы есепте өзара есеп айырысу үшін өлшемдерге жауап бермейді. Себебі олар Компанияның немесе оның контрагенттерінің дефолты, төлем қабілетсіздігі немесе банкроттығы жағдайында ғана заңды жарамды болып табылатын танылған сомаларды өзара есепке алу құқығын құрады. Бұдан басқа, Компания мен оның контрагенттері берешекті өзара есепке алу жолымен реттеуге немесе активті сатуға және міндеттемені бір мезгілде орындауға ниеттенбейді.

Кредиттер мен депозиттер сияқты қаржы құралдары туралы ақпарат қаржылық жағдай туралы есепте өзара есепке алынатын жағдайларды қоспағанда, бұдан әрі кестелерде ашылмайды. Бұдан әрі кестеде өзара есеп айырысу туралы заңды жарамды бас келісімдердің және осыған ұқсас келісімдердің мәні болып табылатын қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер берілген.

мың теңге	Қаржылық жағдай туралы есепте өзара есепке алынған танылған		Есепте өзара есепке алынбаған сомалар қаржылық жағдай туралы			
	Танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы есепте қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің таза сомасы	Қаржы құралдары	Ақшалай қамтамасыз ету алынған	Таза сома
2019 жылғы 31 желтоқсан						
«Кері РЕПО» келісімдері	28,593,434	-	28,593,434	(28,593,434)	-	-
Барлық қаржы активтері	28,593,434	-	28,593,434	(28,593,434)	-	-
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	6,560,590	-	6,560,590	(6,560,590)	-	-
Барлық қаржылық міндеттемелер	6,560,590	-	6,560,590	(6,560,590)	-	-
2018 жылғы 31 желтоқсан						
«Кері РЕПО» келісімдері	21,698,963	-	21,698,963	(21,698,963)	-	-
Барлық қаржы активтері	21,698,963	-	21,698,963	(21,698,963)	-	-
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	16,840,429	-	16,840,429	(16,840,429)	-	-
Барлық қаржылық міндеттемелер	16,840,429	-	16,840,429	(16,840,429)	-	-

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелердің толық сомалары және олардың қаржылық жағдай туралы есепте ұсынылған және бұрын келтірілген кестелерде ашылған таза сомалары қаржылық жағдай туралы есепте мынадай негізде бағаланады:

«РЕПО» мәмілелерінің, «кері РЕПО» мәмілелерінің, қарыз алу және қарызға бағалы қағаздарды беру туралы келісімдердің нәтижесінде туындайтын активтер мен міндеттемелер-амортизацияланған құн.

(д) Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі - бұл Компанияда ақша қаражатын немесе басқа да қаржы активтерін беру арқылы есеп айырысу жүзеге асырылатын қаржылық міндеттемелерді орындау бойынша қиындықтар туындауының тәуекелі. Өтімділік тәуекелі активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келмеген кезде туындайды. Активтер мен міндеттемелердің өтеу мерзімдері мен сыйақы мөлшерлемелері бойынша сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі өтімділік тәуекелін басқарудағы негізгі кезең болып табылады. Қаржы мекемелерінде, әдетте, көрсетілген позициялар бойынша толық сәйкес келмейді, өйткені операциялар жиі белгісіз өтеу мерзімі бар және әртүрлі сипатта болады, бұл операциялардың пайдалылығын арттыруға мүмкіндік береді, алайда шығындардың пайда болу қаупін арттырады.

Компания оларды өтеу мерзімдерінің басталуына қарай барлық міндеттемелерді орындау үшін қажетті ақша қаражатының тұрақты болуын қамтамасыз ету мақсатында өтімділіктің қажетті деңгейін қолдайды. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясатты Басқарма қарайды және Компанияның Директорлар кеңесі бекітеді.

Компания шығарылған борыштық бағалы қағаздардан, басқа банктердің ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді кредиттерінен тұратын қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған және тұрақты құрылымын, сондай-ақ компанияның өтімділікке қатысты күтпеген талаптарға жедел және шұғыл ауытқусыз ден қоюға қабілетті болуы үшін өтімділігі жоғары активтердің әртараптандырылған портфелін белсенді қолдауға ұмтылады.

Компанияның өтімділікті басқару жөніндегі саясаты мыналардан тұрады:

- негізгі валюталар бөлінісінде ақша қаражатының ағынын болжау және ақша қаражатының осы ағындарымен байланысты есеп айырысу, өтімді активтердің қажетті деңгейі;
- қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған құрылымын қолдау;
- қарыз қаражатының шоғырлануы мен құрылымын басқару;
- қарыз қаражаты есебінен қаржыландыруды тарту бойынша жоспарларды әзірлеу;
- ақша ағыны үзілген жағдайда қорғау шарасы ретінде еркін сатуға болатын жоғары өтімді активтер портфелін қолдау;
- өтімділікті және қаржыландырудың берілген деңгейін қолдау бойынша резервтік жоспарларды әзірлеу;
- өтімділік көрсеткіштерінің заңмен белгіленген нормативтерге сәйкестігін бақылауды жүзеге асыру.

Келесі бұдан әрі кестелер Компанияның қаржылық міндеттемелері бойынша ақша қаражатының дисконтталмаған ағынын шартта белгіленген өтеу мерзімінің басталу күнінің неғұрлым ерте күндері бойынша бөлуді көрсетеді. Осы кестелерде көрсетілген ақша қаражатының ағынының және жылыстауының жиынтық шамасы қаржылық міндеттемелер немесе баланстан тыс міндеттемелер бойынша ақша қаражатының келісілген дисконтталмаған ағындарын білдіреді. Осы қаржылық міндеттемелер бойынша компанияның ақша қаражатының күтілетін ағындары осы талдаудан айтарлықтай өзгеше болуы мүмкін.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның өтімділік бойынша позициясы былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	Талап етілгенге дейін және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Ақша қаражатының жылыстауыны ң жиынтық шамасы	Теңгерімдік құны
Өндірістік емес қаржылық міндеттемелер								
Борыштық бағалы қағаздар шығарылған	425,000	962,439	8,314,184	12,966,878	20,335,025	77,545,329	120,548,855	67,683,718
Басқа да тартылған қаражат	86,250	-	26,206	95,270	830,904	145,415,381	146,454,011	33,389,460
Басқа да қаржылық міндеттемелер	1,442,995	100,164	37,503	47,734	270,476	126,623	2,025,495	1,796,890
Барлығы	1,954,245	1,062,603	8,377,893	13,109,882	21,436,405	223,087,333	269,028,361	102,870,068

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның өтімділік бойынша позициясы былайша берілуі мүмкін:

мың теңге	Талап етілгенге дейін және 1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Ақша қаражатының жылыстауын ың жиынтық шамасы	Теңгерімдік құн
Өндірістік емес қаржылық міндеттемелер								
Борыштық бағалы қағаздар шығарылған	10,500,000	425,000	2,204,245	2,629,245	33,396,745	66,708,000	115,863,235	66,920,124
Басқа да тартылған қаражат	86,250	-	26,206	86,250	794,826	136,816,167	137,809,699	31,320,645
Басқа да қаржылық міндеттемелер	63,582	1,295,080	44,883	505,602	538,037	452,255	2,899,439	2,413,895
Барлығы	10,649,832	1,720,080	2,275,334	3,221,097	34,729,608	203,976,422	256,572,373	100,654,664

Кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есепте танылған сомаларды өтеу мерзімдері бойынша талдау ұсынылған:

	1 айдан кем мың теңге	1 айдан 3 айға дейін мың теңге	3 айдан 1 жылға дейін мың теңге	1 жылдан 5 жылға дейін мың теңге	5 жылдан астам мың теңге	Өтеу мерзімінсіз мың теңге	Барлығы мың теңге
Активтер							
Ақша қаражаты және олардың баламалары	32,735,123	-	-	-	-	-	32,735,123
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	576,662	564,127	872,839	-	-	-	2,013,628
Инвестициялық бағалы қағаздар:							
- Әділ құны бойынша бағаланатын,	-	28,844	96,890	2,593,558	-	-	2,719,292
өзгерістер пайда құрамында көрсетілетін	7,444,547	493,445	15,279	-	11,964,924	-	19,918,195
немесе залал кезінде	896,978	874,645	4,034,577	23,107,769	33,749,278	-	62,663,247
- амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	612,112	1,065,218	4,860,146	27,938,246	109,315,314	-	143,791,036
Клиенттерге берілген кредиттер	-	-	-	-	-	1,135,442	1,135,442
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	-	581,978	-	-	-	-	581,978
Ағымдағы салық активі	-	-	-	-	-	2,274,682	2,274,682
Жылжымайтын мүлік объектілерін сатып алу және салу үшін төленген аванстар	-	1,534,061	-	-	-	-	1,534,061
Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер	-	-	-	-	-	1,968,153	1,968,153
Аяқталмаған құрылыс	-	-	-	-	-	187,421	187,421
Негізгі құралдар	23,679	44,633	286,654	16,181	1,943	810,846	1,183,936
Барлық активтер	42,289,101	5,186,951	10,166,385	53,655,754	155,031,459	6,376,544	272,706,194
Міндеттемелер							
Борыштық бағалы қағаздар шығарылған	365,972	493	16,714,143	-	50,603,110	-	67,683,718
Басқа да тартылған қаражат	76,292	-	14,757	-	33,298,411	-	33,389,460
Болашақ кезеңдердің кірістері	-	-	-	-	98,052,131	-	98,052,131
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	-	-	-	1,870,669	-	1,870,669
Басқа міндеттемелер	1,816,156	159,829	303,509	276,097	62,089	-	2,617,680
Барлық міндеттемелер	2,258,420	160,322	17,032,409	276,097	183,886,410	-	203,613,658
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	40,030,681	5,026,629	(6,866,024)	53,379,657	(28,854,951)	6,376,544	69,092,536
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	36,329,463	439,408	18,120,205	29,848,672	(33,601,499)	10,750,285	61,886,534

Кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есепте танылған сомаларды өтеу мерзімдері бойынша талдау ұсынылған:

	1 айдан кем	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Өтеу мерзімінсіз	Барлығы
	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге
Активтер							
Ақша қаражаты және олардың баламалары	45,903,390	-	-	-	-	-	45,903,390
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	26,499	-	2,376,322	-	-	-	2,402,821
Инвестициялық бағалы қағаздар:							
- Әділ құны бойынша бағаланатын,	82,000	31,098	2,092,115	2,559,013	-	-	4,764,226
өзгерістер пайда құрамында көрсетілетін	-	483,334	15,279	-	11,620,558	-	12,119,171
немесе залал кезеңде	754,913	727,368	3,286,033	18,115,330	20,182,919	-	43,066,563
- амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	658,891	978,227	4,466,506	25,691,013	109,358,459	-	141,153,096
Клиенттерге берілген кредиттер	-	-	-	-	-	2,045,362	2,045,362
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	-	-	972,687	-	-	-	972,687
Ағымдағы салық активі	-	-	-	-	-	5,180,554	5,180,554
Жылжымайтын мүлік объектілерін сатып алу және салу үшін төленген аванстар	-	-	5,643,479	-	-	-	5,643,479
Қаржылық жалдау шарттары бойынша беруге жататын активтер	-	-	-	-	-	2,129,083	2,129,083
Аяқталмаған құрылыс	-	-	-	-	-	647,704	647,704
Негізгі құралдар	12,954	83,782	366,609	55,616	1,191	777,582	1,297,734
Барлық активтер	47,438,647	2,303,809	19,219,030	46,420,972	141,163,127	10,780,285	267,325,870
Міндеттемелер							
Борыштық бағалы қағаздар шығарылған	10,500,000	365,972	219,107	16,221,192	39,613,853	-	66,920,124
Басқа да тартылған қаражат	76,292	-	14,757	-	31,229,596	-	31,320,645
Болашақ кезеңдердің кірістері	-	-	-	-	102,126,287	-	102,126,287
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	-	-	-	1,604,292	-	1,604,292
Басқа міндеттемелер	532,892	1,498,429	864,961	351,108	190,598	30,000	3,467,988
Барлық міндеттемелер	11,109,184	1,864,401	1,098,825	16,572,300	174,764,626	30,000	205,439,336
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	36,329,463	439,408	18,120,205	29,848,672	(33,601,499)	10,750,285	61,886,534
Барлық міндеттемелер							
2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша таза позиция	22,491,039	7,964,963	11,787,843	17,575,959	(15,508,407)	14,498,096	58,809,493

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «5 жылдан астам» санатының құрамына клиенттерге берілген мерзімі өткен кредиттер және қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек кіреді, олардың таза теңгерімдік құны тиісінше 1,211,963 мың теңге және 141,822 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсан: 2,445,261 мың теңге және 1,148,020 мың теңге, тиісінше).

25 Капиталды басқару

Компания ипотекалық компаниялар үшін капитал ретінде нормативтік актілермен анықталған келесі баптарды капитал ретінде анықтайды:

Есепті жылдың материалдық емес активтерін және нормативтік шығындарын шегергенде, жай акциялар, эмиссиялық кіріс, алдыңғы кезеңдердің нормативтік бөлінбеген пайдасы, жинақталған шығындар мен оларға қарсы құрылған резервтерден және артықшылықты акциялардан (жай акциялар нысанындағы акционерлік капиталдың 15% шегінде) тұратын 1-деңгейдегі капитал;

2-деңгейдегі Капитал жалпы капиталды есептеу үшін талап етіледі және есепті жылдың нормативтік пайдасынан, қайта бағалау бойынша резервтерден, артықшылықты акциялардан (жай акциялар нысанындағы акционерлік капиталдан 15% - дан асатын мөлшерде), сараланатын реттелген міндеттемелерден және тәуекелді ескере отырып мөлшерленген активтердің 1.25% - дан аспайтын мөлшерде ұжымдық құнсыздануға арналған резервтен тұрады.

Акцияларға немесе реттелген борышқа инвестицияларды шегере отырып, 1-деңгейдегі капиталдың және 2-деңгейдегі капиталдың (1-деңгейдегі капиталдан аспайтын мөлшерде) сомасын білдіретін жалпы капитал.

Басқа да түрлі шектеулер мен біліктілік өлшемдері күрделі базаның жоғарыда көрсетілген элементтеріне қолданылады.

ҚР ҰБ белгілеген қолданыстағы талаптарға сәйкес ипотекалық компаниялар қолдау көрсетуі тиіс:

- 1 деңгейдегі капиталдың жалпы нормативтік белгіленген активтерге қатынасы (k1);
- 1 деңгейдегі капиталдың тәуекелді және шартты міндеттемелерді ескере отырып мөлшерленген активтер сомасына қатынасы (k1-2);
- жалпы капиталдың тәуекелді және шартты міндеттемелерді ескере отырып мөлшерленген активтер сомасына және операциялық тәуекелдің сандық көрсеткішіне қатынасы (k1-3).

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
1-ші деңгейдегі капитал		
Акционерлік капитал	60,728,939	60,728,939
Жалпы резервтер	2,734,447	2,734,447
Қосымша төленген капитал	5,822,856	5,822,856
Материалдық емес активтер	(55,831)	(58,912)
Өткен жылдардағы нормативтік белгіленген жинақталған шығындар	(8,785,472)	(12,018,854)
1-ші деңгейдегі капиталдың барлығы	60,444,939	57,208,476
2-ші деңгейдегі капитал		
Сату үшін қолда бар қаржы активтерін қайта бағалау бойынша резервтер	-	-
ҚРҰБ талаптарына сәйкес жыл ішіндегі таза пайда	8,591,766	4,619,146
2-ші деңгейдегі капиталдың барлығы	8,591,766	4,619,146
Барлық капитал	69,036,705	61,827,622
Нормативтік белгіленген активтердің барлығы	272,706,193	267,309,374
Кредиттік тәуекелді ескере отырып мөлшерленген активтер және шартты міндеттемелер	220,064,309	236,295,782
Операциялық тәуекел	6,843,314	6,772,035
Кредиттік тәуекелді және шартты міндеттемелерді ескере отырып мөлшерленген активтердің барлығы	226,907,623	243,067,817

*АО «Ипотечная организация «Казахстанская Ипотечная Компания»
Примечания к финансовой отчетности за год, закончившийся 31 декабря 2019 года*

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
К1 коэффициенті	22%	21%
К1-2 коэффициенті	27%	24%
К1-3 коэффициенті	30%	25%

2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияға қолданылатын коэффициенттердің ең төменгі деңгейі:

- k1 – 6%;
- k1-2 – 6%;
- k1-3 – 12% құрады.

26 Шартты міндеттемелер

(а) Сақтандыру

Қазақстан Республикасындағы сақтандыру қызметтерінің нарығы даму сатысында, сондықтан басқа елдерде қолданылатын сақтандыру қорғанысының көптеген нысандары әзірше Қазақстанда қол жетімсіз. Компанияның апаттар немесе Компания қызметі нәтижесінде жылжымайтын мүлік объектілеріне немесе қоршаған ортаға келтірілген залалға байланысты өзінің өндірістік құрылыстарына, өндірістің тоқтауынан туындаған залалға немесе үшінші тараптар алдында туындаған міндеттемелерге қатысты толық сақтандыру қорғауы жоқ. Компанияның барабар сақтандыру жабындысы болмаған сәтке дейін белгілі бір активтердің жоғалуы немесе зақымдануы Компанияның қызметі мен қаржылық жағдайына елеулі теріс әсер етуі мүмкін тәуекел бар.

(б) Сот талқылауы

Нарықта өзінің әдеттегі қызметін жүзеге асыру барысында Компания әртүрлі заңды наразылықтарға тап болады. Басшылық сот талқылаулары нәтижесінде туындайтын міндеттемелердің түпкілікті шамасы (ондай болған жағдайда) болашақта Компания қызметі нәтижелерінің қаржылық шарттарына елеулі теріс әсер етпейді деп пайымдайды.

(в) Қазақстандағы шартты салық міндеттемелері

Қазақстанның салық жүйесі, салыстырмалы түрде жаңа бола отырып, заңнамалық нормалардың, ресми түсіндірулер мен сот шешімдерінің жиі өзгеруімен сипатталады, бұл ХҚЕС-ке сәйкес кірістерді, шығыстарды және қаржылық есептіліктің басқа да баптарын есепке алу тәртібіне қатысты пікірлерді қоса алғанда, оларды әртүрлі салық органдарының бір мәнді түсіндіруіне жол береді. Салықтарды есептеудің дұрыстығына қатысты тексерулер мен тергеумен ірі айыппұлдар салуға және пайыздарды алуға құқығы бар әртүрлі деңгейдегі реттеуші органдар айналысады. Есепті кезеңде салықтарды есептеудің дұрыстығы келесі күнтізбелік бес жыл ішінде тексерілуі мүмкін, алайда белгілі бір жағдайларда бұл мерзім ұзартылуы мүмкін.

Бұл жағдайлар Қазақстандағы салықтық тәуекелдер басқа елдерге қарағанда әлдеқайда жоғары болады. Басшылықтың пікірінше, салық міндеттемелері басшылықтың қолданыстағы салық заңнамасын түсіндіруін, нормативтік құжаттардың ресми түсіндірмелерін және сот органдарының шешімдерін негізге ала отырып, осы қаржылық есептілікте толық көрсетілген. Алайда, салық заңнамасын әртүрлі реттеуші органдардың түсіндіруі Компания басшылығының пікірінен өзгеше болуы мүмкін екендігін назарға ала отырып, реттеуші органдар тарапынан мәжбүрлеу шараларын қолданған жағдайда олардың Компанияның қаржылық есептілігіне әсері елеулі болуы мүмкін.

27 Байланысты Тараптар арасындағы операциялар

(а) Басқарма және Директорлар кеңесі мүшелерінің қатысуымен жасалатын операциялар

«Қызметкерлерге сыйақылар» бабына енгізілген сыйақылардың жалпы мөлшері (7-ескертпені қараңыз), былайша берілуі мүмкін:

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Директорлар кеңесінің мүшелері	16,210	20,967
Басқарма мүшелері	128,286	106,744
	144,496	127,711

Көрсетілген сомалар басқарма және Директорлар кеңесінің мүшелеріне ақшалай және ақшалай емес сыйақыны қамтиды.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоттар бойынша қалдықтар және басқарма және Директорлар кеңесі мүшелерімен операциялар бойынша сыйақының орташа мөлшерлемелері:

	2019 ж. мың теңге	Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %	2018 ж. мың теңге	Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %
Қаржылық жағдай туралы есеп				
Басқа міндеттемелер	39,870	-	35,861	-

(б) Басқа байланысты тараптардың қатысуымен жасалатын операциялар

Өзге байланысты Тараптар «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ мен оның еншілес кәсіпорындарын (бұдан әрі бірлесіп «Бәйтерек тобы» деп аталады) және өзге де мемлекеттік мекемелерді қамтиды.

2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұсынылған сомалар қаржылық жағдай туралы есепке, пайда немесе залал туралы есепке және басқа да байланысты тараптармен операциялар бойынша жиынтық кіріс туралы есепке енгізілген:

	2019 ж. мың теңге	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
	Бәйтерек Тобы	Мемлекеттік мекемелер	Бәйтерек Тобы	Мемлекеттік мекемелер
Пайда немесе залал туралы есеп				
Пайыздық кірістер	4,456,495	2,076,369	3,937,254	1,084,411
Пайыздық шығыстар	(4,056,144)	(1,464,899)	(3,026,020)	(1,465,689)
Комиссиялық шығыстар		(810)	-	(957)
Өзге де табыс	-	60,874	-	68,946
Құнсызданудан түскен кірістер/(шығындар)	17,623	(13,069)	-	-
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(9,284)	(454,710)	(55,111)	(538,604)
Табыс салығы бойынша шығыс		(1,327,345)	-	(1,195,768)

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша басқа да байланысты тараптармен операциялар бойынша шоттар бойынша қалдықтар:

	Бәйтерек Тобы		Мемлекеттік мекемелер	
	Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %		Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %	
	мың теңге		мың теңге	
Ақша қаражаты және олардың баламалары	2,819,938	7.75%	23,782,799	9.36%
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	-	-	8,936,603	8.76%
Ағымдағы салық активі	-	-	1,135,442	-
Басқа активтер	-	-	8,789	-
Борыштық шығарылған бағалы қағаздар	22,793,401	9.45%	17,255,716	9.78%
Басқа да тартылған қаражат	28,466,442	0.15%	4,923,018	0.10%
Болашақ кезеңдердің кірістері	98,052,131	-	-	-
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	-	1,870,669	-
Басқа міндеттемелер	93,178	-	129,846	-

Басқа да байланысты тараптармен операциялар бойынша шоттар бойынша қалдықтар 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

	Бәйтерек Тобы		Мемлекеттік мекемелер	
	Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %		Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %	
	мың теңге		мың теңге	
Ақша қаражаты және олардың баламалары - амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	11,915,286	7.75	21,878,794	8.23
Ағымдағы салық активі	-	-	1,498,928	5.57
Қаржылық жалдау шарты бойынша төленген аванстар	914,930	-	-	-
Басқа активтер	-	-	25,397	-
Борыштық шығарылған бағалы қағаздар	28,320,637	10.90	10,412,650	12.15
Басқа да тартылған қаражат	26,753,934	0.15	4,566,711	0.10
Болашақ кезеңдердің кірістері	102,126,287	-	-	-
Кейінге қалдырылған салық міндеттемесі	-	-	1,604,292	-
Басқа міндеттемелер	93,701	-	432,507	-

28 Қаржылық активтер мен міндеттемелер: әділ құны және есептік жіктелімдер

(а) Есептік жіктеулер және әділ құн

Келесі әрі қарай кесте 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік және әділ құнын көрсетеді.

мың теңге	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын	Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын	Барлық теңгерімдік құны	Әділ құн
Ақша қаражаты және олардың баламалары	32,735,123	-	32,735,123	32,735,123
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	2,013,628	-	2,013,628	2,013,628
Бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар:				
- Амортизацияланған құны бойынша бағаланатындар	19,918,195	-	19,918,195	19,109,614
- Өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын	-	2,719,292	2,719,292	2,719,292
Клиенттерге берілген кредиттер	62,663,247	-	62,663,247	53,030,247
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	143,791,036	-	143,791,036	93,528,475
Өзге қаржы активтері	46,091	-	46,091	46,091
	261,167,320	2,719,292	263,886,612	203,182,470
Борыштық бағалы қағаздар шығарылған	67,683,718	-	67,683,718	63,918,540
Басқа да тартылған қаражат	33,389,460	-	33,389,460	32,758,290
Басқа да қаржылық міндеттемелер	1,796,890	-	1,796,890	1,796,890
	102,870,068	-	102,870,068	98,473,720

Келесі кесте 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік және әділ құнын көрсетеді.

мың тенге	Амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын	Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын	Барлық теңгерімдік құны	Әділ құн
Ақша қаражаты және олардың баламалары	45,903,390	-	45,903,390	45,903,390
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	2,402,821	-	2,402,821	2,402,821
Бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар:				
- амортизацияланған құны бойынша	12,119,171	-	12,119,171	10,799,004
- өзгеруі кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша	-	4,764,226	4,764,226	4,764,226
Клиенттерге берілген кредиттер	43,066,563	-	43,066,563	38,562,914
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	141,153,096	-	141,153,096	104,973,504
Өзге қаржы активтері	484,713	-	484,713	484,713
	245,129,754	4,764,226	249,893,980	207,890,572
Борыштық шығарылған бағалы қағаздар	66,920,124	-	66,920,124	63,283,463
Басқа да тартылған қаражат	31,320,645	-	31,320,645	30,594,086
Басқа да қаржылық міндеттемелер	2,413,895	-	2,413,895	2,413,895
	100,654,664	-	100,654,664	96,291,444

Әділ құнды бағалау активті сату кезінде алынатын немесе бағалау күніне нарық қатысушылары арасында ұйымдастырылған нарықта жүзеге асырылатын операция шарттарында міндеттемені беру кезінде төленген бағаны айқындауға бағытталған. Дегенмен, бар белгісіздік пен бағалаудың субъективтілігі себебі бойынша әділ құн активтерді дереу сату немесе міндеттемелерді орындау жасалуы мүмкін құн ретінде қаралмауы тиіс.

Белсенді нарықтарда бағаланатын қаржы активтері мен міндеттемелердің әділ құны нарықтық бағамдарға немесе дилерлер бағасының бағамдарына негізделген. Барлық басқа қаржы құралдары үшін компания бағалау әдістерін пайдалана отырып, әділ құнды анықтайды.

Бағалау әдістерінің мақсаты активті сату немесе бағалау күні нарыққа қатысушылар арасында міндеттемелерді беру бойынша ұйымдастырылған нарықта жүзеге асырылатын операция жүргізілетін бағаны көрсететін әділ құнды бағалау тәсіліне қол жеткізу болып табылады.

Бағалау әдістері ағымдағы сәтке келтірілген таза құнды бағалау моделін және ақша қаражаты ағындарын дисконттауды, нарықтық баға белгілеулері белгілі ұқсас құралдармен салыстыруды, сондай-ақ бағалаудың өзге де модельдерін қамтиды. Бағалау үшін пайдаланылатын пайымдаулар мен деректер тәуекелсіз және базалық сыйақы ставкаларын, кредиттік спрэдтерді және дисконттау ставкаларын, акциялар мен облигациялардың баға белгілеуін, валюталық бағамдарды, қор индекстерін бағалау үшін пайдаланылатын өзге де түзетулерді, сондай-ақ бағалардың күтілетін ауытқуын және оларды салыстыруды қамтиды. Бағалау әдістері нарықтың тәуелсіз қатысушылары айқындаған есепті күнгі жағдай бойынша қаржы құралының құнын көрсететін әділ құнды айқындауға бағытталған.

Компания жалпы қолжетімді нарықтық деректерді ғана пайдаланатын және басшылықтың пайымдауларын немесе бағалауын талап етпейтін пайыздық және валюталық своптар сияқты стандартты және одан да көп қарапайым қаржы құралдарының әділ құнын анықтау үшін бағалаудың кең танылған үлгілерін пайдаланады. Бақыланатын баға белгілеулер мен модельдер үшін бастапқы деректер әдетте нарықта айналыста болатын борыштық және үлестік бағалы қағаздар, биржада айналыста болатын туынды құралдар үшін қолжетімді.

Күрделі құралдар үшін Компания өз бағалау үлгілерін пайдаланады. Осы модельдерде пайдаланылатын кейбір немесе барлық маңызды деректер жалпыға қолжетімді нарықтық деректер болып табылмайды және нарықтық баға белгілеуден немесе ставкалардан туындылар не пайымдаулар негізінде қалыптасқан бағалаулар болып табылады. Бағалануы қадағаланбайтын нарықтық деректерді пайдалануға негізделген құралдардың мысалы белсенді нарық жоқ кейбір кредиттер мен бағалы қағаздар болуы мүмкін.

Әділ құнды бағалау қаржы құралы жақсы хабардар, шын мәнінде осындай мәмілені жасауға ниет білдірген, бір-бірінен тәуелсіз тараптар арасында айырбасталуы мүмкін құнды неғұрлым дәл анықтауға бағытталған. Дегенмен, бар белгісіздік пен бағалаудың субъективтілігі себебі бойынша әділ құн активтерді дереу сату немесе міндеттемелерді орындау жасалуы мүмкін құн ретінде қаралмауы тиіс.

Басшылық келесі жорамалдарды қаржы құралдарының әділ құнын бағалау үшін пайдаланды:

- дисконттау мөлшерлемелері 11.9% - 15.07% клиенттерге берілген кредиттер бойынша болашақ ақша ағындарын дисконттау үшін пайдаланылады (2018 жыл: 12.5% - 14%);
- 9.1% дисконттау мөлшерлемелері қаржылық жалдау шарттары бойынша дебиторлық берешектен болашақ ақша ағындарын дисконттау үшін пайдаланылады (2018 жыл: 6.9% - 7.1%).

(б) Әділ құнды бағалау иерархиясы

Компания әділ құнды көрсетілген бағаларды қалыптастыру кезінде пайдаланылатын деректердің мәнділігін ескеретін әділ құнды бағалаудың келесі сатысын пайдалана отырып бағалайды.

- 1-деңгей: ұқсас қаржы құралдарына қатысты белсенді нарықтағы баға белгіленімі (түзетілмеген);

- 2-деңгей: бастапқы деректер ретінде тиісті актив немесе міндеттеме бойынша не тікелей (яғни тікелей баға) не жанама (яғни бағаға негізделген деректер) байқалатын нарықтық параметрлер (1-деңгейге жатқызылған баға белгілеулерді қоспағанда) пайдаланылады. Осы санат мыналарды пайдалана отырып бағаланатын құралдарды: белсенді нарықтарда ұқсас құралдар үшін нарықтық баға белгілеулерді, Белсенді ретінде қарастырылмайтын нарықтардағы ұқсас немесе ұқсас құралдар үшін нарықтық баға белгілеулерді немесе барлық пайдаланылатын деректері байқалатын нарықтық деректерге тікелей немесе жанама негізделетін бағалаудың өзге де әдістерін қамтиды.
- 3 деңгей: қол жетімді емес деректер. Осы санат бақыланатын бастапқы деректерге негізделмеген ақпаратты пайдалана отырып бағаланатын құралдарды қамтиды, мұндай қадағаланбайтын деректер құралды бағалауға елеулі әсер етеді. Осы санат құралдар арасындағы айырманы көрсету үшін елеулі қадағаланбайтын түзетулерді немесе пайымдауларды пайдалану талап етілетін ұқсас құралдар үшін баға белгілеулер негізінде бағаланатын құралдарды қамтиды.

Бұдан әрі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн бойынша көрсетілетін қаржы құралдарын әділ құн сатысының деңгейлері бөлігінде талдау келтірілген. Сомалар қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген сомаларға негізделеді.

Қаржылық активтер	2-деңгей	3-деңгей	Барлығы
Өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар:	1,785,702	933,590	2,719,292
	1,785,702	933,590	2,719,292

Бұдан әрі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн бойынша көрсетілетін қаржы құралдарын талдау келтірілген. Сомалар қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген сомаларға негізделеді.

	2018 ж. 2 деңгейі мың теңге
Қаржылық активтер	
Өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	4,764,226
	4,764,226

2019 жылы әділ құн сатысындағы 3-деңгейге жатқызылатын әділ құн иерархиясы бағаларындағы өзгерістер былайша берілуі мүмкін.

	Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдары өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін құн
Қаржылық активтер	
3-деңгейдегі құралдар құрамына ауыстырылған	933,590
Жыл соңындағы жағдай бойынша қалдық	933,590

Кестеде қамтылған 2019 жылғы пайданың немесе залалдың құрамына енгізілген пайда немесе шығындар пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы есепте мынадай түрде көрсетілген.

**Әділ құны бойынша
бағаланатын қаржы
құралдары
өзгеруі кезең ішінде
пайда немесе шығын
құрамында
көрсетілетін құн**

Қаржылық активтер

Өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын басқа қаржы құралдарымен операциялардан болған таза пайда (шығын) (8,919)

2019 жыл ішінде өзгеруі пайда мен зиянның құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар 3-деңгейдің құралдарының құрамына ауыстырылды. Бұдан әрі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құнның 3 сатысының деңгейіне жатқызылатын қаржы құралдарын бағалау кезінде жыл соңындағы жағдай бойынша пайдаланылған елеулі қадағаланбайтын бастапқы деректер туралы ақпарат келтірілген:

Құрал түрі	Әділ құн	Бағалау әдісі	Маңызды бақыланбайтын бастапқы деректер	Әділ құнды бағалаудың қадағаланбайтын бастапқы деректерге сезімталдығы
Өзгерістері шығын пайдасының құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын бағалы қағаздар	933,590	Дисконтталған ақша қаражатының ағыны	Дисконттау мөлшерлемесі 17.47%	Окшаулаудағы көрсетілген бастапқы деректердің кез келгенінің елеулі ұлғаюы әділ құнның төмендеуіне әкеледі. Елеулі төмендеу әділ құнның артуына әкеледі.

Бұдан әрі кестеде қаржы әділ құн сатысының деңгейлері бөлінісінде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құны бойынша бағаланатын құралдардың әділ құнын талдау келтірілген.

мың теңге

	2 -деңгей	3-деңгей	Барлық әділ құн	Барлық теңгерімдік құн
Активтер				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	32,735,123	-	32,735,123	32,735,123
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	2,013,628	-	2,013,628	2,013,628
Клиенттерге берілген кредиттер	52,048,339	981,908	53,030,247	62,663,247
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	93,130,986	397,489	93,528,475	143,791,036
Міндеттемелер				
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	63,918,540	-	63,918,540	67,683,718
Басқа да тартылған қаражат	32,758,290	-	32,758,290	33,389,460

Бұдан әрі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн иерархиясының деңгейлері бойынша әділ құн бойынша бағаланбайтын қаржы құралдарының әділ құнын талдау келтірілген.

мың теңге	2 саты	3 саты	Барлық әділ құны	Барлық теңгерімдік құн
Активтер				
Ақша қаражаты және олардың баламалары	45,903,390	-	45,903,390	45,903,390
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	2,402,821	-	2,402,821	2,402,821
Клиенттерге берілген кредиттер	37,436,104	1,126,810	38,562,914	43,066,563
Қаржылық жалдау бойынша дебиторлық берешек	104,752,477	221,027	104,973,504	141,153,096
Міндеттемелер				
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	63,283,463	-	63,283,463	66,920,124
Басқа да тартылған қаражат	30,594,086	-	30,594,086	31,320,645

29 Сараланым есептілігі

Компанияның операциялары жоғары интеграцияланған және ҚЕХС 14 «Сегменттік есептілік» сәйкес бірыңғай бизнес-сегментті құрайды. Компанияның активтері негізінен Қазақстан Республикасында орналасқан және Компания Қазақстан Республикасында жүргізілетін және оған байланысты операциялардан кіріс алады. Операциялық шешімдерді қабылдауға жауапты тұлға Компания жағдайында Басқарма Төрағасы сияқты, сондай-ақ тұтастай Компания туралы ақпаратты алады және қарайды.

30 Есепті күннен кейінгі оқиғалар

2020 жылғы 24 ақпанда «Бәйтерек» Ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамы Компанияның Жалғыз акционері болып табылатын жарияланған жай акциялардың санын 13,681,600 данадан 22,000,000-ға дейін ұлғайту туралы шешім қабылдады.

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2019 жылғы 2 қыркүйектегі Жолдауында қойылған тұрғын үй бағдарламасы операторларының санын қысқарту бойынша міндеттерді жүзеге асыру аясында 2020 жылғы 28 ақпанда «Бәйтерек» ҰБХ» АҚ Директорлар кеңесі өзінің еншілес ұйымдары – «Бәйтерек девелопмент» АҚ және «Қазақстан Ипотекалық Компаниясы» ИҰ» АҚ біріктіру туралы алдын ала шешім қабылдады.